

”Revolution” pitkän kahdeksannentoista vuosisadan lopulla

James Mackintoshin ”revolution”-termin käyttö 1788–1832

Toni Nurmi
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Aate- ja oppihistoria
Pro gradu -tutkielma
24.10.2016

Sisällysluettelo

Johdanto.....	1
James Mackintosh.....	1
Tutkimustilanne.....	5
”Revolutionin” historiografiasta.....	7
Tutkimustehtävä ja lähteet.....	9
1 ”Revolution” Euroopassa antiikin ajalta 1700-luvulle.....	15
1.1 Kaksi tulkintaa ”revolutionin” merkityksestä.....	15
2 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen aattona.....	26
2.1 Perustuslaki, ”revolution” ja gootit.....	26
2.2 Edistys ja Ranskan vallankumous.....	41
3 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen muuttuessa terroriksi.....	68
3.1 ”Revolutionin” hylkääminen.....	68
3.2 Intia ja syklin paluu.....	86
4 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen jälkeen.....	97
4.1 ”Revolution” poliittisena aktina.....	97
4.2 ”Reformationin” ja ”revolutionin” yhteen saattaminen.....	115
Johtopäätökset.....	134
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	140

Johdanto

James Mackintosh

The history of speculation is extremely difficult, because it requires the union of a most philosophical spirit, with very various and exact learning. It requires a most familiar acquaintance with the works of a long succession of writers of various ages and nations, of their language, as it is affected by the peculiarities of their country, of their time, of their sect, and of their individual character.¹

– James Mackintosh

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa James Mackintoshin (1765–1832) ”revolution”-termin käyttöä vuosina 1788–1832. Tutkimuskohteeni muodostavat kirjalliset kielenkäyttötilanteet, joissa Mackintosh sovelsi termiä ”revolution”. Tutkielmassani selvitän sitä, mitä Mackintosh tarkoitti käyttäessään tuota termiä, eli mitä se eksplisiittisesti tarkoitti ja mitä termillä oli mahdollista implikoida. Pääpaino pro gradu -tutkielmassani on sen selvittämisessä, millaisia merkityksiä ”revolution”-termi sai poliittisissa käyttöyhteyksissä, jolla tarkoitan tässä työssä ennen kaikkea yhteiskunnallisten asioiden hoitoon ja lainsäädäntöön liittyviä asioita. Vaikka tutkielmani pääpaino on näissä poliittisissa ”revolution”-termin käyttöyhteyksissä, kiinnitän huomiota myös siihen, minkälaisiin muunlaisiin tilanteisiin Mackintosh sovelsi ”revolution”-termiä.

James Mackintosh toimi elämänsä aikana useassa erilaisessa toimessa. Hän oli muun muassa poliitikko, professori, historioitsija, journalisti, filosofi ja tuomari.² Mackintosh oli siis kiinnostunut monenlaisista asioista ja aktiivinen monella eri yhteyskunnan osa-alueella. Hän itse kuvasikin elämänsä erilaisten projektien täyttämäksi.³ Mackintosh otti julkisesti kantaa uransa aikana monenlaisiin asioihin, kuten esimerkiksi merkittäviin

1 Mackintosh 1835b, 11.

2 Stokes & Thorne 1986.

3 Mackintosh 1835b, 395.

poliittisiin tapahtumiin, filosofisiin kysymyksiin sekä käytännön lainsäädäntöuudistuksiinkin.⁴ Vaikka Mackintosh oli aikanaan ajoittain merkittävä mielipidevaikuttaja ja vaikka useita hänen kirjoituksiaan arvostettiin omana aikanaan, eteni oppinut keskustelu hänen vaikutusalueillaan – esimerkiksi etiikassa – kuitenkin nopeasti eteenpäin ja Mackintoshin merkitys ajattelijana jäi vähäiseksi. Mackintosh ei myöskään jättänyt jälkeensä minkäänlaista koulukuntaa tai oppilaita.⁵

James Mackintosh syntyi Pohjois-Skotlannissa Aldourissa Loch Nessin rannalla vuonna 1765. Vaikka Jamesin perhe kuului vanhaan Mackintoshin klaaniin, ei hänen välitön perheensä ollut kuitenkaan erityisen varakas. Äidin ja suvun naisten kasvattamaa Jamesia pidettiin kuitenkin ilmeisesti kyvykkäänä nuorukaisena, ja hän pääsikin sukulaistensa kustantamana vuonna 1780 opiskelemaan Aberdeenin King's Collegeen. King's Collegeen jälkeen, jälleen sukulaistensa kustantamana, James muutti Edinburghiin opiskelemaan lääketiedettä vuonna 1784, vaikka hänen oma toiveensa olisikin ollut päästä opiskelemaan lakia.⁶

Aberdeenin ja Edinburghin opinahjoissaan Mackintosh sai skottilaisen valistuksen kylästäjän koulutuksen, ja useat Mackintoshia tutkineet henkilöt pitävätkin Mackintoshin elämän läpi virtaavana merkittävänä taustavaikutteena juuri skottilaista valistusta ja sen mukaista aatemaailmaa.⁷ Vaikka Aberdeenissä koulutus ei ollut erityisen korkeatasoista, toimi Edinburghissa Mackintoshin opettajina varsin nimekkäitä skottilaisia valistusmiehiä, kuten Adam Ferguson (1723–1816) ja Dugald Stewart (1753–1828). Opintojensa aikana Mackintosh osallistui näiden ajattelijoiden luennoille, vaikka tietysti varsinaisesti lääketieteen opintoihin heidän luentonsa eivät kuuluneetkaan.⁸

Vaikka Skotlanti oli kehittynyt monessakin suhteessa 1700-luvulla, se oli edelleen ver-
raten köyhä maa. Skotlanti ei tarjonnutkaan paljon etenemismahdollisuuksia kunnianhi-

4 Esim. Mackintosh 1837 & Mackintosh 1788 & Mackintosh 1791a & Mackintosh 1846c, 532-565 & The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI, 165-203.

5 Goodall 2011, 287-288, 293 & Gust 2011, 7.

6 Mackintosh 1835b, 1-3, 7, 9, 20-21 & Rendall 1972, 1-10, 26-27

7 Barazzone 1982, 3-4 & Rendall 1972, 28-29 & Garratt 2008, xviii-xxiv.

8 Barazzone 1982, 58-67 & Rendall 1972, 6-8, 19-21.

moisille nuorille skottimiehille. Skotlanti kuului kuitenkin brittiläiseen imperiumiin, ja siksipä ovi oli skoteille avoin niin Englantiin kuin myös imperiumin siirtomaihin.⁹ Useiden muiden skottien tavoin Mackintosh muutti pois Skotlannista paremman tulevaisuuden toivossa. Heti opintojensa päätyttyä vuonna 1788 hän asettui asumaan Lontooseen.¹⁰ Lontooseen päästyään tuttavat ja sukulaiset pyrkivät löytämään hänelle paikkaa lääkärinä muun muassa Venäjältä ja eri puolilta Englantia, mutta vastahakoisesti lääkärinkoulutukseen jo lähtökohtaisesti hakeutunut Mackintosh ei toteuttanut näitä suunnitelmia, vaan hän alkoi kirjoittamaan artikkeleita *The Oracle* ja *The Morning Chronicle* -nimisiin sanomalehtiin.¹¹ Tässä vaiheessa Mackintosh ei vielä ollut julkisesti mitenkään erityisen tunnettu henkilö, vaikkakin hän kuului muun muassa erilaisiin lontoolaisiin poliittisia uudistuksia ajaviin keskustelukerhoihin, joita sinne oli syntynyt edellisinä vuosikymmeninä useita.¹²

Seuraavana vuonna Ranskassa alkoi vallankumous, jonka välittömät vaikutukset vallankumoussotineen ja Napoleonin keisarikausineen tulivat kestämään yhteensä noin kaksikymmentä vuotta.¹³ Ensimmäisinä vallankumousvuosina Ranskan vallankumous oli kaikkien huulilla. Varsinkin eräänlaiseksi itsevaltiuden symboliksi muodostuneen Bastiljin vankilalinnoituksen tuhoamista oltiin juhlittu julkisesti eri puolilla Eurooppaa. Vaikka suuri osa aikalaisista otti Ranskan vallankumouksen vastaan avosylin, toiset puolestaan pitivät sitä jo lähtökohtaisesti katastrofina. Isossa-Britanniassa Ranskan vallankumous kirvoitti aktiivisen pamflettijulkaisujen kilvan, johon Mackintosh otti osaa teoksellaan *Vindiciae Gallicae*, jossa hän puolusti Ranskan vallankumousta.¹⁴ Teos oli menestys ja se sinkaisi Mackintoshin kertaheitolla tunnetuksi hahmoksi sekä kotimaassaan, että myös Ranskassa, jonka kunniakansalaisuuden hän sai vuonna 1792.¹⁵ Tänäkin päivänä *Vindiciae Gallicae* on ehdottomasti Mackintoshin tunnetuin teos.

9 Emerson 2003, 9-11.

10 Somerset Fry 1982, 205-206 & Mackintosh 1835b, 41.

11 Mackintosh 1835b, 45-53 & Rendall 1972, 36.

12 Rendall 1972, 36-37 & Macleod 2006, 113 & Dickinson 2006, 109-110.

13 Haikala 2006, 661, 697.

14 Dickinson 2011, 2-3 & Doyle 2002, 160-161.

15 Mackintosh 1835b, 58-59 & Barazzone 1982, 79.

Kaiken tämän maailmanpoliittisen melskeen ja henkilökohtaisen uranousun keskellä Mackintosh oli päässyt opiskelemaan lakia Lincoln's Innin vuonna 1790, josta hän valmistui lakimieheksi vuonna 1795. Opintojensa aikana hänen julkinen roolinsa oli huomattavasti pienempi. Lincoln's Innistä valmistumisen jälkeen hän työskenteli 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa lakimiehenä Lontoon ympäristössä. Hän myös kirjoitti artikkeleita *The Monthly Review* -nimiseen aikakausjulkaisuun ja piti luentosarjan *A Discourse on the Law of Nature and Nations* vuonna 1799 vanhassa opinahjossaan Lincoln's Innissä.¹⁶

Vuonna 1804 Mackintosh muutti perheineen tuomariksi Intiaan Mumbaihin, joka tunnettiin silloin vielä Bombaynä. Tämän viran myötä hän sai myös ritarin arvonimen.¹⁷ Intiassa ollessaan Mackintosh pyrki edistämään Intian tutkimusta, mutta ei julkaissut mitään merkittävää tällä tai muullakaan saralla.¹⁸ Vaikka Mackintosh ei itse ollutkaan mitenkään merkittävä Intian tutkija, oli hän eräänlainen pioneeri lähinnä tutkimuksen mahdollistajana. Mackintosh oli muun muassa perustamassa Mumbain kirjallista seuraa, joka toimii yhä nykyisinkin nimellä *The Asiatic Society of Mumbai*.¹⁹ Englannin Itä-Intian kauppakompanian hallussa olleessa Intiassa hän pyrki muun muassa kitkemään korruptiota, parantamaan poliisiorganisaatiota ja myös jakamaan tasapuolista oikeutta niin englantilaisille siirtomaaisännille kuin myös paikallisille intialaisillekin.²⁰ Hän esimerkiksi langetti ainoan tuomitsemansa kuolemantuomion eräälle brittisotilaille intialaisen miehen murhasta.²¹ Aika Intiassa kului lähinnä tuomarin tointa suorittaen ja kirjoja lukien. Kaiken kaikkiaan seitsemän vuotta kestänyt Intian komennus oli Mackintoshille suuri pettymys. Aktiivisena seurapiirimiehenä Intian köyhä seurapiirielämä ja ilmaston epämiellyttävyyys olivat suurimpia syitä tähän. Mackintosh ei malttanutkaan odottaa päästäkseen takaisin Lontooseen, varsinkaan sen jälkeen kun hänen vaimonsa ja lapsensa muuttivat takaisin Lontooseen vuonna 1810.²²

16 Rendall 1972, 37, 92 & Mackintosh 1835b, 86-87, 106-107.

17 Mackintosh 1835b, 191, 206.

18 Rendall 1972, 210-211.

19 Mackintosh 1835b, 237 & The Asiatic Society of Mumbai 2016.

20 Lenman 2006, 470-471 & Rendall 1972, 166, 189-194.

21 Mackintosh 1835c, 115.

22 Mackintosh 1835b, 207, 210, 212, 221-222 & Mackintosh 1835c, 3-4.

Mackintoshin toive toteutuikin vuonna 1812, jolloin hän palasi Isoon-Britanniaan. Heti seuraavana vuonna hän aloitti työskentelyn Ison-Britannian parlamentissa.²³ Kotiin palattuaan Mackintosh kirjoitti useita artikkeleita *The Edinburgh Review* -nimiseen aikakausjulkaisuun. Vuodesta 1818 vuoteen 1824 hän työskenteli Itä-Intian kauppakomppanian Haileyburyssä sijainneessa collegessa lain ja yleisen politiikan professorina, kouluttaen brittiläisen siirtovaltaimperiumin tulevia virkamiehiä.²⁴ Hän toimi myös kaksi vuotta Glasgow yliopiston rehtorina vuodesta 1823 alkaen. Hänen poliittisiksi saavutuksikseen voi laskea sen, että hänet nimitettiin vuonna 1827 kuningas Yrjö IV:n valtakunnanneuvostoon ja vuonna 1830 brittiläisen Intian asioista vastaavaan hallintoeliimeen. Elämänsä loppupuolella Mackintoshin kirjallinen työskentely aktivoitui huomattavasti. Viimeisenä vuosikymmenenään hän julkaisi kolme pitkäköö historiategosta, joihin hän oli kerännyt materiaalia jo Intiassa ollessaan. James Mackintosh kuoli vuonna 1832 kurkkuun tarttuneen kananluun aiheuttamiin jälkikomplikaatioihin.²⁵

Tutkimustilanne

James Mackintoshista ja hänen ajattelustaan on tehty lähinnä väitöskirjatason tutkimuksia. Mackintoshia koskevia väitöskirjoja tehtiin läpi 1900-luvun. Suurin osa näistä väitöskirjoista ajoittuu karkeasti 1900-luvun puoliväliin, jolloin julkaistiin vuonna 1939 Carolyn M. Clewesin, vuonna 1952 Donald Neatin, vuonna 1972 Jane Rendallin ja vuonna 1982 Esther Lynn Barazzonen väitöskirjat.²⁶ Valitettavasti olen onnistunut hankkimaan näistä vain Rendallin ja Barazzonen väitöskirjat. Rendall kuvaa väitöskirjassaan kiitettävän tarkasti Mackintoshin uran eri vaihteita. Hän käsittelee myös Mackintoshin filosofisia ja poliittisiä näkemyksiä, sekä niiden taustoja. Barazzonen väitöskirja puolestaan erittelee hyvin Mackintoshin eri elämänvaiheiden läpi kulkevaa skottilaisen valitusajattelun mukaista tapaa suhtautua poliittisiin ja filosofisiin kysymyksiin.

23 Mackintosh 1835c, 246, 263.

24 Mackintosh 1835c, 356 & Stokes & Thorne 1986.

25 Mackintosh 1835c, 410, 483, 489 & Mackintosh 1835b, 395.

26 Clewes 1939, *Sir James Mackintosh as a Reformer in Early Nineteenth Century England* & Neat 1952, *The Parliamentary Career of Sir James Mackintosh* & Rendall 1972 & Barazzone 1982.

Mackintoshia koskevan väitöskirjatutkimuksen määrä on kasvanut uudelleen 2000-luvun alussa, jolloin julkaistiin muun muassa vuonna 2005 Edmund Garrattin, vuonna 2008 Andrew Thomas Goodallin, vuonna 2011 Anna Luise Gustin väitöskirjat.²⁷ Näistä olen onnistunut hankkimaan Goodallin ja Gustin väitöskirjat. Goodallin väitöskirja ei näkemykseni mukaan tuo Mackintoshin poliittisia näkemyksiä koskevaan tutkimukseen mitään sellaista uutta, mitä esimerkiksi Barazzone ja Rendall eivät olisi jo sanoneet. Goodallin tutkimuksen arvo onkin ennen kaikkea Mackintoshin kirjoittamaa historiallista kirjallisuutta koskevassa osiossa. Gustin väitöskirjasta puolestaan tekee aivan omanlaisensa se, että aiemmasta tutkimuksesta poiketen hän ottaa vahvasti tietyn näkökulman Mackintoshin tuotantoon, sillä hän tutkii väitöskirjassaan sivilisaation ja kansallisen identiteetin kielellistä rakentamista Mackintoshin teksteissä. Kaikki edellä mainitut väitöskirjat ovat julkaisemattomia.

Tämän lisäksi Mackintoshista on julkaistu yksi nykyaikainen elämäkerta, jonka painos on kuitenkin valitettavasti loppunut.²⁸ Historiatieteen näkökulmasta tämä elämäkerta on kuitenkin puutteellinen, sillä siinä ei ole käytetty minkäänlaisia lähdeviittauksia.²⁹ Tämän elämäkerran lisäksi Mackintoshista on julkaistu myös elämäkerrallisia artikkeleita, sekä lyhyempiä tiettyihin aihealueisiin liittyviä artikkeleita.³⁰ Toisaalta Mackintoshiin ja esimerkiksi hänen poliittiseen ja filosofiseen ajatteluunsa viitataan myös muissa tutkimuksissa, joissa pääpainona on jonkin laajemman ilmiön tarkastelussa.³¹ Mackintoshin vallankumouksiin liittyvää ajattelua on sinänsä tutkittu suhteessa hänen muuhun ajatteluunsa, mutta ”revolution”-termin käyttöön eri yhteyksissä osana näitä näkemyksiä ei ole nähdäkseni kiinnitetty erityisempää huomiota.

Vallankumouksesta puolestaan on tietysti kirjoitettu valtavasti historiallista tutkimusta. Eikä ole varmistikaan liioiteltua sanoa, että Ranskan vallankumous, johon myös tämän tutkimuksen aihe liittyy, lienee yksi tutkituimpia ilmiöitä historiatieteessä. Vallankumousta yleisenä ilmiönä ja eri vallankumouksia on tutkittu sosiaalishistoriallisesti, ta-

²⁷ Garratt 2005, *James Mackintosh's Vindiciae Gallicae (1791) : an edition* & Goodall 2008 & Gust 2011.

²⁸ O'Leary 1989, *Sir James MacKintosh: The Whig Cicero*.

²⁹ Sutherland 1991, 278.

³⁰ Esim. McKenzie 1981, Christian 1974 & Stokes & Thorne 1986.

³¹ Esim. Haakonssen 1996, 261-293 & Deane 1988, 43-57.

loushistoriallisesti, vertailevasti ja niin edespäin. Tämän pro gradu -tutkielman kannalta olennaisempaa tutkimusta on kuitenkin käsitehistoriallinen ja termin merkityshistoriallinen tutkimus. Tutkimukseni kannalta on tärkeää pitää nykyaikainen vallankumouksen käsite erillään ”revolution”-termin käytöstä lähdemateriaalissa. Olennaisinta tutkimusta eivät täten edusta sellaiset tutkimukset, joissa tutkitaan esimerkiksi marxilaisen vallankumouskäsitteen kautta tapahtumia, jotka täyttävät tuon määritelmän, eli sellaiset tutkimukset joissa vallankumouksen taustalla nähdään olevan lopulta sosioekonomisia tekijöitä.³² Tutkimukseni kannalta olennaisempaa ainesta on sellainen tutkimus, jossa tutkitaan ”revolution”-termin ilmentymiä eri ajankohtina tai jotka käsittelevät vallankumouksen käsitteen muutosta.

”Revolutionin” historiografiasta

”Revolution”-termin merkityshistoriaa tai vallankumouksen käsitteen historiaa ovat tutkineet muun muassa Hannah Arendt, Keith Michael Baker, Ilan Rachum, Arthur Hatto, Felix Gilbert ja Reinhart Koselleck.³³ Mainintoja termin merkityshistoriasta löytyy myös Jonathan Israelilta.³⁴ Hieman yllättäen ”revolution”-termin historiaa on tutkittu kohtuullisen vähän, vaikka vallankumouksen käsitteen historia onkin ollut suosittu tutkimusaihe. Osittain nämä ovat tietysti päällekkäisiä tutkimuskohteita. Viime vuosikymmeninä tämän termin merkityksen historiallisen tutkimuksen määrä on kuitenkin lisääntynyt, ja varsinkin Rachumilta vuonna 1999 ilmestynyt tutkimus ”revolution”-termin yleiseurooppalaiseen historiaan nimeltään *”Revolution”: The Entrance of a New Word into Western Political Discourse*, on merkittävä teos tällä tutkimuksen saralla. Lisäksi vuonna 2015 ilmestyneessä kokoelmateoksessa *Scripting Revolution: A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions* käsitellään ”revolution”-termin merkityshistoriaa useissa artikkeleissa. ”Revolution”-termiä koskevassa tutkimuskirjallisuudessa on hieman erilaisia näkemyksiä tuon termin merkityksestä 1600- ja 1700-luvuilla. Tämä tutkijoiden erimielisyys onkin yksi tämän pro gradu -tutkielman taustalla vaikuttavista motivaatiotekijöistä.

³² Baker and Edelstein 2015, 5.

³³ Arendt 2006 & Baker 1990 & Rachum 1999 & Hatto 1949 & Koselleck 2004.

³⁴ Israel 2013, s. 3-42. & Israel 2012, passim.

”Revolution”-termin merkityshistorian tutkimuksessa on havaittavissa kaksi keskeistä tulkintaa, joita kutsun tässä tutkimuksessa niiden ajallisen sijoittumisen mukaan varhaisemmaksi ja myöhäisemmäksi tulkinnaksi. Varhaisemman tulkinnan mukaan ”revolution”-termi tarkoitti Ranskan vallankumoukseen asti lähinnä paluuta johonkin aiempaan asiantilaan. Poliittinen ”revolution” olisi siis varhaisemman tulkinnan mukaan tarkoittanut metaforisesti samanlaista muutosta kiertoliikkeenä, kuin astronominen planeettojen ”revolution”. Tämän tulkinnan mukaan vasta Ranskan vallankumouksen yhteydessä termin merkitys muuttui tarkoittamaan peruuttamatonta muutosta ja uuden alkua. Tämän tulkinnan puolella ovat olleet muun muassa Hannah Arendt, Stephen Prickett ja George Woodcock.³⁵ Israelin mukaan tämä tulkinta on ollut hyvin vaikutusvaltainen ja hänen mukaansa se esiintyy vielä tänäkin päivänä erilaisissa julkaisuissa.³⁶ Varhaisemman tulkinnan valtakausi näyttäisi kestäneen 1990-luvulle asti, jolloin joukko tutkijoita on alkanut kyseenalaistamaan tämän tulkinnan paikkansapitävyyttä. Toisaalta jo aiemminkin on esitetty eriäviä mielipiteitä tästä varhaisemmasta tulkinnasta.

Uudempi tulkinta ”revolution”-termin merkityksen historiasta puolestaan korostaa sitä, että ”revolution”-termillä voitiin tarkoittaa jo paljon Ranskan vallankumousta aiemmin poliittista muutosta, joka ei ollut sidoksissa aiempaan asiantilaan paluuseen. Esimerkiksi Rachum on esittänyt, että ”revolution”-termillä voitiin tarkoittaa mahdollisesti jo renessanssiajan Italiassa ensisijaisesti valtionhallinnon kaatamista ilman selvää aikaisempaan paluun implikointia ja yhteyttä astronomisiin metaforiin.³⁷ Myös muut tutkijat kuten Koselleck, Israel, Baker ja Gilbert, vaikka he eivät olekaan menneet niin pitkälle tulkinnoissaan kuin Rachum, ovat 1900–2000-lukujen vaihteessa korostaneet, että muutos termin merkityksessä oli tapahtunut jo ennen Ranskan vallankumousta valistusfilosofien ”revolution”-termin käytön yhteydessä.³⁸

35 Arendt 2006, 32-39 & Prickett 1989, 2-3 & Woodcock 1989, 1-2.

36 Israel 2013, 9 & Israel 2012, 11.

37 Rachum 1999, 18, 36.

38 Koselleck 2004, 45-4 & Baker 2015, 72 & Israel 2013, 8-9 & Israel 2012, 11 & Gilbert 1974, 155-157.

”Revolution”-termin liitetyn poliittisen muutoksen liikkeen laadun lisäksi muita huomioita, joita tutkimuskirjallisuudesta nousee esiin, on esimerkiksi ”revolution”-termiin liitetty moraalinen arvottaminen. Esimerkiksi 1600–1700-lukujen ranskalaisessa *histoire des révolutions* -historiankirjoituksessa³⁹ ”révolution” oli moraalisesti tuomittavaa. Tässä historiankirjoituksen genressä ”révolution” yhdistyi kaikenlaiseen epävarmuuteen, joka saattoi heiluttaa turvalliseksi koettua ranskalaisen absoluuttisen monarkian tuomaa rauhaa.⁴⁰ Vastakkaisen näkökulman tähän näkemykseen toivat puolestaan valistusfilosofit, jotka ymmärsivät ”révolutionin” usein positiivisena muutoksena ja suoraan janosivat uusia ”révolutioneita”, olivatpa ne sitten aatteellisia tai poliittisia.⁴¹ Myös ”revolution”-termin ajallisuuteen liittyvät merkitykset olivat ilmeisesti muutoksessa 1700-luvulla. Baker on korostanut, että valistusfilosofian ja Ranskan vallankumouksen yhteydessä ”révolution” tuli osaksi elettyä elämää, eikä tarkoittanut enää vain jo tapahtuneita muutoksia tai itse muutosta.⁴² Tarkemmin ”revolution”-termin historiaa käsitellään ensimmäisessä luvussa.

Tutkimustehtävä ja lähteet

Edellä esiteltyä ”revolution”-termin historiankirjoituksen taustaa vasten on hahmotettavissa muutama keskeinen teema ja vastakkainasettelu, joihin tässä tutkimuksessa on syytä kiinnittää huomiota James Mackintoshin ”revolution”-termin käytön osalta. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on se, minkälaista muutosta Mackintosh ”revolution”-termillä tarkoitti, eli tarkoittiko ”revolution” Mackintoshille vain muutosta yleensä, muutosta syklissä vai lineaarista liikettä kohti jotain uutta ja kenties parempaa. Tämän kysymyksen kannalta on olennaista myös selvittää Mackintoshin historiakäsitystä, koska se rajaa termin käyttömahdollisuuksia. Toinen tutkimuskysymykseni on se, millaisen

39 Ranskassa 1600-luvun lopulta Ranskan vallankumoukseen asti kestänyt historiankirjoituksen genre, johon kuuluneet historiateokset seurasivat erinäisiä muutoksia esimerkiksi eri valtioissa (esimerkiksi Pierre-Joseph d’Orléans 1734: *Histoire des révolutions d’Espagne*) tai yhteiskunnallisissa ilmiöissä (esimerkiksi Antoine Varillas 1686: *Histoire de révolutions en matière de religion*). Usein nämä historiateokset sisälsivät jo otsikossaan sanaliiton ”histoire des révolutions”. Baker 1990, 207-209 & Rachum 1999, 158-162.

40 Baker 1990, 208-210.

41 Baker 1990, 212-215 & Israel 2013, 6-7.

42 Baker 1990, 213, 223.

moraalisen arvottamisen ”revolution”-termi sai Mackintoshin teksteissä, eli oliko ”revolutionia” tavoiteltava vai vältettävä, vai oliko se terminä neutraali. Kolmas tutkimuskysymykseni liittyy termin ajallisuuteen, eli siihen, tarkoittiko Mackintosh ”revolution”-termillä vain itse muutosta, vai käyttikö hän sitä kuvaamaan poliittista toimintaa tai poliittista prosessia. Käytännössä ensisijaisen tärkeää on huomioida ne kontekstit, joissa Mackintosh sovelsi ”revolution”-termiä, sekä se miten Mackintosh käsitti ne tarkoitteet, eli kohteet, joihin hän viittasi ”revolution”-termillä. Lisäksi on tärkeää huomioida muuttuva maailmanlaajuinen poliittinen tilanne ja Mackintoshin muuttuvat mielipiteet koskien näitä tapahtumia, koska jos termin käytössä on havaittavissa muutosta, on syyt näihin muutoksiin todennäköisesti löydettävissä näistä tekijöistä.

Tutkielmani on lähinnä semasiologista tutkimusta, jossa pyritään selvittämään yhden termin mahdollisia merkityksiä. Sinänsä semasiologia on yksi käsitehistorian työkaluista.⁴³ Tutkimukseni ei kuitenkaan ole nähdäkseni sinällään perinteistä Reinhard Koselleckin pionerisoimaa käsitehistoriallista tutkimusta muutamasta syystä. On tärkeää tehdä erotus käsitteen ja termin välille, koska sinällään itse termillä, joka on annettu jollekin käsitteelle nimeksi, voidaan viitata useampaankin käsitteeseen. Toisaalta eri termeillä voidaan viitata myös yhteen ja samaan käsitteeseen.⁴⁴ Termin ja käsitteen välinen erotteilu on ollut ongelmallinen käsitehistoriassa, vaikka ero onkin teoriatasolla huomioitu.⁴⁵ Yleisesti voidaan sanoa, että termi on puhtaasti kielellinen ilmaisu, kun taas käsite on aina jossain määrin ei-kielellinen asia.⁴⁶ Käsitteet sijaitsevat enemmänkin ihmisen kognitiossa, kun termit puolestaan ovat osa kielellistä ilmaisua.⁴⁷ Käsitehistorian oppi-isä Koselleck on esimerkiksi antanut ymmärtää, että hän ei nähnyt käsitteen ja sanan välillä suurta eroa, paitsi että käsitteet olivat hänestä eräänlaisia monimerkityksellisiä merkitysrppäitä. Tämä termin ja käsitteen samaistaminen johtuu varmasti osaltaan siitä, että monesti jokin termi yleistyy jonkin käsitteen nimeksi, jolloin tuo termi identifioituu vahvasti siihen käsitteeseen, johon sillä useimmiten viitataan. Koselleck onkin sanonut, että käsite on sidottuna sanaan, mutta se on aina enemmän kuin sana itse.⁴⁸

43 Hampshire-Monk, Tilmans and van Vree 1998, 1.

44 Hampshire-Monk, Tilmans and van Vree 1998, 2 & Kuukkanen 2008, 366-368.

45 Kuukkanen 2006.

46 Kuukkanen 2006.

47 Kuiri 2012, 18-19.

48 Bödeker 1998, 53-54.

Koselleckilaisessa käsitehistoriassa korostetaan myös käsitteiden sosiaalishistoriallista merkitystä, ja siksi käytetyt tutkimusaineistot ovat laajoja. Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteena on puolestaan vain yhden henkilön termin käyttö verrattain lyhyellä aikavälillä.⁴⁹ Jos tutkimuskohteenani olisi vallankumouksen käsite, joutuisin myös jollain tavalla määrittelemään jonkin käsitteellisen ytimen tälle tutkimuskohteelle, jonka muutosta tutkisin. Tässä tapauksessa vallankumouksen käsitteen ilmentymiä tulisi etsiä Mackintoshin teksteistä myös yhteyksissä, joissa hän ei käyttänyt ”revolution”-termiä, koska tarkkaan ottaen termi ja käsite ovat eri asioita. Koselleckilaisen käsitehistorian sijasta tutkimukseni onkin lähempänä skinneriläistä aatehistoriaa, jossa korostetaan sitä, että vain ideoiden argumentissa käytön historiaa voidaan tutkia.⁵⁰ Tutkimukseni ei siis niinkään koske Mackintoshin vallankumouksen käsitettä, vaan lähinnä ”revolution”-termin käyttöä, vaikka on tietysti mahdollista sanoa, että termiä käytetään aina viittaamaan johonkin käsitteeseen.⁵¹ Termin ja käsitteen erottelua tässä tutkimuksessa on korostettu lähinnä siksi, että se rajaa tutkimuskohdetta. Tarkoitukseni ei ole siis tutkia Mackintoshin käsityksiä poliittisesta muutoksesta hyödyntäen siis nykypäivän käsitystä vallankumouksesta poliittisena muutoksena, vaan tutkia sitä minkälaisiin asioihin Mackintoshin itse ”revolution”-termin käyttönsä yhdisti. Korostan tässä työssä termin käytön tutkimusta myös sen Ludwig Wittgensteinin huomion takia, että termin merkitys on useimmiten se, miten sitä käytetään osana kieltä.⁵² Nähdäkseni jokainen joka tutkii historiallisen kielen merkityksiä tai sitä mihin milläkin puheakteilla pyrittiin, joutuu tutkimaan ensisijaisesti juuri termin käyttöjä, vaikka päällimmäisenä tarkoituksena olisikin selvittää näiden taustalla olevia käsitteitä. On siis mahdollista myös sanoa, että tutkin Mackintoshin ”revolutionin”-käsitettä, joka on olemassa termin käytön takana.

Käytännössä minun tulee tarkastella sitä semanttista kenttää, jossa Mackintosh käytti ”revolution”-termiä sen merkitysten selvittämiseksi. Tässä yhteydessä semanttisella kentällä tarkoitan niitä sanoja, joilla oli samankaltainen merkitys kuin ”revolutionilla”,

49 Hyrkkänen 2002, 116-117, 119-120.

50 ”I remain sceptical about the value of writing histories of concepts or ‘unit ideas’. The only histories of ideas to be written are histories of their uses in argument”. Skinner 2002, 86.

51 Kuiri 2012, 19.

52 Wittgenstein 1986, 20.

sekä niitä erilaisia synonyymeja ja antonyymejä, joita Mackintosh mahdollisesti käytti.⁵³ Näiden kautta voi selvittää ”revolution” termin sisältöjä ja rajoja eri yhteyksissä. Voisi-kin sanoa, että tarkoitukseni on siis tutkia ”revolution”-termin intensiota.⁵⁴ Eli siis sitä minkälaisiin ilmiöihin Mackintosh katsoi soveliaaksi viitata termillä ”revolution”. Käytännössä etenen tutkimalla ”revolution”-termin tarkoituksia, eli sitä mihin Mackintosh kyseisellä termillä viittasi, ja sitä miten Mackintosh käsitti nämä tarkoitteet.⁵⁵

Tutkimuksessani käytän lähteinäni lähinnä Mackintoshin julkaistuja teoksia. Elämänsä aikana Mackintosh kirjoitti useita pamfletteja päivän poliittisista aiheista, muutaman historiallisen ja moraalifilosofisen teoksen sekä artikkeleita erinäisiin lehtiin. Lähes jokaisessa näistä teoksistaan Mackintosh käytti ”revolution”-termiä, joten termin käytöstä löytyy hyvin materiaalia näistä lähteistä. Tärkeimpiä käyttämistäni lähteistä on Mackintoshin tunnetuin teos *Vindiciæ Gallicæ* vuodelta 1791, kolmiosainen *History of England* vuosilta 1830, 1831 ja 1832 sekä postuumisti julkaistu *History of the Revolution in England in 1688* vuodelta 1835 sekä *Arguments Concerning the Constitutional Right of Parliament to Appoint a Regency* vuodelta 1788. Jälkimmäinen on tärkeä lähinnä siksi, että se on Mackintoshin ensimmäinen julkaistu pamfletti ja ainoa poliittinen teksti ennen Ranskan vallankumousta, joka tutkimuskirjallisuuden valossa voi olla merkittävä rajapyykki termin merkityksen mahdollisessa muutoksessa.

Lisäksi käytän lähteinäni Mackintoshin *The Edinburgh Reviewiin* ja *The Monthly Reviewiin* kirjoittamia artikkeleita, sekä Mackintoshin sekalaisten teosten julkaisua *The Miscellaneous Works of the Right Honourable James Mackintosh*. Jälkimmäinen kolmiosainen teos sisältää muun muassa hänen Ison-Britannian parlamentissa pitämiä puheita. Tämän lisäksi käytän lähteenäni James Mackintoshin pojan, Robert Mackintoshin (1806–1864), julkaisemaa osaltaan omaelämäkerrallista elämäkertaa James Mackintoshista nimeltään *Memoirs of the life of the Right Honourable Sir James Mackintosh*. Tähän elämäkertaan on sisällytetty muutamia Mackintoshin lähettämiä kirjeitä, sekä katkelmia hänen päiväkirjastaan.

53 Hampshire-Monk, Tilmans and van Vree 1998, 1 & Kuiri 2012, 38.

54 ”[O]minaisuuksien joukko, jotka luonnehtivat jokaista oliota, josta sanaa on oikein käytetty” Kuiri 2012, 20.

55 Kuiri 2012, 13.

Galen Eighteenth Century Collections Onlinessa ja Cambridgen yliopiston julkaisemas-
sa Library Collection uudelleenjulkaisusarjassa Mackintoshin kirjoittamaksi on kirjattu
nimettömänä julkaistu *An Historical Sketch of the French Revolution* (tästä eteenpäin
Historical Sketch) vuodelta 1792. Missään aiemmassa Mackintoshia koskeneessa tutki-
muksessa tätä kirjaa ei ole kuitenkaan käytetty lähteenä. Mackintosh oli kyllä lukenut
paljon Ranskan vallankumousta käsittelevää materiaalia noihin aikoihin, joten hänellä
olisi varmasti ollut tarpeeksi materiaalia tällaisen historiallisen yleisesityksen kirjoitta-
mista varten.⁵⁶ Tämä kirja on myös samalta julkaisijalta, jota Mackintosh oli ennenkin
käyttänyt. Hänellä voisi olla ollut myös hyvä syy julkaista tämä teos nimettömänä, sillä
teoksen tekijä ilmaisee osittain tukevansa Burken näkemyksiä Ranskan vallankumouk-
sesta, mikä voisi sopia Mackintoshin henkilökohtaisiin näkemyksiin vuonna 1792, mut-
ta huonommin hänen senhetkiseen julkiseen kuvaansa. Mackintosh oli myös vaatinut
vuonna 1792 historiateoksen kirjoittamista Ranskan vallankumouksesta.⁵⁷ *Historical
Sketch* on kuitenkin päivätty 15. joulukuuta 1791, jolloin Mackintoshille olisi jäänyt
vain noin kahdeksan kuukautta aikaa kirjoittaa noin kuusisataa sivua pitkä teos *Vindiciæ
Gallicæ*n jälkeen, sillä *Vindiciæ Gallicæ*n ensimmäinen painos on päivätty 26. huhtikuu-
ta 1791.⁵⁸ Lisäksi vuoden 1791 kuluessa Mackintoshilla riitti lisää töitä *Vindiciæ Gal-
licæ*n parissa, sillä siitä julkaistiin tuon vuoden aikana vielä kaksi uutta painosta.⁵⁹ Mac-
kintosh ei koskaan ollut kovinkaan tuottelias kirjoittaja, joten vaikuttaa hyvin epäuskot-
tavalta, että Mackintosh olisi näin lyhyessä ajassa saanut näin pitkää teosta aikaiseksi,
varsinkin kun *Vindiciæ Gallicæ*nkin loppuun saattaminen oli tuottanut hänelle vaikeuk-
sia.⁶⁰ Myös eräiden teoksessa esiintyvien näkemysten vertailu Mackintoshin muihin
teoksiin osoittaa *Historical Sketchin* tuskin olleen Mackintoshin käsialaa⁶¹. Näistä syistä
en pidä todennäköisenä, että Mackintosh oli *Historical Sketchin* kirjoittaja ja siksi se on
jätetty tutkimukseni ulkopuolelle.

56 Mackintosh 1835a, 340.

57 Anonymus 1792, 2-3 & Rendall 1972, 87 & Mackintosh 1835b, 128-132 & Goodall 2009, 39 &
Mackintosh 1792, 28.

58 Anonymus 1792, 545 & Mackintosh 1835a, 58 & Mackintosh 1791a, ”Advertisement”.

59 Mackintosh 1791b, ”Advertisement to the Third Edition”.

60 Mackintosh 1835b, 58, 191

61 *Historical Sketchissä* esimerkiksi korostetaan, että aatelilla oli paljon valtaa Ranskassa, kun *Vindiciæ
Gallicæssa* Mackintosh katsoi kaiken vallan olevan Ranskassa kruunulla. Toisaalta
yhteneväisyyksiäkin on sillä, molemmissa todetaan, että Ranska ei olisi voinut ottaa noin vain
käyttöönään brittiläistyylistä perustuslakia, tosin perustelut tälle ovat erilaiset. Anonymus 1792, 9-10,
14 & Mackintosh 1791a, 18, 252-254.

Tutkielmani rakenne on kronologinen ja se seuraa jaotteluiltaan sekä Ranskan vallankumouksen kulkua että Mackintoshin teosten julkaisuajankohtia. Ranskan vallankumous ja sitä seuranneet sodat kestivät kaikkinsa 22 vuotta, joten sen kulku vei myös Mackintoshin aikuiselämästä suuren osan. Ensimmäinen pääluke käsittelee ”revolution”-termin historiaa antiikista 1700-luvulle, sekä tuon termin käytön modernia historiankirjoitusta. Toinen pääluke käsittelee Mackintoshin teoksia vuosilta 1788–1791, eli aikaa juuri ennen Ranskan vallankumouksen alkua sekä vallankumouksen ensimmäisiä vuosia. Kolmas pääluke käsittelee Mackintoshin 1700-luvun loppupuolelle sijoittuvia teoksia, hänen artikkeleitaan *The Monthly Reviewiin* sekä hänen elämäkerrassaan olevia tekstejä hänen Intian ajaltaan, eli vuosia 1792–1811. Neljäs pääluke käsittelee Mackintoshin historiateoksia, hänen artikkeleitaan *The Edinburgh Reviewiin* ja hänen parlamentissa pitämiä puheitaan, eli vuosia 1812–1832. Käyttämistäni lähteistä kirjoittaessani käytän vain tekstien otsikoiden ensimmäisiä lauseita, sillä vaikka pitkän kahdeksannentoista vuosisadan nimitys tulee siitä, että 1700-lukuun kuuluvaksi lasketaan kalenteriaikaa pidempi ajanjakso noin vuodesta 1688 vuoteen 1832, voisi tuo nimitys aivan yhtä hyvin tulla tuona aikana julkaistujen teosten otsikoiden pituudesta.⁶²

62 O’Gorman 2016, 3 & Esimerkiksi Edmund Burken *Reflections on the Revolution in France* -teoksen nimi koko komeudessaan on *Reflections on the Revolution in France, and on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to that Event, in a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris* ja Richard Pricen *A Discourse on the Love of Our Countryn* koko otsikko kuuluu *A Discourse on the Love of Our Country, Delivered on Nov. 4, 1789, at the Meeting-House in the Old Jewry, to the Society for Commemorating the Revolution in Great Britain. With an Appendix, Containing the Report of the Committee of the Society; an Account of the Population of France; and the Declaration of Rights by the National Assembly of France*. Teosten otsikot kokonaisuudessaan löytyvät lähdeluettelosta.

1 ”Revolution” Euroopassa antiikin ajalta 1700-luvulle

1.1 Kaksi tulkintaa ”revolutionin” merkityksestä

*Whoever traces a remarkable story through a long series of historians, will often be astonished at the utter dissimilarity of the last to the first edition, though in each intermediate stage the additions or alterations may be almost imperceptible.*⁶³

– James Mackintosh

Englanninkielisen ”revolution”-termin ulkoasun alkujuuret ovat latinan kielessä, toisin kuin suomalaisen ”vallankumous”-termin, jolla on täysin oma yleiseurooppalaisesta kehityksestä poikkeava historiansa.⁶⁴ Suomalaista vallankumouskäsitystä tutkineen Risto Alapuron mukaan ”vallankumous” terminä syntyi vasta 1850-luvun Suomessa. ”Vallankumous”-termi on siis huomattavan myöhäsyntyinen verrattuna useissa muissa eurooppalaisissa kielissä esiintyneisiin latinalaisperäisiin termeihin, joilla nykyään viitataan vallankumouksen käsitteeseen. Tutkimuksessaan Alapuro korostaa, että ”vallankumous”-termin muodossakin on nähtävillä se, että se luotiin kuvaamaan Euroopassa koettuja tapahtumia joissa jokin valta oltiin kumottu. Vaikka Suomessakin esiintyi 1800-luvulla vallankumouksista puhuttaessa muotoja ”revolutioni”, ”revolutsioni” ja ”revolutsiooni”, ne katosivat käytöstä kuitenkin nopeasti. Alapuron mukaan edellä mainittujen termien katoamiseen on ainakin osaltaan vaikuttanut ”vallankumous”-termin syntymääjankohdan aikoihin vallinnut sanojen suomalaistamisen trendi.⁶⁵ Tämä selitys tuntuu hyvin järkeenkäyvältä, muistuttaahan edellä mainituista varianteista kaksi viimeistä vahvasti venäjänkielen vastaavaa sanaa ”революция” (revoljutsija), sillä molemmissa on ”ц” tai ”ts” -äänne, joka puuttuu muista suurista eurooppalaisista kielistä.

63 The Edinburgh Review 1821 vol. XXXV., 492.

64 Hatto 1949, 509 & Rachum 1999, 5 & Alapuro 2003, 521.

65 Alapuro 2003, 521-528.

Toisin kuin tämä suomalainen ”vallankumous”-termi, joka syntyi tarpeesta kuvata 1800-luvun poliittisia vallankumouksia, myöhäisantiikkista alkuperää oleva ”revolutio”-termi ei liittynyt syntymäajankohtanaan poliittisiin tapahtumiin millään tavalla. Myöhäisantiikissa latinankielisellä ”revolutio”-termillä tarkoitettiin lähinnä asioiden liikkumista paikasta toiseen tai sielujen siirtymistä ajasta iäisyyteen.⁶⁶ ”Revolutio”-termiä ei käytetty klassisessa roomalaisessa kirjallisuudessa eikä sitä käytetty myöskään myöhäisantiikissa erilaisista sisällissodista ja vallankaappauksista, joita Rooman viimeisinä vuosisatoina tapahtui riittämiin.⁶⁷ Tässä vaiheessa ”revolutio”-termillä ei siis ollut poliittista merkitystä. ”Revolutio”-peräisiä termejä käytettiin kuitenkin luonnonfilosofian puolella kuvaamaan astronomista kiertoliikettä jo sydänkeskialjalta lähtien. Epäilemättä tunnetuimpia esimerkkejä tämän termin käytöstä tällaisessa astronomisessa yhteydessä on muutama sata vuotta myöhemmin Nikolaus Kopernikuksen (1473–1543) kirjoittama *De revolutionibus orbium coelestium*, jossa ”revolutio” tarkoitti juuri planetaarista liikettä pois alkupisteestä ja jälleen takaisin alkupisteeseen.⁶⁸

Muun muassa kuuluisan filosofi Hannah Arendtin tukeman varhaisemman ”revolution”-termin merkitystä koskeneen tulkinnan mukaan tämä ”revolution”-termin merkitys astronomisena kiertoliikkeenä oli vahvasti läsnä myös käytettäessä tuota termiä poliittisissa yhteyksissä aina Ranskan suureen vallankumoukseen asti. Kuuluisassa teoksessaan *On Revolution* vuodelta 1962 Arendt esitti, että tämän termin merkityksen muutoksen käännekohta syklisestä liikkeestä tai restauraatiosta lineaariseksi muutokseksi tapahtui Ranskan suuren vallankumouksen yhteydessä. Arendtin mukaan tuota termiä käytettiin ensimmäistä kertaa tällaisessa modernissa lineaarisessa merkityksessä mahdollisesti 14. heinäkuuta 1789, kun pariisilaisjoukot valtasivat Bastiljin vankilalinnoituksen. Arendtin lainaaman tarinan mukaan tuona iltana Ranskan kuningas Ludvig XVI (1754–1793) totesi herttua Rochefoucauld-Liancourtille (1747–1827) tämän tuotua viestin kuninkaalle Pariisin tapahtumista ”C'est une révolte”, johon herttua vastasi ”Non, Sire, c'est une révolution”. Arendtin mukaan tässä dialogissa oli mahdollisesti ensikertaa käytetty rans-

66 Alapuro 2003, 526-527 & Hatto 1949, 509 & Gilbert 1974, 153.

67 Armitage 2015, 59-62 & Rachum 1999, 5.

68 Rachum 1999, 19 & Gilbert 1974, 154.

kankielistä ”révolution”-termiä siten, että Rochefoucauld-Liancourtille tämä ”revolution”-termin ranskalainen vastine tarkoitti palauttamatonta liikettä johonkin uuteen, eikä enää paluuta menneeseen.⁶⁹

Arendt esitti tulkintansa tueksi muun muassa sen, että esimerkiksi Oliver Cromwellin (1599–1658) ”ensimmäisestä vallankumouksellisesta diktatuurista” ja Stuart-sukuisen kuningas Kaarle I (1600–1649) syrjäyttämisestä ei käytetty Arendtin mukaan omana aikanaan termiä ”revolution”.⁷⁰ Vuodesta 1642 vuoteen 1649 Englannissa oltiin käyty sisällissota kuninkaan ja parlamentin joukkojen välillä, jonka päätyttyä edellä mainittu Kaarle I oli teloitettu. Kuninkaanmurhan jälkeen monarkialla ei enää ollut sijaa ja Englanti julistettiin tasavallaksi. Tasavallan aikakaan ei kuitenkaan ollut ongelmatonta, ja sodan aikana taitavana sotapäällikkönä kunnostautuneen Cromwellin valta kasvoi koajoajan tasavallan valtarakenteissa. Cromwellin kuollessa vuonna 1658 hänen valta muistuttikin paljolti kuninkaan valtaa.⁷¹ Nykypäivänä tällaisesta sisällissotaa ja vallankaappausta mitä ilmeisimmin kutsuttaisiin ”vallankumoukseksi” tai ”revolutioniksi”. ”The English Revolution” olikin yleinen nimitys tälle tapahtumasarjalle 1900-luvun alusta 1960-luvulle asti.⁷² ”Revolution”-termin puuttuminen tässä yhteydessä merkitsisi siis sitä, että aikalaiset eivät ymmärtäneet ”revolutionia” tällaiseksi muutokseksi jota ei ollut aiemmin tapahtunut. Cromwellin kuoleman jälkeen valta oli hetken aikaa armeijalla, jonka uusi johtaja George Monck (1608–1670) kutsui parlamentin koolle, joka puolestaan päätti kutsua Kaarle I:n pojan Kaarle II:n (1630–1685) kuninkaakseen. Stuart-suku palautettiin valtaistuimelle restauraatioksi kutsutussa tapahtumassa vuonna 1660.⁷³

Arendt korosti kirjassaan, että ”revolution”-termiä käytettiin kuitenkin tästä Kaarle II:n restauraatiosta sekä myös vuoden 1688 mainiosta vallankumouksesta. Mainiossa vallankumouksessa (glorious revolution) ilman laillista lasta kuolleen Kaarle II:n kuninkaaksi noussut veli Jaakko II (1633–1701) syrjäytettiin Alankomaiden käskynhaltija Vilhelm

69 Arendt 2006, 33, 37-38, Rachumin mukaan alunperin tämä tulkinta tulee saksalaisen Karl Griewankin kirjasta *Der neuzzeitliche Revolutionsbegriff* vuodelta 1955. Rachum 1999, 11.

70 Arendt 2006, 33.

71 Jenkins 2011, 177-186.

72 Como 2015, 41-42.

73 Jenkins 2011, 186-187.

Oranialaisen (1650–1702) toimesta. Lähtökohtaisesti suosittu, mutta katolinen Jaakko II oli 1680-luvulla tuhonnut oman asemansa pyrkimällä parantamaan katolisten asemaa Britteinsaarilla, joka oli herättänyt epäluuloa siitä, että hänen lopullisena tavoitteena oli palauttaa katolisuus johtoasemaan Isossa-Britanniassa niin anglikaanisessa enemmistössä kuin myös muissa protestanteissa. Tilanteen oli laukaissut kuitenkin vasta Jaakko II:n pojan syntymä, jolloin seuraavakin kuningas olisi siis ollut katolinen. Epätoivoiselta näyttäneessä tilanteessa myöhemmin kuolemattomana seitsemänä tunnettu ryhmä poliittisen eliitin jäseniä kutsui Vilhelmin armeijoiheen Englantiin. Marraskuussa 1688 protestanttinen Vilhelm, joka oli naimisissa Jaakko II:n niin ikään protestanttisen vanhimman tyttären Marian (1662–1694) kanssa, saapui armeijoiheen Englantiin. Epäonnisen puolustusyrityksen jälkeen Jaakko II pakeni maasta, jolloin hänen katsottiin luopuneen vapaaehtoisesti kruunusta. Tämän jälkeen Vilhelm III ja Maria II kruunattiin Ison-Britannian kuningaspariksi.⁷⁴ Arendtin mukaan ”revolution” tarkoittikin 1600-luvun lopulla ennen kaikkea eräänlaista restauraatiota ja monarkistisen vallan palauttamista takaisin paikalleen.⁷⁵

Mainio vallankumous sekä myös myöhempi Yhdysvaltojen vallankumous tulkittiin Arendtin mukaan paluuna aiempaan lailliseen tilanteeseen, jota Jaakko II ja entisten Kolmentoista siirtokunnan emämaa Iso-Britannia oli toimillaan loukannut. Tällöin termin käytön yhteys sykliseen liikkeeseen, astronomiaan ja alkuperäiseen tilanteeseen palaamiseen näyttäisi selvältä.⁷⁶ Arendtin tulkinta ”revolution”-termin käytöstä yhdistyi myös antiikista periytyvään aristoteeliseen tai polybiaaniseen sykliin, jossa valtiomuodot vaihtuvat toisikseen loputtomassa syklissä.⁷⁷ Tässä poliittiseen muutokseen liittyvässä ajattelumallissa hyveellinen monarkia vääjäämättä muuttuu ennen pitkää perillisten myötä tyranniaksi, jonka kaataa lopulta yleistä hyvää ajattelevat aristokraatit. Myös aristokraatit kuitenkin korruptoituvat ennen pitkää omaa etuaan ajaviksi oligarkeiksi, jotka puolestaan korvataan keskiluokan demokratialla. Demokratiakaan ei kuitenkaan takaa tasaista hallintoa, vaan ennen pitkää sekin korruptoituu roskaväen oklokratiaksi, josta ainoa ulospääsy oli hyveellinen monarkia. Monarkian paluun jälkeen hallitusmuotojen

74 O’Gorman 2016, 35-39.

75 Arendt 2006, 32-33.

76 Arendt 2006, 31-39. 45.

77 Arendt 2006, 32 & Gilbert 1974, 153.

sykli alkoi tämän ajatusmallin mukaan jälleen alusta.⁷⁸ Arendtin ajatuksena oli, että poliittisen ”revolution”-termin käyttö olisi siis syntynyt metaforan kautta astronomisesta ”revolutio”-termin käytöstä, koska näiden tarkoitteet eli taivaankappaleiden liike ja poliittisten järjestelmien muutos käsitettiin saman kaltaisiksi, eli siis syklisiksi.

Myöhempi, muun muassa Rachumin, Bakerin ja Harrisin, tekemä tutkimus on kuitenkin osoittanut Arendtin tulkinnan ”revolution” termin merkityksestä 1600–1700-luvuilla jos ei vääräksi, niin ainakin jossain määrin kapeaksi. Lähinnä Saksan tutkijana kunnostautunut Hatto totesi jo vuonna 1949, että ”revolution”-termin italiankielistä ”rivoluzioni”-muotoa voitiin käyttää jo 1300-luvulla ilman yhteyttä astronomiseen kiertoliikkeen.⁷⁹ Tämä on hyvin merkittävä seikka, sillä Rachumin mukaan 1300-luvun Italia oli juuri se paikka jossa ensimmäistä kertaa paikallista ”revolution”-termin vastinetta ”rivoluzioni” alettiin soveltamaan poliittisiin tapahtumiin.⁸⁰ Hänen mukaansa voikin olla mahdollista, että sen aikaisilla ”rivoluzioni”-termillä ja läheisellä ”rivolgimento”-termillä olisikin ollut enemmänkin yhteys firenzeläiseen slangiin ja ”rivolgere”-verbiin – jolla ei ollut minkäänlaista yhteyttä astronomiaan – kuin latinankieliseen ”revolutio”-termiin.⁸¹ Joka tapauksessa, vaikka termin alkuperäinen poliittinen käyttöyhteys ei olisikaan sisältänyt kiertoliikkeen merkitystä, ei se välttämättä tarkoita sitä, etteivätkö myöhemmät termin käyttäjät olisi voineet tulkita termin merkitystä kiertoliikkeenä, varsinkin jos he eivät olleet tietoisia termin mahdollisesta alkuperäisestä firenzeläisestä kontekstista, vaan termin yleisemmistä käytöistä astronomisissa yhteyksissä.

Laajempaan yleiseurooppalaiseen käyttöön ”revolutio”-peräiset termit levisivät Rachumin ja Hatton mukaan kuitenkin vasta 1600-luvun puolivälin Italiasta, jolloin Euroopassa oli käynnissä sisäisiä aseellisia selkkauksia muun muassa Espanjan alusmaissa ja Englannissa.⁸² Englantiinkin ”revolution”-termi saapui poliittisissa yhteyksissä laajemmin ilmeisesti 1640-luvulla Englannin sisällissodan aikana, vaikka viitteitä on jo 1500-luvun Englannista, että ”revolution”-termillä voitiin tarkoittaa niin hallinnon kaatamista

78 Breisach 2007, 46-47.

79 Hatto 1949, 502, 511.

80 Rachum 1995a, 198.

81 Rachum 1999, 22, 28, 36, 54.

82 Hatto 1949, 504 & Rachum 1995b, 205-206 & Rachum 1999, 39-40.

ja korvaamista toisella kuin myös syklistä liikettä takaisin jonkinlaiseen alkupisteeksi käsitettyyn tilanteeseen. Edelleen 1600-luvun Englannissa ”revolutio”-peräisten termien käyttäjät pystyivät soveltamaan ”revolutio”-termiä paluuna johonkin aiempaan, mutta ei välttämättä alkupisteeseen, vaan esimerkiksi päinvastaiseen suuntaan, tai sillä voitiin myös tarkoittaa muutosta poliittisessa järjestelmässä ilman selvää yhteyttä kiertoliikkeeseen.⁸³

Uudemman tutkimuksen mukaan myös Kaarle I:n syrjäyttämisestä ja Cromwellin valtaannoususta käytettiin omana aikanaan ”revolution”-termiä. Rachumin ja Comon mukaan tuota termiä käyttämällä voitiin tapahtunut kumous legitimoida Jumalan tahtona.⁸⁴ Keskiajalla kuninkaita oltiin toki syösty vallasta Englannissakin, mutta Kaarle I:n vastustajat ja sisällissodan voittajat olivat kuitenkin uudenlaisessa tilanteessa.⁸⁵ Parlamentin joukkojen hallitsijan vallan vastustus oli onnistunut ja edennyt niin pitkälle, että laillista kuningasta ei oltu ainoastaan syösty vallasta ja korvattu jollain toisella monarkilla, vaan kokoa monarkia poliittisena instituutiona oli tuhottu. Tällöin esimerkiksi ”rebellion”-termin käyttäminen tästä tapahtumasarjasta ei kuulostanut hyvältä, koska se viittasi valtiovallan laittomaan vastustamiseen.⁸⁶ Tässä mielessä aikalaisille neutraalimman ”revolution”-termin käyttäminen heidän teoistaan puolestaan loi legitimiimpää pohjaa heidän teoilleen.⁸⁷ Varsinkin ”revolutionin” liittäminen Jumalan tahtoon legitimoivat näitä tekoja, olihan uskonnollisella retoriikalla merkittävä rooli sisällissodan parlamentin joukkojen keskuudessa.⁸⁸

Rachumin mukaan Englannin kuningas Kaarle II:n restauraation ja Ranskan Fronde -kapinoiden kukistumisen jälkeen ”revolution”-termi katosi lähes kokonaan poliittisista yhteyksistä näissä maissa monarkian jälleen vahvistuttua.⁸⁹ Kuitenkin jo saman vuosisadan loppupuolella Englannin vuoden 1688 mainion vallankumouksen jälkeen tuon termin

83 Como 2015, 44-45 & Harris 2015, 26-28.

84 Rachum 1999, 84, 90 & Como 2015, 50-51.

85 Tombs 2014, 107, 135, 144-145

86 Harris 2015, 31.

87 Rachum 1995a, 199-200, 208, 213-215 & Rachum 1999, 84.

88 Como 2015, 50 & Tombs 2014, 225.

89 Rachum 1999, 102, 107-108, 110-111, 117.

suosio kasvoi kuitenkin taas molemmissa maissa.⁹⁰ Ranskassa varsinkin niin kutsutussa *histoires des révolutions* -historiankirjoituksessa ”révolution” kuitenkin muuttui tarkoittamaan lähes mitä vain muutosta, poliittista kriisiä tai valtakuntien nousua ja tuhoa. Tässä historiankirjoituksen genressä ”révolution” tulkittiin erityisen negatiiviseksi asiaksi, koska sen seuraukset olivat useimmiten askelia pois päin näiden teosten kirjoittajien kannattamasta ranskalaisesta yksinvaltiuden ideaalista. Englannissa puolestaan ”revolution”-termin merkitys liikkui enempi kohti hallinnon kaatamista, samalla kun Jumalan tahdon ja astronomisten metaforien merkitys yhteydessä ”revolutioniin” väheni.⁹¹

Vaikka omana aikanaan laajasti hyväksytyn tulkinnan mukaan Kaarle II restauraatio ja mainio vallankumous olivatkin paluuta aiempaan tilanteeseen, oli ”revolution”-termin käyttö tässä yhteydessä perusteltu Tim Harrisin mukaan myös siltä kannalta, että molemmissa tapauksissa oli kyse ylipäättään muutoksesta hallinnossa. Se, että juuri nämä ”revolutionit” käsitettiin paluuna, ei hänen mukaan tarkoita sitä, että jokainen asia johon ”revolution”-termiä sovellettiin olisi tulkittu välttämättä paluuna johonkin aikaisempaan tilanteeseen.⁹² Toisaalta on tärkeää myös huomata se, että eri henkilöillä saattoi olla aivan erilaisia tulkintoja siitä, mitä missäkin ”revolutionissa” todella tapahtui. Esimerkiksi kiista mainion vallankumouksen merkityksestä, eli siis siitä mitä siinä todella tapahtui ja millaisia oikeuksia se salli briteille, jatkui vielä 1700-luvun lopulla.⁹³ Rachum onkin kutsunut aikaa vuosikymmenten 1640 ja 1790 välillä ajaksi, jolloin ”revolution”-termi keräsi yhteen erilaisia merkityksiään.⁹⁴

Toisaalta tämän uudemman tulkinnan puolustajien, kuten Harrisin, Bakerin ja Rachumin, esittämä kritiikki sitä näkemystä kohtaan, että ”revolution” tarkoitti ennen Ranskan suurta vallankumousta paluuta menneeseen, ei tavoita Arendtin argumenttia kokonaisuudessaan. Tämä johtuu siitä, että Arendt väitti, että esimodernina aikana ennen nykyistä vallankumouksikäsitystä ei voitu käsitteellistää uutta poliittista alkua samalla tavalla kuin Ranskan vallankumouksen jälkeen. Arendtin argumentti liittyykin siis ennen

90 Rachum 1999, 130-131, 152-153, 158-162.

91 Baker 1990, 209 & Rachum 1999, 137-141, 158-162.

92 Harris 2015, 27-33.

93 Israel 2013, 7-8.

94 Rachum 1999, 1-2.

kaikkea historiakäsityksen muutokseen syklisestä lineaariseksi edistykseksi, eikä niinkään ”revolution”-termin käyttöön sinällään. Arendtin esittämä ”revolution”-termin merkityksen muutos onkin vain osa hänen laajempaa argumenttia poliittisen ajattelun ja historiakäsityksen murroksesta.⁹⁵

Euroopassa pitkään vallinnut kristillinen historiakäsitys oli ollut lineaarinen siinä mielessä, että historialla oli alku, eli luominen ja loppu, eli pelastus. Kuitenkin kahdeksantoista vuosisadan Euroopassa jo renessanssista alkanut kristillisen historiakäsityksen valta-aseman rapautuminen oli edennyt jo niin pitkälle, että jäljelle olivat käytännössä jääneet antiikin ajoilta periytynyt syklinen historiakäsitys sekä varsinkin Ranskassa valistusfilosofien keskuudessa suosiota kerännyt näkemys historiasta lineaarisena edistykseenä kohti yhä parempaa tulevaisuutta.⁹⁶ Arendt kirjoittikin *On Revolutionissaan*, että aikaansa nähden 1600–1700-lukujen vallankumoukselliset toimijat olivat tavallaan aikaansa jäljessä, sillä muilla yhteiskunnan osa-alueilla kuin politiikassa, kuten tieteessä ja filosofiassa, uusia alkuja oli ollut jo renessanssista lähtien.⁹⁷ Näin ollen, vaikka ”revolution”-termin käyttöyhteydessä ei selvästi olisikaan näkyvillä sitä, että termillä tarkoitettiin paluuta johonkin aiempaan, vaan pelkkää muutosta, se ei välttämättä tarkoita sitä, etteikö tuota muutosta olisi käsitetty jollain tasolla paluuksi historiallisen syklin sisällä. On mahdotonta nähdä muutos aidosti uutena asiana, jos koko historiakäsitys on syklinen eikä lineaarinen. Tässä mielessä sekä Arendt että uudemmat tutkijat voivat olla yhtä aikaa osittain oikeassa. ”Revolution” saattoi tarkoittaa ”vain” muutosta ilman selvää eksplisiittistä yhteyttä syklisyyteen, mutta samalla se ei voinut tarkoittaa murtautumista ulos tästä historiakäsitystä dominoineesta syklistä. Ainoa keino tästä historiallisesta syklistä murtautumiseen olisi ollut yhteiskunnan pysähtyminen paikalleen.⁹⁸ Aatehistorioitsija Jonathan Israelin mukaan kuitenkin jo 1600-luvun lopulla tai viimeistään 1750-luvulla oli mahdollista käsitteellistää ”revolution” myös poliittisissa yhteyksissä peruuttamattomana muutoksena suhteessa menneeseen. Tämä johtui siitä, että perinteiset tradi-

95 Arendt 2006, 12-13, 32-37.

96 Breisach 2007, 77-78, 160, 199-201.

97 Arendt 2006, 36.

98 Breisach 2007, 213.

tiota korostaneet ajattelutavat menettivät hiljalleen valta-asemansa ja uudet tavat käsitteellistää myös poliittista maailmaa ja poliittista muutosta tulivat valistuksen myötä esiin.⁹⁹

Tultaessa 1700-luvulle ”revolution” oli muodikas ja hyvin yleisesti käytetty termi varsinkin vuosisadan loppupuolella.¹⁰⁰ Vaikka mainio vallankumous voitiin Englannissa tulkita paluuksi, se sai Ranskassa hyvin erilaisen tulkinnan täysin uudenaikaisena asiaina.¹⁰¹ Yksi merkittävä ryhmä, joka vaikutti ”revolution”-termin käyttöön mainitulla vuosisadalla oli tietysti valistusfilosofit. Heidän teksteissään ”revolution”-termin käyttö levisi myös muille inhimillisen elämän osa-alueille, kuten aatteisiin, uskontoon ja talouteen.¹⁰² Useat valistusfilosofit myös katsoivat, että maailmassa oli käynnissä edistyksellinen aatteellinen ”revolution”. Israel on kutsunut tutkimuksissaan tätä ilmiötä ”mielen vallankumoukseksi”, joka mahdollisti hänen mukaansa myöhemmät faktojen vallankumoukset, kuten Ranskan vallankumouksen.¹⁰³ Valistusfilosofien piirissä ”revolution” saikin positiivisemmän konnotaation, jota ei aiemmin ollut tuon termin käytössä niin voimakkaasti läsnä. Varsinkin Yhdysvaltojen vallankumouksen jälkeen termin positiivinen merkitys korostui. Radikaaleimmat valistusfilosofit tulkitsivatkin Yhdysvaltojen vallankumouksen ihmiskunnan edistysaskeleeksi kohti yleistä vapautta.¹⁰⁴ Bakerin mukaan valistusfilosofien ”revolution”-termin käyttö oli merkittävää myös siksi, että se toi ”revolutionin” nykyhetkeen, eräänlaiseksi eletyssä ajassa tapahtuvaksi prosessiksi, kun aiemmin ”revolution” oli ollut termi, jota oli käytetty kuvaamaan vain hetkellistä muutosta asioiden tilassa.¹⁰⁵ Tämäkään ei ehkä ole näin yksinkertaista, koska Rachumilta löytyy esimerkkejä tapauksista, joissa ”revolution” kuvasti pitkään meneillään olleita ajanjaksoja jo aiemmin.¹⁰⁶ Joka tapauksessa useissa aikakauden teksteissä on nähtävillä odottava ilmapiiri siitä, milloin tulee ihmiskunnan lopullisesti vapauttava ”revolu-

99 Israel 2013, 3-10

100 Baker 1990, 204 & Koselleck 2004, 48.

101 Pocock 2004, 49-50 & Koselleck 2004, 49.

102 Baker 1990, 210 & Baker 2015, 85 & Koselleck 2004, 48.

103 Israel 2013, 3-9 & Israel 2012, 11-12.

104 Baker 2015, 85 & Rachum 1999, 54, 211-225.

105 Baker 2015, 85-86.

106 Rachum 1999, 43, 53.

tion”.¹⁰⁷ Vaikka useimmat ajattelivatkin, että Iso-Britannia oli kokenut jo oman vapauttavan ”revolutioninsa” mainiossa vallankumouksessa, radikaaleimmille briteillekin 1700-luvun lopulla universaali ”revolution” oli vielä tulossa.¹⁰⁸

Tutkimuskirjallisuuden mukaan ”revolution” termin merkitys oli siis muutoksessa Englannissa ja muuallakin Euroopassa läpi 1600–1700-lukujen, eikä sillä ollut mitään tarkkarajaista yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tämä ei sinällään tietysti ole mitenkään yllättävää, sillä millepä termille sellaista löytyisikään. Termiin voitiin liittää sekä syklistä liikettä että lineaarista edistyksestä liikkeestä. Se saattoi myös olla yhtä hyvin positiivinen kuin negatiivinenkin asia riippuen puhujasta ja hänen näkemyksistään. Sillä voitiin lisäksi kuvata jo tapahtuneita asioita taikka vasta tapahtumassa olevia asioita. Toisaalta koko termi muodostui eräänlaiseksi sloganiksi 1700-luvun kuluessa niiden piirissä, jotka halusivat kaataa vanhat poliittiset järjestelmät. Ehkä kuitenkin keskeistä on huomioda, että arendtmainen kuva ”revolutionista” vain kiertoliikkeenä ei hallinnut termin käyttöä niin paljon kuin Arendt väitti, vaikka syklisyyskään ei ollut mitenkään pois suljettua. Voisikin sanoa, että termin merkitys oli ennen kaikkea muutoksessa suuntaan jos toiseen, lineaarisen edistyksestä muutoksen korostuessa mitä lähemmäksi 1700-luvun loppua tultiin, varsinkin radikaaleissa piireissä.

On myös tärkeää huomioda ”revolutio”-peräisten termien käyttäjien erilaisuus ja erilaiset tavoitteet, joita heillä oli tuota termiä käyttäessään, sillä mitään tarkkarajaista yhtä merkitystä ei erinäisistä tutkimuksista voi vetää. On tärkeää myös huomioda se, että tuota termiä käytettiin läpi 1600–1700-lukujen erilaisista konflikteista, joissa oli kyse mitä erilaisimmista toimijoista ja kiistoista, ja osaltaan ”revolution”-termikin joutui kiistakapulaksi muutoksen vastustajien ja muutoksen puolustajien välillä. Erilaiset tavat legitimoida muutosta tai kieltää muutoksen legitimiys olivat väistämättä läsnä siinä, miten ”revolution”-termiä käytettiin. Toisaalta tällainen sotkuinen kuva ”revolution”-termin merkityksestä ennen Ranskan vallankumousta ei ole kovinkaan kummallista. Nyky-

107 Israel 2012, 25.

108 Israel 2012, 12-13.

päivänäkin ”revolution”-termin merkitys on liikkeessä, kun erilaiset toimijat soveltavat tuota termiä tekemisiinsä.¹⁰⁹ Toisaalta koko termin merkitys on lähes banalisoitunut, kun se liitetään milloin mihinkin uuteen arkipäiväiseen hyödykkeeseen.¹¹⁰

109 Farr 1982, 698-701.

110 Gemie 2006, 125.

2 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen aattona

2.1 Perustuslaki, ”revolution” ja gootit

[I]s it not for this very reason that we call it a Revolution? thereby [sic] expressing that the old constitution was then done away, and a new one established.¹¹¹

– James Mackintosh

Mackintosh oli jo hyvin nuoresta pitäen ollut kiinnostunut politiikasta ja pitänyt itseään Whig-puolueen kannattajana.¹¹² Whig-puolue sekä sen vastapuolue Tory-puolue olivat muotoutuneet Englannissa 1600-luvun lopun perustuslaillisten kiistojen tuoksinassa.¹¹³ Tultaessa 1780-luvulle näiden puolueiden merkitys brittiläisessä politiikassa oli kuitenkin vähentynyt huomattavasti 1600-luvun lopun ja 1700-luvun alun kuumista puoluepoliittisista kiistoista. Keskeisempää roolia 1700-luvun lopun brittiläisessä politiikassa näytteli opposition ja kuninkaan sekä hänen ministeriensä väliset kiistat.¹¹⁴ Tuolloin elettiin niin kutsutun ”whigiläisen hegemonian” aikaa.¹¹⁵ Kahdeksannentoista vuosisadan Whig-puolue, varsinkin vuosisadan lopulla, ei ollut missään nimessä nykyisten puolueiden kaltainen tiukka puolueorganisaatio. Whig-puolue oli pikemminkin löyhä samankaltaisesti ajattelevien ihmisten mentaalinen yhteisö, jota määritteli jäsenten henkilökohtaiset suhteet toisiinsa, aivan kuten Tory-puolueettakin.¹¹⁶ Whig- ja Tory-puolueiden keskeinen ero oli perinteisesti ollut niiden suhtautumisessa kuninkaan ja parlamentin rooliin Englannin perustuslaissa.¹¹⁷ Toryjen mielestä kaikki valta kuului enemmän tai vähemmän ainoastaan kuninkaalle, kun taas Whigit korostivat parlamentin tärkeyttä.¹¹⁸

¹¹¹ Mackintosh 1788, 8.

¹¹² Mackintosh 1835b, 7-8.

¹¹³ Hill 2006, 58-59.

¹¹⁴ O’Gorman 2016, 158, 289-290.

¹¹⁵ Pocock 2002, 215.

¹¹⁶ O’Gorman 2016, 55-54, 150-151, 293 & Lee 2006, 73.

¹¹⁷ Lee 2006, 73

¹¹⁸ O’Gorman 2016, 153-155 & Edwards 2006, 298.

Whigit eivät kuitenkaan missään nimessä olleet mitään demokraatteja termin nykyisessä merkityksessä, vaan he ajoivat lähinnä omistajaluokan etuja, vaikka usein korostivatkin parlamentin edustavan kansaa.¹¹⁹ On kuitenkin syytä huomioida se, että kansan käsite oli whigeillä huomattavasti suppeampi kuin mitä se nykyään on, vaikka se laajenikin 1700-luvun kuluessa.¹²⁰ Englanti ei muutenkaan ollut erityisen demokraattinen valtio 1700-luvulla. Vaikka parlamentin alahuoneeseen pääsemiseksi järjestettiin kyllä vaaleja, käytännössä vain noin 17% miespuolisesta väestöstä oli äänioikeutettuja.¹²¹ Toisaalta vain radikaaleimmat britit edes vaativat yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta 1700-luvulla. Suurin osa briteistä katsoi tarpeelliseksi rajoittaa sitä esimerkiksi omaisuuden ja ennen kaikkea sukupuolen mukaan välttyen näin sekä roskaväen mielivallalta että kuninkaan tyrannialta.¹²²

Whig-puolueen vastapuolue Toryt oli 1750- ja 60-luvuilla kuivunut pitkälti kokoon, ja tultaessa 1780-luvulle Tory-puoluetta ei käytännössä enää ollut olemassa, ja siksi parlamentti oli pitkälti whigien hallussa.¹²³ Onkin varsin epäselvää mitä whiginä tai torynä oleminen oikein tarkoittivat tänä ajanjaksona. Sisäisesti whigien näkemyksissä oli kuitenkin eroja. Vuonna 1788 pääministerinä toiminut William Pitt nuorempi (1759–1806) ja opposition johtaja Charles James Fox (1749–1806) olivat molemmat whigejä. Kahdeksannentoista vuosisadan lopun Isossa-Britanniassa kahden puolueen järjestelmä muotoutuikin ennen kaikkea pääministeri Pitt nuoremman ja Foxin vastakkainasettelusta.¹²⁴ Oppositionissa olleet Foxia kannattaneet whigit myös haukkuivat usein kuninkaan ja hänen ministeriensä puolella olleita whigejä toryiksi.¹²⁵ Lopulta tästä Whig-puolueen toisesta hallitukseen tiiviimmin sitoutuneesta siivestä muotoutuikin uusi Tory-puolue vuosisadan vaihteessa.¹²⁶

119 O'Gorman 2016, 295 & Dickinson 2006, 11.

120 Edwards 2006, 305-306.

121 Dickinson 2006, 98.

122 Macleod 2006, 115 & Dickinson 2006, 106-107.

123 Lee 2006, 76.

124 O'Gorman 2016, 289-290 & Smith 2013, 538.

125 Pocock 2002, 264, 284-285.

126 O'Gorman 2016, 294.

Tällaisessa Whig-puolueen hegemonisessa, mutta sisäisesti hajanaisessa tilanteessa nuori 23-vuotias James Mackintosh otti ensimmäistä kertaa osaa julkiseen keskusteluun vuonna 1788 julkaistulla pamfletillaan *Arguments Concerning the Constitutional Right of Parliament to Appoint a Regency* (tästä eteenpäin *Arguments*). Tämä pamfletti käsiteli vuonna 1788 Isossa-Britanniassa nousutta sijaishallitsijuuskriisiä, ja sitä miten tuo kriisi olisi tullut ratkaista.¹²⁷ Sijaishallitsijuuskriisissä oli kyse siitä, että vuoden 1788 marraskuussa Ison-Britannian kuningas Yrjö III (1738–1820) oli estynyt hoitamasta kuninkuuttaan mielenhäiriön johdosta, jolloin tuli tarpeelliseksi nimittää kuninkaalle sijaishallitsija. Tämän kriisin aikana ei niinkään kiisteltä siitä kenelle sijaishallitsijuus olisi tullut luovuttaa, sillä sekä pääministeri Pitt nuorempi että opposition johtaja Fox olivat molemmat sitä mieltä, että sijaishallitsijuus olisi tullut luovuttaa kuninkaan vanhimmalle pojalle, eli Walesin prinssille, jonka nimi oli myös Yrjö (1762–1830). Kiistan ytimessä oli lähinnä se, millaisin perustein ja valtaoikeuksin sijaishallitsijuus olisi tullut hänelle luovuttaa. Keskeinen kysymys oli siinä, olisiko sijaishallitsijuus tullut luovuttaa Walesin prinssille automaattisesti vai vasta parlamentin hyväksymänä. Whigiläisen opposition johtaja Fox kannatti Walesin prinssin oikeutta sijaishallitsijuuteen ilman parlamentin hyväksyntää täysin kuninkaaseen rinnastuvien valtaoikeuksin. Kuten jo mainittua, whigit yleensä vastustivat kuninkaan etuoikeuksia suhteessa parlamentin valtaan, ja siksi Foxin kanta oli erittäin yllättävä. Toisaalta Fox oli Walesin prinssin poliittinen liittolainen, ja siten hän olisi voinut tällaisen poliittisen lehmänkaupan kautta itse hyötyä uuden sijaishallitsijan suuremmista valtaoikeuksista. Pääministeri Pitt puolestaan kannatti parlamentin oikeutta luovuttaa sijaishallitsijuus Walesin prinssille pienennetyin valtaoikeuksin.¹²⁸

Vannoutuneena Whig-puolueen kannattajana, oppositiojohtaja Foxia seuraten Mackintosh ajautui myös kannattamaan kuninkaan etuoikeuksia *Argumentsissaan*. Pamfletissaan Mackintosh esitti, että mikään historiallinen esimerkki ei voinut ratkaista sitä, miten sijaishallitsijuus olisi tullut luovuttaa ja kenelle, koska vuoden 1688 mainio vallankumous oli perustavalla tavalla muuttanut kuninkaan ja kansan välisiä oikeuksia. Mainiossa vallankumouksessa tapahtunut muutos oli Mackintoshin mukaan niin suuri, ettei-

127 Mackintosh 1835b, 51-52.

128 O'Gorman 2016, 230-231 & Lee 2006, 75.

vät tällaiset analogiat historiasta hänen nykyhetkeen olleet enää mahdollisia. Sijaishallit-sijuskriisi tulikin Mackintoshin mukaan ratkaista perustuslain (constitution) hengen mukaisesti, sekä valtion turvallisuuden ja hyvinvoinnin vaatimalla tavalla, eikä etsimäl-le ennakkotapauksia menneisyydestä.¹²⁹

Argumentsissaan Mackintoshin kirjoitti, että Isossa-Britanniassa oltiin mainiossa vallankumouksessa otettu käyttöön uusi perustuslaki.¹³⁰ Mainio vallankumous tulkittiin 1700-luvulla massiiviseksi tapahtumaksi Englannin lähihistoriassa. Mainio vallankumous näyttelikin suurta osaa 1700-luvun englantilaisessa poliittisessa ajattelussa, koska koko poliittisen järjestelmän katsottiin makaavan sen tuoman järjestyksen varassa. Vaikka valtaan astuessaan Vilhelm III:n oli ollut pakko hyväksyä poliittisia uudistuksia, kuten Oikeuksien julistus (Bill of Rights), käytännössä kuitenkin suurimmat muutokset poliittisessa järjestelmässä tapahtuivat vasta tulevana vuosikymmeninä, jolloin parlamentin asema nousi huomattavasti suhteessa kuninkaaseen. Vaikka nykytutkimuksen valossa suurimmat muutokset Englannin poliittisessa järjestelmässä tapahtuivatkin hitaana muutoksena vasta vuoden 1688 vallankumouksen jälkeen, kahdeksantoista vuosisadan ihmiset itse puhuivat vuoden 1688 mainiosta vallankumouksesta, ikään kuin keskeinen muutos olisi tapahtunut juuri silloin.¹³¹ Väittäessään, että mainiossa vallankumouksessa oltiin otettu käyttöön uusi perustuslaki, Mackintosh meni kuitenkin paljon pidemmälle kuin useimmat aikalaiset olisivat olleet valmiita menemään. Yleinen tulkinta Isossa-Britanniassa mainiosta vallankumouksesta oli, että mitään uutta ei ollut varsinaisesti tapahtunut. Mainion vallankumouksen katsottiin yleisesti vain palauttaneen takaisin käytäntöön ikaikaiseen perustuslailliseen yhteiskuntajärjestykseen (ancient constitution).¹³²

Mackintoshin mukaan tämän mainiossa vallankumouksessa säädetyn perustuslain keskeinen pääperiaate oli vallan jako kolmeen itsenäiseen osaan. Kahdeksantoista vuo-

129 Mackintosh 1788, 5-7.

130 Mackintosh 1788, 8.

131 O'Gorman 2016, 3, 39-46.

132 Dickinson 2006, 5.

sisadan brittiläisen perustuslakiteorian mukaan suvereenius määriteltiin parlamentin valaksi kuninkaan läsnä ollessa (king-in-parliament). Suvereenius oli siis kuninkaassa yhdistyneenä parlamentin ylä- ja alahuoneeseen, jotka kaikki rajoittivat toistensa valtaa.¹³³

*There is not a principle more distinctly established by our constitution, or more essential to the existence of it, than this, "that each of the three estates has its inherent rights, independent of each other, and which can neither be altered nor confounded." This division of power, these privileges so accurately distinguished, and so nicely balanced by the wisdom of our forefathers, form the very essence of our constitution; and if any part of the three which compose our government should at any time invade the rights, or exercise the powers of the other, from that moment the Constitution is changed.*¹³⁴

Mackintoshin käyttämä termi "estate" viittasi juuri vallan jakoon parlamentin ylä- ja alahuoneen sekä kuninkaan kesken, koska ne muodostivat käytännöllisesti katsoen Ison-Britannian hallinnollisen koneiston.¹³⁵ Näiden kolmen poliittisen säädyn valtaoikeuksia ei Mackintoshin mukaan saanut muuttaa tai sekoittaa toisiinsa. Jos tämä Mackintoshin kuvailema perustuslaillinen tasapaino järkkäytyisi jollain tavalla, kuten mainiossa vallankumouksessa oli Mackintoshin mukaan käynyt, perustuslaki muuttuisi ja tapahtuisi "revolution".

Mackintoshin näkemys tulee ymmärrettäväksi, kun otetaan huomioon, että ainoa kirjoitettu perustuslaki oli tuolloin vain Yhdysvalloissa, vaikka joitain perustavia lakeja, kuten esimerkiksi jo mainittu Oikeuksien julistus, oli tosin kirjallisessa muodossa myös Englannissa.¹³⁶ Perustuslailla ei tarkoitettukaan tuolloin välttämättä valtiosääntöä tai edes mitään tarkasti rajattua lakitekstiä, vaan useimmiten juuri valtionhallinnollisten osien rajoja tai hallinnon rakennetta.¹³⁷ Yhdysvalloissa puolestaan pyrittiin kokoamaan yhteen dokumenttiin keskeiset perustavat lait, ja siten esimerkiksi radikaali Thomas Paine (1737–1809)¹³⁸ saattoi väittää, että Isolla-Britannialla ei ollut perustuslakia lainkaan,

133 Lee 2006, 69.

134 Mackintosh 1788, 7-8.

135 Mackintosh 1788, 7-8.

136 Dickinson 2006, 3.

137 Baker 1990, 254-255 & Stourzh 1988, 44.

138 Thomas Paine oli brittiläinen radikaali filosofi, joka muutti Ison-Britannian Pohjois-Amerikan

koska siellä lainsäädäntöelin saattoi muuttaa keskeisiä lakeja samalla lainsäädäntömenettelyllä kuin tavallisiakin lakeja.¹³⁹ Tästä Ison-Britannian perustuslain kirjoittamattomasta luonteesta johtuen sen tarkkaa sisältöä jonain tiettyä ajanhetkenä oli mahdotonta ilmaista tarkasti, ja perustuslaki muotoutuikin kokoajan käytännön politiikassa erinäisten intressiryhmien käydessä kamppailua sen rajanvedoista. Läpi 1700-luvun Isossa-Britanniassa käytiinkin keskustelua siitä, mitä brittiläinen perustuslaki oikein piti sisällään sekä siitä, mitä sen olisi tullut pitää sisällään.¹⁴⁰

Mackintoshin mukaan syy siihen, miksi mainiosta vallankumouksesta käytettiin termiä ”revolution”, oli juuri se, että parlamentti oli ottanut vuonna 1688 kuninkaan vallan käyttöönsä. Tämän seurauksena perustuslaillinen tasapaino oli muuttunut. Tarkemmin sanottuna Mackintoshin mukaan vanha perustuslaki oli tuolloin poistettu käytöstä ja uusi perustuslaki oli otettu käyttöön.¹⁴¹

*I am well aware that this was the case at the Revolution, when the prerogative was assumed by the Convention Parliament. But is it not for this very reason that we call it a Revolution? thereby expressing that the old constitution was done away, and a new one established.*¹⁴²

Mackintoshin käyttämä kieli on mielenkiintoista, koska se näyttäisi olevan ristiriidassa mainiosta vallankumouksesta tuona aikana vallinneen yleisen tulkinnan kanssa. Lähes kaikki sekä whigeistä että toryistä katsoivat, että mainiossa vallankumouksessa oli palautettu käyttöön niin sanottu muinainen perustuslaki (ancient constitution), jota tuossa vallankumouksessa syrjäytetyn Jaakko II:n ei katolisena katsottu olleen luotettava nou-

siirtomaihin vuonna 1774. Kolmessatoista siirtokunnassa hän niitti mainetta teoksellaan *Common Sense* (1776), jossa hän perusteli menestyksekkäästi sitä, että Kolmentoista siirtokunnan tuli lopullisesti erota Isosta-Britanniasta. Paine oli myös myöhemmin merkittävä ajattelija Ranskan vallankumouksen aikana kaksiosaisella teoksellaan *Rights of Man* (1791 & 1792), jonka ansiosta hän sai Ranskan kunniakansalaisuuden vuonna 1792. Vallankumouksen aikana hän oli Ranskan Kansalliskonventin (parlamentti) jäsen vuodesta 1792 vuoteen 1793, jolloin jakobiinit vangitsivat hänet. Israel 2013, 450-451, 946-947 & Philip 2011, 31.

139 Stourzh 1988, 47-48.

140 Dickinson 2006, 5.

141 Mackintosh 1788, 7-8.

142 Mackintosh 1788, 8.

dattamaan. Useimpien mielestä mitään uutta perustuslakia ei siis oltu säädetty, vaan hyvä muinainen perustuslaki oli vain palautettu käytäntöön Jaakko II:n lyhyen despotismin jälkeen.¹⁴³

Kahdeksannentoista vuosisadan Isossa-Britanniassa oli kolme kilpailevaa näkemystä brittiläisen perustuslain alkuperästä. Tuolloin ajateltiin, että perustuslaki oli joko muinainen, jumalan oikeuttama tai lähtöisin alkuperäisestä sopimuksesta. Näistä kolmesta teoriasta huomattavasti suosituin oli juuri teoria muinaisesta perustuslaista. Teorian mukaan brittiläisen perustuslain alkuperä ajoittui kaukaiseen menneisyyteen, monarkin valta oli aina ollut rajattu ja hallinto perustui sekoitettuun hallintomalliin parlamentin alahuoneen edustaman demokratian, parlamentin ylähuoneen edustaman aristokratian ja kuninkaan edustaman monarkian välillä.¹⁴⁴ Ajatus muinaisesta perustuslaista oli ollut voimissaan varsinkin 1600-luvulla, jolloin sitä oltiin sovellettu parlamentin ja kuninkaan välisiin valtakamppailuihin. Teorian varsinainen sisältö riippui paljon siitä, milloin mihinkin kiistaan sitä sovellettiin ja sillä voitiin yhtä hyvin argumentoida kuninkaan vallan puolesta, kuin sitä vastaankin. Pääpiirteittäin muinaisen perustuslain katsottiin periytyvän ajalta ennen normannien tuloa Englantiin vuonna 1066. Tämän muinaisen perustuslain alkuperäisinä säätäjinä pidettiin yleensä englantilaisten esi-isiä eli anglosakseja, mutta oli täysin mahdollista väittää sen periytyvän paljon varhaisemmiltakin ajoilta. Muinaisen perustuslain tarkka sisältö oli tietysti aina epäselvä, koska sitä ei oltu kirjoitettu mihinkään, mutta sen ajateltiin säilyneen ainakin periaatteessa lainvoimaisena läpi vuosisatojen, vaikka sen käytännön toteutumisesta valtionhallinnossa voitiinkin olla eri mieltä. Muinainen perustuslaki ja se kuinka missäkin hetkessä vallitsevat asiantilat olivat ristiriidassa perustuslain kanssa, muodostivat läpi 1600-luvun olennaisen piirteen brittiläisessä keskustelussa niin päivänpolitiikassa kuin filosofienkin piirissä.¹⁴⁵

Vaikka muinaisen perustuslain olemassaolon historiallinen paikkansapitävyys ja parlamentin historiallinen rooli siinä oltiinkin kyseenalaistettu jo 1600-luvun loppupuolella ja perusteluita lain sitovuudelle voitiin hakea edellä mainituista muista lähteistä, oli aja-

143 Dickinson 2006, 5.

144 Dickinson 2006, 4-5.

145 Pocock 2004, 30-47, 57, 64, 148, 176-178.

tus muinaisesta perustuslaista voimissaan vielä 1700-luvullakin.¹⁴⁶ Pääministerinä vuosien 1722–1742 välillä toimineen Whig -puolueen jäsenen Robert Walpolen (1676–1745) aikana kuningasta ja hänen ministereitään puolustaneet whigit olivat argumentoineet muinaisen perustuslain ajatusta vastaan 1700-luvun puolivälissä, mutta sekä oppositiowhigien että hallinnossa olleiden whigien kielenkäytössä muinaisella perustuslailla oli jälleen korostunut rooli 1760-luvun jälkeen. Niin vallitsevan tilanteen kannattajat kuin myös muutoksen puolestapuhujat perustelivat kahdeksannellatoistakin vuosisadalla usein näkemyksiään muinaisella perustuslailla.¹⁴⁷ Esimerkiksi Kolmessatoista siirtokunnassa siirtomaan asukkaat olivat 1760-luvulta lähtien korostaneet kokemansa sorron olleen vastoin tätä perustuslakia (unconstitutional).¹⁴⁸

Mackintosh ei kuitenkaan näyttäisi *Argumentsissa* millään tavalla korostaneen brittiläisen perustuslain muinaista luonnetta. Tämä on sinällään kiintoisaa, sillä hän olisi voinut helposti lisätä perustuslain muinaisuuden vahvaksi perusteluksi perustuslain muuttamista vastaan. Itse asiassa näyttäisi siltä, että Mackintoshin ajatteli senhetkisen perustuslain syntyneen mainiossa vallankumouksessa, eikä siis ajatellut Ison-Britannian senhetkisen perustuslain olleen millään tavalla muinainen. Kuten tämän luvun alun lainauksestakin näkyy, mainio vallankumous oli Mackintoshin mukaan ollut perustuslaillinen katkos, jossa vanha perustuslaki korvattiin uudella.¹⁴⁹ Englantilaisessa perustuslain muinaisuutta korostavassa kontekstissa Mackintoshin väite on hyvin radikaali. Retorisella tasolla perustuslain muinaisuuden korostaminen olisikin varmasti ollut tuottoisampi positio, kuin mitä mainion vallankumouksen perustuslain esittäminen uutena oli.

Osasyyn tähän Mackintoshin radikaalilta kuulostaneeseen väitteeseen voi olla hänen skottilaisessa koulutuksessaan, koska Skotlannissa muinaisen perustuslain teoriolla ei ollut samanlaista painoarvoa kuin Englannissa.¹⁵⁰ Esimerkiksi skottifilosofi David Hume, jonka tuotantoon Mackintosh oli tutustunut, oli korostanut sitä, että mainion vallankumouksen jälkeinen Englannin perustuslaki ei ollut muinainen.¹⁵¹ Skotlantilaiset

146 Pocock 2004, 119-123, 236-237.

147 Pocock 1965, 581 & Pocock 2002, 247, 252, 256 & Tombs 2014, 317.

148 Stourzh 1988, 45.

149 Mackintosh 1788, 8.

150 Pocock 2004, 373-374 & Oz-Salzberg 2003, 166.

151 Pocock 2003, 493-494 & Smith 2013, 539 & Mackintosh esimerkiksi viittasi Humeen *Vindiciae*

opit olivatkin varmasti hyvin Mackintoshilla muistissa, sillä *Argumentsin* julkaisuajan kohtana hän ei ollut kerennyt olla Lontoossa vuottakaan.¹⁵² Skottilaisen taustansa lisäksi Mackintosh polveutui jakobiiteistä, jotka olivat kannattaneet mainiossa vallankumouksessa syrjäytetyn Stuart -suvun oikeutta Ison-Britannian kruunuun. Nämä jakobiitit olivat myös korostaneet, että mainio vallankumous oli ollut laitton ja katkos Englannin muinaisessa järjestelmässä. Vaikka Mackintosh ei kannattanutkaan näitä jakobiittien näkemyksiä mainiosta vallankumouksesta, oli hän kuitenkin tutustunut niihin. Tätä taustaa vasten Mackintoshin väite tulee ymmärrettävämmäksi.¹⁵³

Mackintoshin mukaan ”revolutionin” tuli perustua välttämättömyyteen, muuten se olisi vääryyttä ja maanpetosta. Mainio vallankumous oli ollut perusteltavissa tällä tavoin välttämättömyydellä, koska hänen mukaansa kansalaisten uskonnolliset ja yhteiskunnalliset vapaudet olivat vaarantuneet Jaakko II hallinnon alla. *Argumentsissa* jää kuitenkin epäselväksi mistä nämä oikeudet kumpuavat, jos ei muinaisesta perustuslaista, koska hän ei tehnyt minkäänlaista viittausta luonnonoikeuksiinkaan. Oikeutus ”revolutionille” tuli kuitenkin kansan yleisestä tarpeesta.¹⁵⁴

*The necessity of the case, proclaimed by the nation at large, justified the measure. To provide for the security of religious and civil liberty is an act of a free people; and if not maintained on this ground of necessity, the Revolution was a work of injustice and treason.*¹⁵⁵

Meneillään olleessa sijaishallitsijuskriisissä tällaista välttämättömyyttä ei kuitenkaan Mackintoshin mukaan ollut, ja siksi parlamentilla ei ollut oikeutta nimittää sijaishallitsijaa.¹⁵⁶ Jo se, että parlamentti nimittäisi sijaishallitsijan, vaikka vaihtoehtoja olisikin ollut vain yksi, olisi ollut Mackintoshin mukaan ”revolution”.¹⁵⁷

[W]hen the House of Parliament have appointed a Regent, and consequently must have had in themselves first the power which they bestow, let

Gallicæssa. Mackintosh 1791b, 55.

152 Mackintosh 1835b, 41.

153 Szechi 2006, 81 & Pocock 1965, 572 & Oz-Salzberg 2003, 166 & Garratt 2008, xxxii & Smith 2013, 538.

154 Mackintosh 1788, 7-8.

155 Mackintosh 1788, 8.

156 Mackintosh 1788, 8-9.

157 Mackintosh 1788, 9

*him shew [sic] why the event of the present day is less a Revolution than that of a hundred years since.*¹⁵⁸

Myös sijaishallitsijan vallan vähentäminen oli Mackintoshin mukaan ”revolution”, koska sijaishallitsija kuninkaan sijaisena ei voisi käyttää jotain kuninkaan valtaoikeuksiin kuuluvaa osaa, jolloin valta siirtyisi välttämättä hallinnon muille osille, mikä puolestaan myös muuttaisi perustuslakia. Retorisesti Mackintosh kysyikin, mitä jos Irlannin parlamentti valitsisi toisen sijaishallitsijan kuin Englannin parlamentti.¹⁵⁹

*Let me suppose another case, and who shall say it is even an improbable one. The Irish Parliament is independent of the English Parliament; but their constitutions are the same: and if the Parliament of England has the right to appoint a Regent, then the Irish Parliament has an equal right, and different Regents may exist in the two kingdoms at the same time. I ask, by what tie will the nations then be united? The parliaments are independent, and the Regents no less so; each using his prerogative, may involve the subjects of one Sovereign in hostilities with another, which could hardly be called a civil war.*¹⁶⁰

Kuninkaan rooli oli siis olennainen brittiläisessä perustuslaissa, koska hän persoonal- laan satoi koko kuningaskunnan yhteen. Ilman kuningasta koko valtiollinen suvereni- teetti oli uhattuna. Mackintosh ei ollut valmis heiluttamaan tätä tasapainoa, vaikka ää- rimmäisissä tapauksissa parlamentti saattoi ohittaa kuninkaan, mikäli tämä oli vaaraksi maansa vapaudelle, tai jos perustuslaillinen tasapaino ja kuninkaan sekä parlamentin yhteinen suvereenius oli uhattuna. *Argumentsissa* ”revolution” viittasi siis tapahtumaan, jota tuli välttää viimeiseen asti, ja jonka sai toteuttaa vain välttämättömyyden edessä keskeisten oikeuksien ollessa uhattuna.

Argumentsissa ”revolution” termin käyttö näyttäisikin liittyvän ennen kaikkea perustus- lain muutokseen ja hallinnon tasapainon järkkymiseen. Aiemmin Yhdysvaltain vallan- kumouksessa ”revolutionin” toteuttaminen ja perustuslain säätäminen olivatkin yhdisty-

158 Mackintosh 1788, 9

159 Mackintosh 1788, 8-12.

160 Mackintosh 1788, 11-12.

neet samaksi tavoitteeksi.¹⁶¹ *Argumentsissa* ”revolution” ei ollut mikään yksiselitteisesti positiivinen asia, koska tasapainon järkkyminen saattoi olla vaarallista, ja ainakin välttävää. Mutta toisaalta ”revolutionin” avulla voitiin myös turvata oikeudet, jotka olivat vaarantuneet. Lisäksi ”revolution” oli myös aikaansaanut senhetkisen positiiviseksi koetun perustuslaillisen tilanteen, jota Mackintosh *Argumentsissaan* puolusti. ”Revolutioniin” ei myöskään liittynyt välttämättä minkään näköistä väkivaltaa tai kansannousua. ”Revolution” saattoi tapahtua perustuslaillisen tasapainon järkkyyssä jonkin hallinnon osan otettua käyttöön toisen hallinnon osan valtaoikeuksia täysin rauhallisissa oloissa ilman väkivaltaista toimintaa. Tässä yhteydessä ”revolution” näyttäisi merkitsevän siis vain muutosta, ilman selvää yhteyttä sykliin tai edistykseen. Sinällään ”revolution” ei myöskään ollut poliittinen akti, vaan se oli tapahtuma, joka vain tapahtui poliittisten tekojen seurauksena. Ennen kaikkea perustuslain muutos näyttäisi olleen ”revolution”, tapahtuipa se millä tavalla tahansa.

Toisaalta on myös huomioitava, että Mackintosh käytti ”revolution”-termiä pamfletissaan mahdollisesti myös retorisenä välineenä, koska Mackintosh itse vastusti Walesin prinssin valtaoikeuksien vähentämistä sijaishallitsijana ja parlamentin oikeutta nimittää sijaishallitsija.¹⁶² Mackintosh kuvasi sen, että Walesin prinssille olisi jätetty siirtämättä hänelle Mackintoshin mukaan kuuluvia valtaoikeuksia ”revolutionina” ehkä juuri siksi, että hän halusi, että sijaishallitsijuus siirtyisi suoraan Walesin prinssille täysin valtaoikeuksin. Pääministeri Pittin kannan Mackintosh kuvasi perustuslaillisen tasapainon järkkymisenä ja ”revolutionina” mahdollisesti siksi, että sitä katsottiin Isossa-Britanniassa yleisesti tärkeäksi välttää. Tuolloin ajateltiin, että jos tasapaino perustuslain eri osien välillä järkkyyisi, voisi lopputuloksena olla tasapainoisen perustuslain romuttuminen ja valtion rappeutuminen oklokratiaksi, tyranniaksi tai oligarkiaksi riippuen siitä siirtyikö liian suuri valta roskaväelle, kuninkaalle tai aristokraateille.¹⁶³ Mackintosh siis tavallaan syytti Pittin hallitusta tämän lähes pyhän perustuslaillisen tasapainon keinuttamisesta ja esitti itsensä ja oppositiowhigit rauhaisan ja toimivan *status quon* puolustajina. Tässä

161 Rakove 2015, 116-117 & Edelstein 2015, 119.

162 Mackintosh 1788, 14.

163 Pocock 1965, 568.

mielessä ”revolution” saattoi siis implisiittisesti liittyä Arendtinkin mainitsemaan aristoteeliseen tai polybiaaniseen sykliin, joka olisi jälleen alkanut Isossa-Britanniassa perustuslaillisen tasapainon romuttamisen seurauksena.

Lopulta Foxin puheilla tai Mackintoshin *Argumentsilla* ei ollut mitään väliä sijaishallitsijuskriisin ratkaisemisen kannalta, sillä Yrjö III:n mielenterveys koheni alkuvuodesta 1789. Kriisin päällimmäisen syyn hälvettyä, myös kiistat siitä miten sijaishallitsijuus olisi Walesin prinssille siirretty menettivät merkityksensä, koska sijaishallitsijalle ei ollut enää sillä hetkellä tarvetta. Yrjö III oli Foxin ja lordi Northin (1732–1792) lyhyen koalitionhallituksen valtakauden aikana suhtautunut epäluottavaisesti whigiläiseen oppositioon, ja Foxin käytös sijaishallitsijuskriisin aikana näytti vain todistaneen hänen epäilynsä Foxin lojaalittomuudesta todeksi. Ainoa asia, joka sijaishallitsijuskriisistä varsinaisesti seurasi, olikin se, että whigiläinen oppositio näyttäytyi entistä epäluotettavampana poliittisena blokkina. Tämä puolestaan vahvisti Pitt nuoremman asemaa pääministerinä.¹⁶⁴

Valitettavasti siitä, mitä artikkeleita Mackintosh kirjoitti *The Oracleen* ja *The Morning Chronicleen* ei ole juurikaan säilynyt tietoa. Mackintosh oli kuitenkin matkalla Itävallan Alankomaissa vuoden 1789 syksyllä, ja Mackintoshista väitöskirjan kirjoittanut Jane Rendall pitääkin todennäköisenä, että tuona vuonna *The Oraclessa* 9. marraskuuta alkanut artikkelisarja *Austrian Netherlands* oli Mackintoshin käsialaa. Mackintoshin poika, Robert, kirjoitti isänsä elämäkerrassa, että James oli ottanut käytännössä haltuunsa *The Oraclen* ulkomaanuutiset pian sinne töihin päästyään, mutta muiden lehdessä esiintyneiden uutisten alkuperä ei ole näin selvä kuin *Austrian Netherlandsin*.¹⁶⁵ Mackintoshin *Austrian Netherlands* -artikkelisarja koskee Itävallan Alankomaissa vuonna 1787 alkanutta paikallisten ja Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisari Joosef II:n (1741–1790) välistä kiistaa ja kansannousua. Tämä hyvin taantumuksellinen ja laajasti säätyrajojen yli ihmisiä mobilisoinut kansannousu oli muuttunut vuoden 1789 kuluessa

164 O’Gorman 2016, 225-229, 231.

165 Mackintosh 1835b, 53 & Rendall 1972, 35-36.

aseelliseksi kamppailuksi. Itävallan Alankomaiden kapinalliset vastustivat keisari Joosef II:n lakiuudistuksia, joiden katsottiin kaataneen heidän paikallisen perustuslakinsa ja poistaneen heidän muitakin etuoikeuksistaan.¹⁶⁶

Austrian Netherlands -artikkelisarjassa Mackintosh totesi, että Itävallan Alankomaihin kuuluvilla alueilla oli ollut käytössä goottilaisten valloittajien mukanaan tuoma sekoitettu hallintomalli.¹⁶⁷ Ajatus goottilaisesta vapaudesta ei ollut mitenkään uusi, vaan Englannissa oli jo 1600-luvulta asti elänyt ajatus siitä, että vapauden ja siemenen parlamenttiin oli tuonut Englantiin ”teutonien” sukuun kuuluneet gootit, joiden kansanluonteeseen vapauden katsottiin olennaisesti kuuluneen. Tämän ajatuksen tueksi voitiin vedota muun muassa roomalaisen historioitsija Tacituksen (56–120) *Germania* -teokseen. Erinäisten käännös- ja tulkintavirheiden seurauksena tuolta vuosisadalta lähtien gooteilla voitiin Englannissa tarkoittaa mitä tahansa germaanista kansaa, siis myös Britteinsaarille 400-luvulla muuttaneita angleja, sakseja ja juutteja.¹⁶⁸ Toisaalta itse muinaisen perustuslain vapauksien katsottiin muodossa tai toisessa olevan juuri näitä goottilaisia vapauksia. Goottien voitiin myös ajatella vaikuttaneen tällä tavoin lähes missä päin Eurooppaa vain, jossa oli protestantteja tai germaanisista kansoja.¹⁶⁹ Merkittävää *Austrian Netherlandsissa* on *Argumentsiin* verrattuna kuitenkin se, että *Austrian Netherlandsissa* Mackintosh näytti uskovan jonkinlaiseen muinaiseen perustuslain olemassaoloon, tai ainakin siihen, että vapaus kantavana periaatteena oli osa Euroopan yhteistä goottilaista perintöä.¹⁷⁰ Tällaisella ajatuksella ei ollut minkäänlaista roolia *Argumentssissa*.

*The Province which in the Fifteenth century formed the inheritance of the House of Burgundy, enjoyed that mixed form of Government, which had been every where established by the Celtic and Gothic Conquerors of Europe.*¹⁷¹

Tällainen goottilaisen vapauden idean korostaminen oli hyvin yleistä 1700-luvulla skottilaisten valistusmiesten keskuudessa. Vaikka trendi olikin vapauden ja germaanien yh-

166 Israel 2012, 874-876.

167 The Oracle 9.11.1789, 3.

168 Kliger 1952, 1-2, 12-19.

169 Smith 2013, 538 & Pittock 2003, 265.

170 The Oracle 9.11.1789, 3.

171 The Oracle 9.11.1789, 3.

distäminen, voitiin vapaus yhdistää myös keltteihin, kuten Mackintosh näyttää *Austrian Netherlandsissa* tehneen. Lisäksi jälleen Tacitukseen vedoten myös keltit voitiin nähdä germaaneina sinänsä.¹⁷²

Edellisestä lainauksesta on olennaista huomioida myös se, että *Austrian Netherlandsissa* Mackintosh katsoi goottien tuoneen juuri sekoitetun hallintomallin mukanaan Eurooppaan, eli siis juuri sellaisen hallintomallin, jonka hän katsoi *Argumentsissa* tulleen Englantiin mainion vallankumouksen myötä. Tämän goottiopin näkökulmasta voikin olla mahdollista, että Mackintosh tarkoitti *Argumentsissaan* ”revolutionilla” mainioon vallankumoukseen liitettyä sitä, että Jaakko II:n despotismi oli jo muuttanut perustuslakia ja mainio vallankumous oli tämän jälkeen jälleen muuttanut perustuslakia, koska Mackintosh näytti *Argumentsissa* ymmärtävän perustuslain hyvin käytännöllisessä eikä ideaalisessa merkityksessä. Tällöin ”revolutionin” sykliset implikaatiot olisivat selviä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että Mackintosh olisi ajatellut brittiläisen perustuslain sinänsä olleen muinainen kokonaisuudessaan siinä mielessä, että mainion vallankumouksen jälkeinen perustuslaki olisi palauttanut käyttöön puhtaammassa muodossa jonkin muinaisen hallintotavan, vaan vain että senhetkiset vapaat käytännöt olivat kasvaneet goottilaisista jossain määrin vähemmän vapaista käytännöistä. Tämä jälkimmäinen tulkinta vaikuttaa paljon todennäköisemmältä seuraavassa luvussa käsiteltävän *Vindiciæ Gallicæ* näkökulmasta.

Austrian Netherlandsissa goottilainen perustuslaki oli kuitenkin tuhottu Mackintoshin mukaan Itävallan Alankomaista 1500-luvulla Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisarin Kaarle V:n (1500–1558) aikana muualla paitsi Brabantin herttuakunnassa. Mackintoshin mukaan Brabantti oli säilyttänyt muinaisen hallintonsa vapauden Jeoyse Entreessä, joka oli kirjallinen lakidokumentti. Tämä dokumentti ylläpiti Mackintoshin mukaan goottilaisia vapauksia tuossa herttuakunnassa. Samalla Mackintosh viittasi alankomaiden goottilaisen perustuslain tuhoamiseen, erinäisiin sotiin joita Alankomaissa oli käyty sekä suhteelliseen taloudelliseen heikkenemiseen termeillä ”calamities and revolutions”.¹⁷³ Mackintosh käytti ”revolutions”-termiä hyvin perinteisellä tavalla, sillä

172 Pittock 2003, 265-268 & The Oracle 9.11.1789, 3.

173 The Oracle 9.11.1789, 3.

monikossa tuo termi yhdistettiin usein juuri negatiivisiin asioihin kuten erilaisiin mullistuksiin ja kumouksiin.¹⁷⁴ *Austrian Netherlandsissa* ”revolution” siis esiintyi *Argument-sin* tapaan myös muutoksena perustuslaissa tai koko perustuslain tuhoutumisena. *Austrian Netherlandsissa* ”revolution” oli hyvin negatiivinen asia, koska sen seurauksena goottilainen vapaus oli Itävallan Alankomaissa vähentynyt ja itsevaltius puolestaan lisääntynyt. Tässä yhteydessä ”revolutionsin” voisi myös ymmärtää viittauksena sykli-syyteen, koska syklisessä historianäkemyksessä usein korostettiin toistuvia rappiokau-sia.¹⁷⁵

Mackintoshin mukaan keisari Joosef II, Habsburgien hallitsijasuvun edustajana, oli va-pauden ainainen vihollinen. Joosef II oli Mackintoshin näkemyksen mukaan kumonnut kesällä 1789 Brabantin perustuslain, jonka johdosta aateli, papisto ja kansa olivat julis-taneet Joyeuse Entreén mukaisesti keisarin luovuttaneen herttuakunnan hallinnan.¹⁷⁶ Tästä keisaria vastaan nousemisesta Mackintosh ei kuitenkaan käyttänyt termiä ”revolu-tion”, vaan termejä ”revolt”, ”insurrection”, ”tumult” ja ”rising of the people”.¹⁷⁷ Mac-kintosh ei käyttänytkaan ”revolution”-termiä tässä yhteydessä artikkelisarjassaan, vaika katsoi, että Itävallan Alankomaiden kapinalliset taistelivat muinaisten vapauksiensa ja keisarin tuhoaman perustuslain puolesta. Se että hän ei käyttänyt tästä kamppailusta termiä ”revolution”, kertoo nähdäkseni siitä, että ainakaan ennen Ranskan vallanku-mousta Mackintosh ei nähnyt ”revolutionia” poliittisena aktina, vaan jonkinlaisena käy-tännön muutoksena laissa tai valtionhallinnon toimittamisessa. ”Revolution”-termin täl-lainen käyttö oli nähtävillä myös *Argumentsissa*, jossa ”revolution” oli ennen kaikkea jonkinlainen muutos eikä itse toimintaa, jonka seurauksena muutos tapahtui.

Näistä teksteistä on nähtävillä se, että Mackintoshille oli täysin mahdollista käyttää ”re-volution” termiä jo ennen Ranskan vallankumousta ilman selvää eksplisiittistä yhteyttä kiertoliikkeeseen. Siten esimerkiksi George Woodcockin väite siitä, että ”revolution”-termillä olisi tarkoitettu ennen Ranskan vallankumousta poikkeuksetta restauraatiota tai paluuta johonkin haluttavaan menneisyyden ajanhetkeen, ei näyttäisi pitävän täysin

174 Baker 2015, 72-76.

175 Breisach 2007, 241.

176 The Oracle 10.11.1789, 3.

177 The Oracle 17.12.1789, 3 & The Oracle 9.11.1789, 3 & The Oracle 9.11.1789, 3.

paikkaansa ainakaan Mackintoshin kohdalla.¹⁷⁸ ”Revolutionilla” Mackintosh saattoi tarkoittaa yhtä hyvin haluttavaa kuin vältettävääkin muutosta. Edes mainion vallankumouksen yhteydessä paluu menneisyyteen ei Mackintoshilla ole nähtävillä millään yksiselitteisellä tavalla. Mackintoshillakin voi kyllä nähdä syklistä alavirettä ”revolution”-termin käytössä, mutta keskeinen merkitys näyttäisi olleen isossa muutoksessa, joka oli poliittisissa yhteyksissä jollain tavoin kytköksissä käytössä olevan perustuslain kumoamiseen tai muuttamiseen.

2.2 Edistys ja Ranskan vallankumous

*Whatever excellence, whatever freedom is discoverable in Governments, has been infused into them by the shock of a revolution, and their subsequent progress has been only the accumulation of abuse.*¹⁷⁹

– James Mackintosh

Kahdeksannentoista vuosisadan loppuun tultaessa Ranskan kuningaskuntaa kohtasivat poliittiset, taloudelliset, aatteelliset ja jopa ruokahuollolliset kriisit. Suuret taloudelliset ongelmat, joita Yhdysvaltojen vallankumouksellisten tukeminen oli vain kasvattanut, korostivat taloudellisen järjestelmän reformin tarvetta. Ranskan kruunu yritti vuosina 1787–1788 ajaa läpi tarpeellisia taloudellisia uudistuksia, mutta niiden läpimeno kilpistyi aristokraattien vastustukseen niin erikseen kutsutussa Notaabelien kokouksessa kuin paikallisissa parlamenteissakin. Kaikki kruunun lakien läpirunnomisyrietykset kilpistyivät vastustukseen, ja elokuun hetkellisen vararikon jälkeen vuonna 1788 ainoa toimiva tie lakiuudistusten toteuttamiseksi vaikutti olevan laajaa kannatusta nauttinut ajatus kutsua Yleissäädät koolle päättämään mahdollisista lakiuudistuksista. Yleissäädät määrättiinkin kutsuttavaksi kokoon 27. huhtikuuta 1789 ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1614. Tämä ei kuitenkaan riittänyt kolmannen säädyn edustajille, jotka vaativat kolman-

¹⁷⁸ Woodcock 1989, 1-3.

¹⁷⁹ Mackintosh 1791a, 107.

nen säädyn edustajien tuplaamista ja säätyjen yhteistä äänestystä yleissäätyjen kokouksessa. Vain ensimmäiseen näistä vaatimuksista suostuttiin ennen säätyjen kokoontumista.¹⁸⁰

Kun Yleissäädyt viimein kokoontuivat 5. toukokuuta, kolmannen säädyn edustajat eivät hyväksyneet heidän vaatimustensa sivuuttamista, vaan he julistautuivat 17. kesäkuuta Kansalliskokoukseksi ilman muita säätyjä. Samassa yhteydessä he julistivat, että kaikki vanhat verot olivat laittomia, mutta toistaiseksi voimassa. Tällainen suvereeniuden kaappaus ei tietenkään kruunulle sopinut, jolloin säätyjen tapaamispaikat suljettiin kuninkaan käskystä. Tämän seurauksena lähinnä kolmannesta säädystä koostunut Kansalliskokous kokoontui Pallohuoneessa, jossa he vannoiivat kuuluisan valansa, jonka mukaan he eivät eroaisi ennen kuin Ranskan perustuslaki olisi saatu kuntoon. Se oliko Ranskalla perustuslakia ollenkaan, tarvitsiko se uuden perustuslain vai tarvitsiko se vain muuttamista, jakoi mielipiteitä. Kuningas Ludvig XVI yritti vielä muutama päivä myöhemmin osoittaa valtansa Kansalliskokoukselle kuninkaallisessa kokouksessa, mutta kolmas sääty ja osa papistosta vastusti kuninkaan käskyjä. Lopulta kuningas käski itse aatelia ja papistoa liittymään kolmanteen säätyyn.¹⁸¹

Kaikki ranskalaiset eivät kuitenkaan luottaneet siihen, että kruunu olisi suostunut uuteen vallanjakoon ilman vastarintaa. Kruunun epäiltiinkin yrittävän murskata Kansalliskokouksen ja kapinoivat pariisilaiset armeijan avulla. Kuningas oli määrännyt joukkojaan Pariisiin laitamille, jolloin pariisilaiset hätääntyivät joukkojen liikehdinnästä. Epäluottamuksen seurauksena pariisilaiset muodostivat joukkoja, jotka ryöstelivät aseita, mistä vain saatuivat saamaan. Aseiden ryöstön jälkeen 14. heinäkuuta pariisilaisjoukot piirittivät pahamaineisen Bastiljin vankilalinnoituksen ja valloittivat sen heidän puolelle loikkaamien ranskalaiskaartilaisten tuella. Bastiljin antautuminen ja ranskalaiskaartilaisten loikkaaminen osoittivat, että kuningas ei voinut enää luottaa edes sotajoukkojensa lojaalisuuteen. Tämän jälkeen sotajoukot vedettiin Pariisiin ympäristöstä, jolloin kuningas

180 Doyle 2002, 66-97.

181 Doyle 2002, 97-106 & Baker 1990, 252-253.

oli voimaton vastustamaan Kansalliskokouksen päätöksiä. Kaikki uskottavuus ja valta oli valunut kruunulta Kansalliskokoukselle, joka otti tavoitteekseen uuden perustuslain säätämisen Ranskalle.¹⁸²

Nämä tapahtumat, jotka murensivat kuninkaan vallan vuoden 1789 kuluessa, tarvitsivat tietysti jonkin nimen. Ranskassa ”révolution”-termi otettiin hyvin nopeasti käyttöön kuvaamaan maan tapahtumia jo samana vuonna, ja viimeistään vuoden 1790 alussa nimitys oli jo vakiintunut yleiseen käyttöön.¹⁸³ Termin käytön yleistymisen voi katsoa alkaneen 14. heinäkuuta 1789, jolloin juuri edellä mainittu Bastiljin linnoitus valloitettiin. Tuon tapahtuman jälkeen Pariisissa alkoi ilmestyä lehtiä, jotka seurasivat eletävässä hetkessä avautuvien tapahtumien, eli näiden erilaisten ”révolutionsien” kulkua. Vähitellen monikollisesta ”révolutions”-termistä siirryttiin yksikköön, ja tapahtumat tulivat tunnetuksi Ranskan ”révolutionina”.¹⁸⁴ Samoihin aikoihin Isossa-Britanniassa esimerkiksi *The Times* uutisoi joitain päiviä Bastiljin valloituksen jälkeen, että Ranskassa oli menossa ”revolt” tai ”civil war”, mutta jo muutaman päivän päästä tapahtumista puhuttiin ”revolutionina”, ja otsikon tasolle ”revolution” ilmestyi jo seuraavalla viikolla uutisoinnin alettua.¹⁸⁵

Seuraavien vuosien kuluessa Kansalliskokous julisti Ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistuksen sekä poisti muun muassa kaikki feodaaliprivilegiot, kansallisti kaikki kirkon maat ja järjesteli uudelleen Ranskan poliittiset-, kirkolliset-, veronkeruu- ja oikeusjärjestelmät.¹⁸⁶ Ennen vuotta 1793 Ranskan vallankumous eli kuitenkin Jonathan Israelin mukaan niin kutsutun järjen vallankumouksen aikaa, jota ohjasi ennen kaikkea radikaalien valistusmiesten kuten Denis Diderotin (1713–1784) ja paroni d'Holbachin (1723–

182 Doyle 2002, 108-111.

183 Rachum 1999, 231.

184 Haikala 2006, 663 & Baker 1990, 218-219 & Koselleck 2004, 50.

185 *The Times* 20.7.1789 & *The Times* 23.7.1789 & *The Times* 31.7.1789.

186 Doyle 2002, 116-144.

1789)¹⁸⁷ opit. On tärkeää korostaa sitä, että alkuaikoina Ranskan vallankumous ei siis ollut jakobiiniterroria, jota Israel on puolestaan kutsunut rousseaulaiseksi tunteen vallankumoukseksi.¹⁸⁸

Isossa-Britanniassa Ranskan tapahtumat saivat aluksi positiivisen vastaanoton, ja jopa pääministeri William Pitt nuorempi suhtautui aluksi positiivisesti vuoden 1789 tapahtumiin.¹⁸⁹ Varsinainen aktiivinen julkinen keskustelu Ranskan vallankumouksesta ja sen todellisesta merkityksestä alkoi Isossa-Britanniassa kuitenkin vasta kun Richard Price (1723–1791), joka oli kannattanut jo aiemmin Yhdysvaltojen vapaustaistelua, piti Lontoossa Ranskan tapahtumia puolustaneen puheen Revolution Societylle 4. marraskuuta 1789. Pricen puhe ilmestyi myöhemmin pamflettina nimellä *A Discourse on the Love of our Country*, jolloin koko lukeva yleisö pääsi kuulemaan Pricen näkemyksiä Ranskassa avautuvista tapahtumista.¹⁹⁰

Puheessaan Price tulkitsee Ranskan tapahtumien olleen positiivinen asia koko ihmiskunnan kannalta. Pricen mukaan mainio vallankumous oli antanut briteille omantunnon oikeuden uskonnollisissa kysymyksissä, oikeuden vastustaa valtiota sen sortaessa alaisiaan, oikeuden valita omat johtajansa sekä pitää heitä tilivelvollisina teoistaan ja oikeuden säätää hallintonsa itse haluamallaan tavalla. Mainio vallankumous ei ollut kuitenkaan Pricen mukaan mennyt tarpeeksi pitkälle, ja olikin Ranskan vuoro näyttää esimerkkiä maailmalle. Pricen mukaan niin mainiossa vallankumouksessa, kuin myös Ranskan vallankumouksessa oli kyse ihmisten universaalien oikeuksien takaisin lunastamisesta. Pricelle mainio vallankumous, Yhdysvaltojen vallankumous ja Ranskan vallankumous muodostivat yhteisen narratiivin, jossa valo, vapaus, laillisuus ja järki voittivat sortajat ja pimeyden, samalla kun ihmiskunnalle palautettiin sille luonnostaan kuuluneet oikeudet.¹⁹¹ Muutkin brittiradikaalit, kuten Thomas Paine ja Joseph Priestley (1733–1804)

¹⁸⁷ Denis Diderot ja paroni d’Holbach olivat radikaaleja valistusfilosofejia, joiden ajattelulla oli Israelin mukaan suuri merkitys radikaalin valistuksen aatteiden levittämisessä. Hänen mukaansa radikaalin valistuksen keskeisiä periaatteita olivat demokraattinen hallintomalli, koulutuksen lisääminen, rotu- ja sukupuolitaso-arvo, ajattelun-, ilmaisun- ja lehdistönvapaus sekä kirkon ja valtion erottaminen toisistaan. Israel 2010, vii-viii, 4-5, 221-224.

¹⁸⁸ Israel 2012, 814-815, 946-948.

¹⁸⁹ Dickinson 2011, 2 & Woodcock 1989, 6.

¹⁹⁰ Israel 2012, 447 & Dickinson 2011, 2.

¹⁹¹ Price 1789, 31-51

ajattelivat, että ennen pitkää samanlainen vapaus koittaisi myös kaikissa muissa maailman maissa.¹⁹² Pricelle mainio vallankumous oli ollut oikeutettu, koska Jaakko II oli pyrkinyt sortamaan alaisiaan.¹⁹³

*Were it not true that liberty of conscience is a sacred right; that power abused justifies resistance; and that civil authority is a delegation from the people – Were not, I say, all this true; the Revolution [of 1688] would have been not an ASSERTION, but an INVASION of rights; not a Revolution, but a Rebellion.*¹⁹⁴

Esimerkiksi mainio vallankumous ei siten tarkoittanut Pricelle paluuta muinaiselle perustuslaille, vaan vielä muinaisemmille tai ylihistoriallisille luonnollisille oikeuksille. Pricelle ”revolution”, ainakin suhteessa mainittuihin tapahtumiin, oli siis mitä ilmeisimmin paluuta takaisin ihmiskunnan luonnollisille oikeuksille johonkin idealisoituun menneisyyteen.

Noin vuotta myöhemmin kuuluisa poliitikko Edmund Burke (n. 1729–1797) otti teoksessaan *Reflections on the Revolution in France* (tästä eteenpäin *Reflections*) tulisesti kantaa Pricen puheessaan esittämiin mielipiteisiin Ranskan tapahtumista sekä Pricen tulkintaan mainion vallankumouksen merkityksestä Isolle-Britannialle. Myös Burke oli aiemmin kannattanut yhdysvaltaisten asiaa, vaikka ei ollutkaan halunnut, että Yhdysvallat irrottautuisi Isosta-Britanniasta.¹⁹⁵ Burken mukaan mainiossa vallankumouksessa oli ollut kyse siitä, että Jaakko II oli rikkonut alkuperäisen sopimuksen kansan kanssa suunnittelemalla perustavien lakien ja oikeuksien poistamista. Burken mukaan englantilaisten oli ollut pakko poistaa Jaakko II vallasta, ei siksi että hän olisi rikkonut luonnollisia oikeuksia, vaan jotta Englannin muinainen perustuslaki voitiin säilyttää. Vilhelm Oranialaisen valitseminen uudeksi kuninkaaksi oli Burken mukaan ollut vain pieni poikkeus perimysjärjestyksessä, eikä se antanut mitään erityisiä uusia oikeuksia briteille, kuten Price oli väittänyt.¹⁹⁶ Burke kielsi myös Pricen näkemyksen siitä, että ihmisillä

192 McArthur 2013, 567.

193 Price 1789, 34-35.

194 Price 1789, 34-35.

195 Bromwich 2011, 25 & Dickinson 2011, 2 & McArthur 2013, 571.

196 Burke 1790, 20-45

olisi joitain universaaleja poliittisia oikeuksia valtiollisessa tilassa. Burken mukaan poliittiset oikeudet riippuivat täysin vallalla olevasta laista ja käytännöistä, ja kaikki perustavat oikeudet luovutettiin pois siirryttäessä yhteiskuntaan luonnontilasta.¹⁹⁷

Burke ei kuitenkaan missään nimessä ollut sitä mieltä, että lakien olisi täytynyt aina pysyä samana, vaikka uudistukset olivatkin äärettömän vaikeita toteuttaa ja jopa vaarallisia. Burke vastusti Ranskan vallankumousta, koska hän vastusti ajatusta siitä, että ihminen pystyisi luomaan täysin uutta poliittista järjestelmää pelkän järkensä varassa. Perinteisessä laissa kiteytyi Burken mukaan vuosisatainen viisaus, jota yksittäinen ihminen tai yksittäisen ajanhetken suurimmat ajattelijatkaan eivät pystyneet ylittämään tai edes saavuttamaan. Vastaavasti hyvin pienelläkin muutoksella saattoi olla hyvin kauaskantoisia seurauksia, joiden lopullisia vaikutuksia ihmisjärki ei pystynyt Burken mukaan selvittämään tyhjentävästi. Siksi olikin turvallisempaa korostaa lainsäädännössä traditiota eikä järkeä, joka saattaisi ennemmin tai myöhemmin tuhota koko poliittisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän. *Reflectionsissaan* Burke korosti, että yhteiskunta oli liitto kuolleiden, elävien ja tulevien välillä.¹⁹⁸ Burken ajattelussa lakien oikeutetusta muutoksesta oli vahvasti läsnä muinainen perustuslakiajattelu, sillä myös siinä oltiin korostettu traditiota kollektiivisena järkenä, joka pystyi ylittämään yksittäisessä ajanhetkessä esiintyvän järjen.¹⁹⁹

Stephen Prickettin mukaan Burke käytti *Reflectionsissaan* ”revolution”-termiä ironisesti. Prickettin mukaan Burkelle ”revolution” terminä tarkoitti paluuta johonkin aiempaan, kuten vuoden 1688 mainion vallankumouksen yhteydessä. Prickettin tulkinnan mukaan koko termin soveltaminen Ranskan tapahtumiin oli Burken mielestä suuri virhe.²⁰⁰ Vaikka Burken ajattelua tutkinut Steven Blakemore on uskottavasti argumentoinut, että Burke todella oli huolissaan eurooppalaisen kieliyhteisön hajoamisesta Ranskan vallankumouksellisten määrittellessä uudelleen sanojen merkityksiä, ei ”revolution” kuitenkaan nähdäkseni kuulunut näihin uudelleen määrittelyn alla olleisiin sanoihin.²⁰¹ On eittämät-

197 Burke 1790, 86-88.

198 Burke 1790, 29, 90, 141-144, 247-250.

199 Pocock 1965, 579-580.

200 Prickett 1989, 4-5.

201 Blakemore 1984, 284-307. Blakemore ei kommentoi artikkelissaan sitä, oliko ”revolution” hänen mielestään yksi näistä termeistä, joiden muutoksesta Burke oli ollut huolissaan.

tä selvää, että sata vuotta aiemmin tapahtunut mainio vallankumous merkitsi Burkelle eräänlaista paluuta aiempaan tilanteeseen, jota Jaakko II oli toimillaan rikkonut. Tässä mielessä kun ”glorious revolution” -sanaliittoa käytettiin tästä tapahtumasta, tarkoitti ”revolution” siinä yhteydessä eräänlaista paluuta aikaan ennen Jaakko II:sta. *Reflections* kuitenkin toisaalta näkyy se, että Burke erotteli ”revolutionin” ja ”reformationin” toisistaan ja yhdisti ”revolutionin” legitiimin vallanpitäjän toimien vastustukseen.²⁰²

*I confess to you, Sir, I never liked this continual talk of resistance and revolution, or the practice of making the extreme medicine of the constitution its daily bread. [...] Plots, massacres, assassinations, seem to some people a trivial price for obtaining a revolution. A cheap, bloodless reformation, a guiltless liberty, appear flat and vapid to their tastes.*²⁰³

”Revolution” näyttäytyy siis myös Burkella suurena muutoksena poliittisessa järjestelmässä tai perustuslaissa. Tähän muutokseen Burke näyttäisi myös liittyvän huomattavasti paljon enemmän väkivaltaisia piirteitä kuin rauhaisaan ”reformationiin”.

Lisäksi kirjoittaessaan väitetystä Ranskan kuningatar Marie Antoinetten (1755–1793) makuukamariin tunkeutumisesta Ranskan kuningasparin Versaillesista Pariisiin Tuileries’n palatsiin siirtämisen²⁰⁴ yhteydessä, Burke näytti käyttäneen ”revolutionia” eräänlaisena asioiden vastakkaiseen suuntaan menemisenä tai asioiden kääntymisenä pääläelleen.

It is not sixteen or seventeen years since I saw the queen of France, then the dauphiness, at Versailles; and surely never lighted on this orb, which she hardly seemed to touch, a more delightful vision. I saw her just above the horizon, decorating and cheering the elevated sphere she just began to move in, –glittering like the morning-star, full of life, and splendor, and joy. Oh! what a revolution! And what an heart must I have, to contemplate with-

202 Burke 1790, 93, 96.

203 Burke 1790, 93, 96.

204 Vuonna 1789 5. lokakuuta noin 7000 ihmisen suuruinen, enimmäkseen naisista koostunut, joukko marssi Pariisista Versaillesiin ja vaati kungasparia siirtymään heidän mukanaan takaisin Pariisiin. Varhain seuraavana aamuna Versaillesissa syntyi pieni kärhämä, jossa muutama henkilö sai surmansa ja mellakoitsijat melkein tunkeutuivat kuningattaren huoneistoon. Kansalliskaartin onnistui kuitenkin rauhoittaa tilanne. Samana päivänä kuningaspari suostui lähtemään Versaillesista, ja he siirtyivät Pariisiin Tuileries’n palatsiin. Saman tapahtumasarjan seurauksena myös Kansalliskokous siirtyi Versaillesista Pariisiin. Doyle 2002, 121-123.

out emotion that elevation and that fall! Little did I dream that, when she added titles of veneration to those of enthusiastic, distant, respectful love, that she should ever be obliged to carry the sharp antidote against disgrace concealed in that bosom; little did I dream that I should have lived to see such disasters fallen upon her in a nation of gallant men, in a nation of men of honour and of cavaliers. I thought that ten thousand swords must have leaped from their scabbards to avenge even a look that threatened her with insult.—But the age of chivalry is gone.—That of sophisters [sic], æconomists [sic], and calculators has succeeded; and the glory of Europe is extinguished for ever. ²⁰⁵

Lainauksessa näkyy selvästi se, että Burke ajatteli kaiken kääntyneen Ranskassa päälleen. Lainauksessa näkyy nähdäkseni se myös, mitä uudempi tutkimus on korostanut ”revolution”-termin merkityksestä 1700-luvulla, eli siis se että ”revolution” ei välttämättä suoranaisesti tarkoittanut paluuta johonkin aiempaan, vaan ensisijaisesti jotain muutosta tai päinvastaiseen suuntaan menemistä.²⁰⁶ Ylhäinen kuningatar Marie Antoinette oli Burken mukaan häpäisty ja valta oli siirtynyt herrasmiehiltä sofisteille ja ekonomisteille. Kaikenlainen kunniakkuus oli myös kadonnut. Tapahtunut muutos, eli ”revolution”, oli siis Burken mukaan erittäin suuri ja negatiivinen asia. Toisaalta on myös selvää, että ilmauksessa on pisteliästä ivaa niitä ”revolution”-termin käyttäjiä kohtaan, jotka olivat tällaisen Burken halveksiman radikaalin muutoksen puolella.

Joka tapauksessa Burke oli ainakin tietoinen ”revolution”-termin tällaisesta merkityksestä suurena muutoksena, joskin hän itse tietysti vastusti tällaisia suuria muutoksia niiden tuoman epävarmuuden takia. Lisäesimerkkejä ”revolution” termin käytöstä löytyy Burkelta myös liittyen moraalisten näkemysten muutokseen, joiden yhteydessä on vaikea nähdä miten Burke olisi tarkoittanut näillä ainakaan ensisijaisesti paluuta minnekään. Esimerkiksi eritellessään kuningas Ludvig XVI:n aseman ongelmallisuutta toi-

205 Burke 1790, 112.

206 Harris 2015, 27-33 & Baker 2015, 72.

meenpanoelimen kumileimasimena uudessa Ranskassa, Burke kirjoitti että siellä tarvittaisiin myös poliittisen ”revolutionin” lisäksi toisenlainen ”revolution” ihmisluonnossa, jotta ranskalaiset voisivat aikaansaada toimivan toimeenpanoelimen.²⁰⁷

*If you expect such obedience, amongst your other innovations and regenerations, you ought to make a revolution in nature, and provide a new constitution for the human mind.*²⁰⁸

Tässä edellistä huomattavasti vähemmän tunteikkaassa lainauksessa ”revolution” näytettyi jälleen lähinnä suurena muutoksena. Burke ei itse tietysti uskonut tällaisen muutoksen mahdollisuuteen, mutta ”revolution”-termillä Burke viittasi tähän suureen muutokseen ihmisten tavassa ajatella asioista, jonka olisi tullut tapahtua mikäli Ranskan uusi tilanne olisi voinut toimia.

Vaikka Pricen puhe oli aloittanut julkisen keskustelun Ranskan vallankumouksesta, avasi Burken *Reflections* tulvaportit. *Reflectionsia* seurasi jopa satoja pamfletteja jotka ottivat kantaa sekä Ranskan tapahtumiin että Burken kirjaa puolesta ja vastaan.²⁰⁹ Mackintoshin vuonna 1791 julkaistu *Vindiciæ Gallicæ* oli yksi näistä vastauksista Burkelle. Mackintosh oli jo nuorena ihaillut Burkea ja muun muassa hänen puheitaan Yhdysvaltojen vallankumouksen puolesta, ja siten Burken vihamielinen kanta Ranskan vallankumousta kohtaan tuli Mackintoshille yllätyksenä, kuten monelle muullekin. Tämä Mackintoshin kokema suuri arvostus Burkea kohtaan näkyy *Vindiciæ Gallicæssakin*, vaikka miehet olivatkin eri mieltä Ranskan vallankumouksesta.²¹⁰

*Analysis and method, like the discipline and armour of modern nations, correct in some measure the inequalities of controversial dexterity, and level on the intellectual field the giant [Burke] and the dwarf [Mackintosh].*²¹¹

207 Burke 1790, 104, 119, 290-293.

208 Burke 1790, 292.

209 Dickinson 2011, 3.

210 Mackintosh 1835b, 32 & Bromwich 2011, 16.

211 Mackintosh 1791a, vii-viii.

Ennen *Vindiciæ Gallicæ* Mackintosh oli suurelle yleisölle tuntematon hahmo, mutta *Vindiciæ Gallicæ*n myötä Mackintosh nousi aikalaistensa tietoisuuteen. *Vindiciæ Gallicæ*n oli aikanaan kaupallinen menestys, josta otettiin vuoden 1791 aikana jopa kolme painosta.²¹²

”Revolution”-termin käytön tutkimisen kannalta *Vindiciæ Gallicæ*n alkaa varsin mielenkiintoisella tavalla, sillä Mackintosh kritisoi siinä Burkea siitä, että tämä oli käyttänyt *Reflectionsissaan* epämääräisesti ”revolution”-termiä suhteessa Ranskaan. Mackintoshin mielestä Burke ei ollut missään kohtaa määritellyt sitä, mitä hän oli tuolla termillä oikein tarkoittanut. Koko ”revolution”-termi oli Mackintoshin mukaan epämääräinen ja monimerkityksinen.²¹³

*The natural order of these topics will dictate the method of reply. Mr. Burke, availing himself of the indefinite and equivocal term, Revolution, has reprobated that transaction in toto.*²¹⁴

Myös se, mitä Ranskan ”revolutionilla” itse asiassa tarkoitettiin, oli Mackintoshin mukaan epäselvää. Hän kirjoitti, että Ranskan ”revolutionilla” ihmiset tarkoittivat siitä puhuessaan yleensä Pariisin kapinaa, Bastiljin valloitusta ja kuninkaan alistumista. Näitä ei kuitenkaan Mackintoshin mukaan voitu laskea poliittisiksi ”revolutioneiksi”.²¹⁵

*But these memorable events, though they strengthened and accelerated, could not constitute a Political Revolution. It must have been a change of Government, but even limited to that meaning, it is equivocal and wide.*²¹⁶

Poliittinen ”revolution” vaati siis hänen mukaan aina jonkinlaista valtiollista muutosta. Poliittinen toiminta tai kapinoiminen sinällään eivät siis olleet vielä ”revolution”, vaan se tarkoitti vasta jonkin loppuun saatetun prosessin lopputulemaa tai lainsäädännöllistä muutosta.

212 Barazzone 1982, 73-76 & Mackintosh 1835b, 57-58.

213 Mackintosh 1791a, viii, 15-16.

214 Mackintosh 1791a, viii.

215 Mackintosh 1791a, 15-16.

216 Mackintosh 1791a, 16.

Tällaisia hallintoon kohdistuvia muutoksia oli Mackintoshin mukaan tapahtunut Ranskassa kolme kertaa tapahtumien alettua. Ensimmäinen poliittinen ”revolution” oli ollut se, että yleissäädty olivat kokoontuneet ja että kuningas oli tunnustanut yleissäättyjen oikeuden ottaa osaa lainsäädäntöelimen toimintaan. Toinen ”revolution” oli ollut se, että säädty olivat yhdistyneet, koska se oli hänen mukaansa muuttanut lainsäädäntöelimen ”henkeä ja muotoa”. Kolmas ja tärkein ”revolution” puolestaan oli ollut uuden perustuslain säätämistyön aloittaminen. Toisaalta Mackintosh antoi ymmärtää, että myös kaksi ensimmäistä ”revolutionia” olivat muutoksia Ranskan perustuslaissa.²¹⁷

*Thus equivocal is the import of Mr. Burke's expression. To extricate them from this ambiguity, a rapid survey of these events will be necessary. It will prove too the fairest and most forcible confutation of his arguments. It will best demonstrate the necessity and justice of all the successive changes in the Constitution of France, which formed the mixed mass called the Revolution.*²¹⁸

Perustuslaki, eli ”constitution”, näyttäisi *Vindiciæ Gallicæssakin* tarkoittavan lähinnä valtionhallinnollisten osien valtasuhteita, mutta toisaalta myös varsinaista paperidokumenttia, jota Kansalliskokous oli säätämässä. ”Revolution”-termin yhdistäminen tällä tavoin perustuslain muuttamiseen on täysin yhtenevä *Argumentsissa* ja *Austrian Netherlandsissa* ilmenneen termin käytön kanssa. Myöhemmin *Vindiciæ Gallicæssa* Mackintosh viittasikin, että ”revolution” tarkoittaa hallinnon täydellistä muuttumista tai koko hallinnon tuhoutumista.²¹⁹ On myös tärkeää huomata, että nämä kaikki tapahtumat, jotka Mackintosh laski poliittisiksi ”revolutioneiksi” olivat tapahtumia, joihin ei ollut liittynyt mitään erityistä väkivaltaa, vaikka ne toki olivatkin suoritettu vastoin laillisen hallinnon toiveita. Esimerkiksi säättyjen yhdistyminen oli toteutunut vasta, kun kuningas itse oli määrännyt säädty yhdistymään.

Eritellessään näitä Ranskassa tapahtuneita ”revolutioneita” Mackintosh ilmaisi myös päivät, jolloin mikäkin ”revolution” oli tapahtunut. Poikkeuksen muodosti tietysti tosin uuden perustuslain säätämisen päivämäärä, joka odotti vielä Kansalliskokouksen työn

217 Mackintosh 1791a, 16-17.

218 Mackintosh 1791a, 17.

219 Mackintosh 1791a, 255, 303-304.

loppuun saattamista.²²⁰ Tällaisessa ”revolutionien” päivämäärien korostamisessa, on nähtävissä se, että Mackintosh ymmärsi vielä vuonna 1791 ”revolutionin” ennen kaikkea terminä, joka viittasi jonkinlaiseen tapahtuneeseen muutokseen, eikä itse muutokseen johtaneeseen prosessiin. Se tarkoitti siis itse muutosta, eikä jatkuvaa prosessia. ”Revolution” oli siis ennen kaikkea jokin muutos perustuslaissa, kuten *Argumentsissa-kin*.

Papiston ja aateliston yhdistyttyä kuninkaan käskystä kolmanteen säätyyn 27. kesäkuuta 1789, Ranskassa maanviljelyyn tutustumassa ollut englantilainen Arthur Young kirjoitti usein lainatussa lausahduksessaan, että Ranskassa ”revolution” oli ohi.²²¹

*The whole business now seems over, and the revolution complete. The King has been frightened by the mobs into overturning his own act of the seance royale, by writing to the presidents of the orders of the nobility and clergy, requiring them to join the commons [...]*²²²

Vuoden 1789 kesällä ”revolution” oli Arthur Youngille ohi heti kuin se oli alkanut. Ranskan ”revolution” oli tuolloin hänelle ennen kaikkea lainsäädännöllinen muutos, eikä niinkään kapinaa kuningasta vastaan, mikä oli ”revolutionista” erillistä toimintaa. ”Revolution” oli siten vain hetki, jossa jokin muutos tapahtui, eikä se jatkunut epävarmaan tulevaisuuteen. Aikalaiset eivät tietenkään voineet tietää, että niiden tapahtumien loppu, jotka oltiin nyt nimetty Ranskan ”revolutioniksi”, oli kuitenkin vielä kaukana tulevaisuudessa. Ranskan kansalliskokouksen päämääränä oli lähtökohtaisesti ollut säätää Ranskalle kirjallinen perustuslaki, mutta tämän prosessin venyessä yhä uusien perustuslakien säätämisen ja niiden toteuttamisen lykkäämisten seurauksena tulevina vuosina ”révolution” Ranskassa pitkittyi. Tapahtumasarja oli saanut alkuvaiheessa loppuun saatettuun toimintaan viittaavan nimensä, mutta muutosten seurattessa toisiaan ”révolution” vain jatkoi jatkumistaan. Ranskan vallankumousta tutkineen Keith Michael Bakerin mukaan seuraavina vuosina ”révolution” termin merkitys muuttuikin Ranskassa poliittisesta faktasta poliittiseksi aktiksi, jolla ei ollut selvää loppua näköpiirissä.²²³ Bakeria lainaten ennen Ranskan tapahtumien pitkittymistä ”revolution” oli olemassa ajassa, mutta

²²⁰ Mackintosh 1791a, 16-17.

²²¹ Doyle 2002, 107-108.

²²² Young 1792, 123

²²³ Baker 1990, 206-207, 223, 252-253.

aikaa ei ollut olemassa ”revolutionissa””.²²⁴ Juuri tämä ”revolutionin” ymmärtäminen ohikiitävänä hetkenä tai itse muutoksena on nähtävillä sekä Mackintoshin että edellä mainitun Youngin ”revolution”-termin käytössä.

Vaikka ”revolution”-termin käytön korostus oli itse tapahtuneen muutoksen kuvaamisessa, Mackintosh kirjoitti kuitenkin Ranskan ”revolutionin” sekaisesta massasta, johon kaikki hänen erittelemät poliittiset ”revolutionit” jollain tavalla kuuluivat. Tällaisessa termin käytössä on nähtävissä tietynlaista Bakerin kuvailemaa termin käytöllistä muutosta, vaikkakin erityisesti yhdistyneenä sanaliittona ”the French revolution”. Tämän lisäksi Mackintosh viittasi muutaman kerran ”revolutionin” etenemiseen. Mackintosh käytti kuitenkin säännönmukaisesti ”revolution”-termiä läpi *Vindiciae Gallicæ* lyhyestä hetkestä jossa muutos tapahtui tai muutoksesta itsestään. Koska Ranskan jatkuvat tapahtumat oli jo nimetty kanaalin toisella puolella ”revolutioniksi”, myös Mackintosh viittasi tähän jatkuvaan tapahtumasarjaan ”revolutionina”, vaikka kritisoikin tällaista käytäntöä heti teoksensa alussa. ”Revolutionissa” oli kyllä hetkiä, mutta ajallisesti ”revolution” oli hyvin lyhyt.²²⁵

*[I]n the interval which elapses before a calm succeeds the boisterous moments of a Revolution, it is vain to expect that a people, inured to barbarism by their oppressors, and which has ages of oppression to avenge, will be punctiliously generous in their triumph [...]*²²⁶

Aikaa, jossa ”revolution” tapahtui tai joka edelsi ”revolutionia” Mackintosh kuvasi ennemminkin sanoilla ”commotion”, ”convulsion” tai ”confusion”. Sinällään poliittinen ”revolution” oli vain niiden mahdollinen lopputulema. Kuten Mackintosh kirjoitti, sellaiset väkivaltaisuudet kuten Bastiljin valtaus ja pariisilaisten kapina eivät voineet olla itsessään poliittisia ”revolutioneita”, vaan ne saattoivat vain nopeuttaa ja voimistaa niiden toteuttamista.²²⁷ Tällaiset väkivaltaisuudet olivat kuitenkin Mackintoshin mukaan perusteltuja ”revolutionin” yhteydessä, sillä esimerkiksi Ranskan itsevaltioidenkin aikana muun muassa jatkuvat sodat olivat aiheuttaneet kärsimystä niin ranskalaisille itselleen kuin myös naapurimaiden asukkaille. Mackintosh vertasikin ranskalaisten toimia

²²⁴ ”Revolution existed in time, but time did not exist within a revolution”, Baker 1990, 206.

²²⁵ Mackintosh 1791a, 17, 163-164, 173, 190.

²²⁶ Mackintosh 1791a, 163-164.

²²⁷ Mackintosh 1791a, 15-16, 105, 108, 172, 179, 181-182, 273,

kirurgin leikkaukseen, jossa kirurgi joutuu tuottamaan ensin potilaalleen tuskaa pelaustaakseen lopulta koko potilaansa hengen. Tällaiset kärsimykset olisivat Mackintoshin mukaan tulleet katomaan Ranskan uuden ja paremman järjestyksen myötä.²²⁸

Tällainen epäselvä melun täyttämä kouristuksenomainen aika oli olennaisesti liitoksissa Mackintoshin ”revolution”-termin käyttöön *Vindiciæ Gallicæssa*. Mackintosh meni pamfletissaan jopa niin pitkälle, että hänen mukaansa rauhallisina aikoina ei voinut tapahtua poliittisen järjestelmän parannusta, sillä hänen mukaansa pienet reformit vain hiljentävät jälleen kansan, jolloin potentiaalisen poliittisen parannuksen toteuttamisen aika olisi ohitse.²²⁹

*A slender reform amuses and lulls the people; the popular enthusiasm subsides, and the moment of effectual reform is irretrievably lost. No important political improvement was ever obtained in a period of tranquility. The corrupt interest of the Governors is so strong, and the cry of the people so feeble, that it were vain to expect it.*²³⁰

Kansan rauhoituttua korruptio saisi Mackintoshin mukaan taas vapaasti kasvaa osana poliittista järjestelmää, jolloin järjestelmä alkaisi jälleen sortamaan ihmisiä. Siten vain ”convulsionin” aikana ”revolution” saattoi todella onnistua parantamaan lakeja ja poistamaan korruption valtionhallinnosta, mikäli tapahtuneet muutokset olivat tarpeeksi laajamittaisia.²³¹

Aivan kuten *Argumentsissakin*, niin myös *Vindiciæ Gallicæssa* ”revolutionia” ei saanut kuitenkaan toteuttaa tuosta vain, vaan se tarvitsi perustelukseen välttämättömyyden. Koko *Vindiciæ Gallicæ*n ensimmäinen osa olikin omistettu Ranskan ”revolutionin” tarpeellisuuden perustelulle.²³² Kuten muuallakin Euroopassa, myös Ranskassa oli Mackintoshin mukaan ollut aiemmin käytössä goottilainen hallintomalli, johon hän oli jo *Austrian Netherlandsissa* viitannut. Aikojen saatossa Ranskassa kaikki valta oli kuitenkin

228 Mackintosh 1791a, 19-20, 162-165, 180, 182,

229 Mackintosh 1791a, 106.

230 Mackintosh 1791a, 106.

231 Mackintosh 1791a, 106-109.

232 Mackintosh 1791a, viii-ix.

siirtynyt kruunulle, koska feodaaliaristokratia oli menettänyt merkityksensä ja hävinnyt poliittisesti merkittävänä ryhmänä ennen kuin kaupankäynti oli rikastuttanut muita säätyjä ja näin nostanut niitä vallankahvaan. Tämän takia Ranska ei voinutkaan Mackintoshin näkemyksen mukaan seurata Englannin perustuslaillista esimerkkiä. Hänen mielestään Ranskan tilanne erosi täysin Englannin tilanteesta vuonna 1688, sillä mitään ei ollut jäljellä Ranskan vapaasta goottilaisesta perustuslaista, vaan kaikki säädöt olivat tulleet kruunusta riippuvaisiksi.²³³

*The Clergy, the Peerage, and Judicatures of England, had in some degree the sentiments inspired by a Government in which freedom had been eclipsed, but not extinguished— They were therefore qualified to partake of a more stable and improved liberty. But the case of France was different. These bodies had there imbibed every sentiment, and adopted every habit under arbitrary power. Their preservation in England, and their destruction in France, may in this view be justified on similar grounds. It is absurd to regard the Orders as remnants of that free constitution which France, in common with the other Gothic nations of Europe, once enjoyed.*²³⁴

Mackintoshin muotoilemassa Ison-Britannian ja Ranskan vastakkainasettelussa on implisiittisesti nähtävillä oletus siitä, että mainio vallankumous oli jonkinlainen paluu takaisin vanhemmille goottilaisille hallinnonperiaatteille, joskin parannellussa muodossa. Isossa-Britanniassa oli ollut mahdollista vahvistaa goottilaisen ideaalin parlamentin ylä- ja alahuonetta, mutta Ranskan tapauksessa ei. Ranskalaisten pitikin päättää olisivatko he voineet ”reformoida” vai tuhota hallintonsa, eli siis tehdä ”revolutionin”.²³⁵

Kuitenkin Mackintosh kirjoitti, että jos ”revolutionin” aikana ei saa joustaa laeista, niin myös vuoden 1688 mainio vallankumous oli ollut laitton. Toisaalta hän kirjoitti, että myös mainiossa vallankumouksessa hallinto oli tuhottu. Mackintosh myös korosti, että Jaakko II:n oltiin poistettu vallasta, mutta että Vilhelm III:n tulo kuninkaaksi ei ollut ollut perinnöllistä, eikä myöskään valloitus, joten ainoa vaihtoehto oli se, että Vilhelm III oli äänestetty kuninkaaksi. Siten parlamentin toimet olivat olleet käytännöllisesti kat-

233 Mackintosh 1791a, 18-20, 71-73, 105-106.

234 Mackintosh 1791a, 71.

235 Mackintosh 1791a, 66.

soen laittomia. Toisaalta, vaikka mainio vallankumous jossain määrin palautti goottilaisen hallitusmuodon, ei vapautta tarvinnut Mackintoshin mukaan perustella enää muinaisella perustuslailla.²³⁶

*It is because we have the right to be free, that we ought to demand freedom. Justice and liberty have neither birth nor race, youth nor age. It would be the same absurdity to assert, that we have a right to freedom, because the Englishmen of Alfred's reign were free, as that three and three are fix, because they were so in the camp of Genghis Khan. Let us hear no more of this ignoble and ignominious pedigree of freedom. Let us hear no more of her Saxon, Danish, or Norman ancestor. Let the immortal daughter of Reason, of Justice, and of God, be no longer confounded with the spurious abortions that have usurped her name.*²³⁷

Vaikka siis mainio vallankumous oli ollut jonkinlaista paluuta siinä mielessä, että vapaus oli jälleen Isossa-Britanniassa lisääntynyt, ei sillä loppuen lopuksi ollut enää väliä. Tämä johtui siitä, että Mackintoshin mukaan vapautta ei tarvinnut enää perustella tällaisilla muinaisilla oikeuksilla, vaan se voitiin perustella yleisillä ja kaikille kansoille yhteisillä prinssiipeillä. *Vindiciæ Gallicæ*n kolmannessa painoksessa Mackintosh korosti, että goottilaisten valtioiden aika oli lopullisesti ohi.²³⁸

*But, unless historical analogy be altogether delusive, the decease of the Gothic Governments cannot be distant. Their maturity is long past, and symptoms of their decrepitude are rapidly accumulating.*²³⁹

Mackintoshin mukaan goottilaisten valtioiden aika oli Euroopassa ohitse, ja hyvä niin, koska niiden epämääräisiä vapauksia ei enää tarvittu. Vapaus oli nyt perusteltavissa uudella ja paremmalla tavalla, eikä enää vetoamalla menneisyyteen sen epämääräisiin vapauksiin.

236 Mackintosh 1791a, 63-64, 297, 304-306, 323-324.

237 Mackintosh 1791a, 306.

238 Mackintosh 1791b, 360-363.

239 Mackintosh 1791b, 363.

Ranskan muinaisen perustuslain alasajosta Mackintosh ei kuitenkaan käyttänyt ”revolution”-termiä, vaikka *Austrian Netherlandsissa* hän oli käyttänyt tuota termiä juuri tällaisessa merkityksessä.²⁴⁰ Koska Ranskassa säädetyt olivat Mackintoshin mukaan liian heikkoja vastustaakseen kruunun korruptoivaa voimaa, siellä ei ollut mahdollista palata sen muinaiselle perustuslaille. Kruunun korruptoiva voima olisikin Mackintoshin näkemyksen mukaan ennen pitkää tuhonnut orastavan vapauden Ranskassa, vaikka hallintoa olisikin yritetty asteittaisella ”reformilla” parantaa.²⁴¹ Tällaisessa ajattelussa näkyy myös Mackintoshin rajanvetoa ”revolutionin” ja ”reformin” välillä, joka toistuu muutenkin *Vindiciae Gallicæssa*. Esimerkiksi Englannin osalta hän korosti, että siellä ”revolution” oli vältettävissä ”reformilla”. ”Revolution” oli paljon yllättävämpi, suurempi, ja nopea-tempoisempi muutos kuin ”reform”. ”Revolutioniin” liittyi myös paljon enemmän epävarmuutta, vaikka toisaalta se näyttäisikin olleen jokseenkin synonyyminen ”radical reform” -sanaliiton kanssa.²⁴²

Mackintosh korosti, että Ranskan tapahtumat johtuivat yleisistä syistä eikä sillä ollut johtajia, kiistäen näin ennen kaikkea Burken väitteen vallankumouksellisesta salaliitosta.²⁴³ *Vindiciae Gallicæssa* hän kuitenkin useaan otteeseen kirjoitti kansalliskokouksen jäsenistä ”revolutionin” johtajina. Näistä vallankumouksen johtajista ja kannattajista hän käytti termiä ”revolutionists”, eikä ”revolutionaries”-termiä.²⁴⁴ Bakerin ja Rachumin mukaan ”revolutionistsillä” tai ”revolutionersillä” tarkoitettiin yleensä vuoden 1688 vallankumouksen periaatteiden puolustajia, mutta Bakerin mukaan 1760–80-luvuilla sitä oltiin käytetty myös aktiivisen muutoksen kannattajista radikaaleissa piireissä.²⁴⁵ Myös Mackintosh viittasi mainion vallankumouksen periaatteiden puolustajiin tällä termillä, mutta se näyttäisi tarkoittaneen myös toimijoita, joiden tavoitteena oli toteuttaa ”revolution”, kuten sen käyttäminen Ranskan vallankumouksen toteuttajista osoittaa.²⁴⁶

240 The Oracle 9.11.1789.

241 Mackintosh 1791a, 18-20, 71-73, 105-106.

242 Mackintosh 1791a, 41, 106, 255, 344, 349.

243 Mackintosh 1791a, 55, 127-128, 179 & Burke 1790, 165, 206, 218, 277-279, 283.

244 Mackintosh 1791a, 40, 51, 125, 165-166, 174, 180.

245 Baker 2015, 76-81 & Rachum 1999, 140-141.

246 Mackintosh 1791a, 314.

Vaikka Mackintosh esittikin Ranskan tapahtumat yleisistä syistä johtuvina, tavallinen kansa näytteli siinä lähinnä avustajan roolia. Kansan aiemmasta sortokokemuksista kumpuava raivo muodosti kuitenkin sen pohjan, jonka päälle varsinainen laillinen muutos voitiin rakentaa. Kansa muodosti tarvittavan ”convulsionin”, joka mahdollisti lopulta itse ”revolutionin”. Ainoa oikeutus mitä ”revolutioniin” tarvittiin tuli Mackintoshin mukaan kansalta, ja eräässä kohdassa Mackintosh kirjoittikin, että kansa teki Ranskan ”revolutionin”. Varsinaiset ”revolutionit”, joita hän *Vindiciae Gallicæ* alussa eritteli ja joilla oikeasti oli mitään väliä, oli kuitenkin tehty valtaapitävien saleissa.²⁴⁷ Kansa ei itse pystynytäkään Mackintoshin näkemyksen mukaan itse johtamaan itseään, vaan se tarvitsi tähän aina sivistyneistöä. Toisaalta onnistunut ja pitkäkestoisia vaikutuksia aikaansaava ”revolution” vaati hänen mukaansa myös sitä, että kansa itsessäänkin oli jossain määrin valistunutta.²⁴⁸ Mackintosh ei missään nimessä kuitenkaan ajanut ”roskaväen” demokratiaa, vaikka kannattikin Ranskalle hyvänä mallina yksikamarista parlamenttia, siis ilman aatelin muodostamaa ylähuonetta kuten Isossa-Britanniassa.²⁴⁹

Ei ole mitenkään yksiselitteisen selvää, oliko Ranskan ”revolutionissa” tai ”revolutioneissa” yleensä kyse Mackintoshin näkemyksen mukaan vain muutoksesta, paluusta vai edistyksestä. Tämä johtuu siitä, että *Vindiciae Gallicæ* löytyy monia sanankäänteitä, jotka tukevat jokaista edellä mainittua tulkintaa. Tämä johtuu osaltaan siitä, että Mackintosh keräsi vallankumouksellisten puolelle joukon argumentteja keskenään jopa ristiriitaisista lähteistä. *Vindiciae Gallicæ* onkin mielenkiintoinen sekoitus skottilaista valistusta, commonwealth-miesten²⁵⁰ ajattelua sekä empirismiä, esiutilitaristista ajattelua ja rousseauistista luonnonoikeusajattelua.²⁵¹ Mackintosh kuvasi Machiavelliin viitaten ranskalaisten palaavan ensimmäisille prinssiipeille.²⁵² Ensimmäisille prinssiipeille paluu oli brittiläisten commonwealth-miesten käyttämä ajatus kuvata sitä, miten valtiollinen rappeutuminen voitaisiin estää.²⁵³ Mackintosh oli tutustunut näiden commonwealth-

247 Mackintosh 1791a, 61-65, 163-164, 174, 181-182.

248 Mackintosh 1791a, 123-128, 221-223.

249 Mackintosh 1791a, 221-225, 252-259.

250 Commonwealth-miehet olivat käytännössä oppositiowhigien sisäinen ryhmittymä, jotka olivat kouluttautuneet Englannin sisällissodan aikaisten parlamentin puolella olleiden poliittisten teoreetikkojen kirjallisuudella. Robbins 2004, 1-5.

251 Barazzone 1982, 81-82 & Goodall 2009, 28 & Haakonssen 1996, 270-271 & McKenzie 1981, 264-266.

252 Mackintosh 1791a, 107.

253 Robbins 2004, 103.

miesten ajatteluun jo Aberdeenin opinahjossaan ja Society for Constitutional Informationissa.²⁵⁴ Nämä ensimmäiset prinssiipit puolestaan olivat Mackintoshin mukaan moraalisia periaatteita, joiden hyöty oli käynyt ilmi ihmiskunnan kokemuksessa, nyökäten siis skottilaisen valistuksen empirismin suuntaan.²⁵⁵

*A general moral maxim is to be obeyed, even if the inutility is evident, because the precedent of deviating more than balances any utility that may exist in the particular deviation. Political first principles are of this description. They are only moral principles adapted to the civil union of men.*²⁵⁶

Moraalisia periaatteita tuli siis noudattaa, koska ne olivat hyödyllisiä, eikä niistä saanut poiketa vaikka jossain yksittäisessä tilanteessa näyttäisikin siltä, että näistä periaatteista poikkeaminen toisi suuremman hyödyn, kuin niiden noudattaminen. Osaltaan nämä periaatteet näyttivät myös samaistuvan luonnollisiin oikeuksiin.²⁵⁷ Vaikka ranskalaiset eivät siis palanneetkaan Mackintoshin näkemyksen mukaan takaisin goottilaiselle perustuslailleen, voisi ”revolutionin” käytön *Vindiciæ Gallicæssa* kuitenkin ymmärtää Pricen terminkäytön tavoin sykliseksi paluiksi ihmiskunnan alkuperäisille oikeuksille.

Toisaalta Mackintosh kietoi Ranskan tapahtumat ja ”revolution”-termin käyttönsä skottilaisesta valistuksesta tuttuun vaiheteoriaan. Muun muassa skottifilosofi Adam Smithin (1723–1790) mukaan ihmiskunta eteni neljän vaiheen kautta barbarismista kohti suurempaa sivistyneisyyttä, jonka korkeimpana asteena oli kaupallinen yhteiskunta.²⁵⁸ Mackintosh oli mitä suurimmassa määrin samaa mieltä. Yhteiskunta oli Mackintoshin mukaan väistämättä edistyksellinen. Kaiken tämän edistyksen moottorina oli talous, joka oli sivistänyt maailmaa ja korvannut keskiaikaiset moraalikäsitteet, joita Burke oli niin suuresti *Reflectionsissaan* ihailnut. Mackintosh kirjoittikin, että juuri taloudellinen toiminta oli lisännyt vapautta maailmassa.²⁵⁹

254 Barazzone 1982, 58 & Robbins 2004, 367 & McArthur 2013, 558.

255 Oz-Salzberg 2003, 161.

256 Mackintosh 1791a, 216.

257 Mackintosh 1791a, 216-218.

258 Pittock 2003, 260-263.

259 Mackintosh 1791a, 136-137, 196-199 & Burke 1790, 112-114.

Mackintoshin mukaan hänen oma aikansa oli monessa suhteessa erinomaisin aika verrattuna menneeseen. Esimerkiksi eräässä kirja-arvostelussaan vuodelta 1796 Mackintosh totesi maanviljelyvaiheen olleen kehittyneempi ja parempi kuin sitä edeltäneen vaiheen. Hän myös lisäsi, että senhetkinen ”lempeiden ja sivistyneiden tapojen” vaihe erotti hänen aikansa positiivisella tavalla Euroopan aiemmista ajoista ja muista kehittymättömämmistä maanosista. Ihmiskunnan tie ja historian suunta oli siis kohti edistystä.²⁶⁰

*Society is inevitably progressive.– In Government, commerce has overthrown that ”feudal and chivalrous system” under whose shade it first grew. In religion, learning has subverted that superstition whose opulent endowments had first fostered it. Peculiar circumstances softened the barbarism of the middle ages to a degree which favored the admission of commerce and the growth of knowledge.*²⁶¹

Vaikka myös ranskalainen kansalaisyhteiskunta oli Mackintoshin mukaan jo sivistynyt, kuten ranskalaisen valistuksen suurmiesten olemassaolokin oli osoittanut, olivat Ranskan lait ja hallintomallit vanhoja ja tavallaan kansan sivistystasoon nähden ajastaan jäljessä. Mackintoshille menneisyys oli kuitenkin täynnä esimerkkejä, joista saattoi oppia. Hänen mielestä osaltaan näiden oppien kautta olikin mahdollista säätää parempi perustuslaki, kuin mitä koskaan aiemmin oli ollut olemassa.²⁶²

*Who will be hardy enough to assert, that a better Constitution is not attainable than any which has hitherto appeared? Is the limit of human wisdom to be estimated in the science of politics alone, by the extent of its present attainments? Is the most sublime and difficult of all arts, the improvement of the social order, the alleviation of the miseries of civil condition of man, to be alone stationary, amid the rapid progress of every other art, liberal and vulgar, to perfection?*²⁶³

Mackintoshin näkemykset menneisyyden esimerkkien merkityksestä nykyisyydelle olivat linjassa skottilaisen valistuksen poliittisen teorian kanssa, jonka mukaan politiikka oli yksi tieteenala muiden joukossa.²⁶⁴ Kaikki senhetkiset valtiot olivat Mackintoshin

260 Monthly Review 1796 vol. XX., 3-5.

261 Mackintosh 1791a, 197.

262 Mackintosh 1791a, 109-112, 121-122.

263 Mackintosh 1791a, 109-110.

264 Oz-Salzberg 2003, 160-161.

mukaan sattumanvaraisesti muotoutuneita, paitsi Yhdysvallat, jonka perustuslakia Mackintosh piti ”kokeellisena”. Mitään järjellä perustelematonta ei tullut enää sallia missään näissä vanhoissakaan valtioissa. Mackintoshin mukaan oli onnekasta, että tuolloin elettiin aikaa, jolloin poliitikkojen ei tarvinnut itse keksiä uusia lakeja, vaan heidän tarvitsi vain laittaa hyväksyvä leima filosofien teorioille ja hyvät lait olivat valmiita. Mackintosh vertasikin lain säätämistä lähinnä geometriaan, kun äkillinen lakien muutos oli Burkelle ollut eräänlaista väkivaltaa.²⁶⁵

The multitude have attained sufficient knowledge to value the superiority of enlightened men, and they retain a sufficient consciousness of ignorance to preclude rebellion against their dictates. This is the precise state in which human mind is equally by discernment and deference prepared for legislation. This is the present condition of Europe. Philosophers have long remained a distinct nation in the midst of an unenlightened multitude. It is only now that the conquests of the press are enlarging the dominion of reason [...].²⁶⁶

Mackintoshin mukaan maailma oli siis viimein valmis filosofien laatimille sivistyneille ja paremmille laeille. Tällaisessa mielessä ”revolution”-termin käyttö näyttäisi olevan tiiviissä liitoksessa edistykseen, koska Mackintosh käytti sitä osana teleologista historia-käsitystään, jossa päämääränä oli ihmiskunnan kaikinpuolinen täydellistyminen tieteissä ja taiteissa.

Mackintoshista väitöskirjan tehnyt Esther Lynn Barazzone on väittänyt, että Mackintosh ei olisi ajatellut, että ihmiskunta oli menossa kohti täydellisempää tulevaisuutta, vaan vain että yhteiskunta oli jatkuvasti muutoksessa.²⁶⁷ Edellä lainattujen katkelmien perusteella Barazzonen väite kuulostaa jokseenkin kyseenalaiselta. Lisäksi esimerkiksi eräässä kirjeessä vuodelta 1808 vanhalle opettajalleen William Ogilvielle (1736–1819) Mackintosh totesi ”edelleen” uskovansa, siihen että ihmiskunta oli menossa kohti parempaa tulevaisuutta, vaikka sen tiellä on ollut ja voi tulla olemaan esteitä tulevaisuudessakin.²⁶⁸

²⁶⁵ Mackintosh 1791a, 115-119, 170 & Bromwich 2011, 25.

²⁶⁶ Mackintosh 1791b, 365-366.

²⁶⁷ ”His view of progress was one in which history was seen as an arena of possibilities, and not of inevitabilities. Although he said that society is inevitably progressive he made clear that he meant to say that it was always in the process of change, not of perfection.” Barazzone 1982, 99.

²⁶⁸ Mackintosh 1835b, 382-383.

I still think that a philosophical survey of human affairs teaches us to consider the race of man as engaged in a progress often checked, long suspended, but always to be traced through the darkest mazes of history and of which the boundaries are not assignable. [...] It is certainly true that the longest and most dreadful suspension of the progress known to us, the irruption of the Germanic nations, was so far beneficial, that it was succeeded, though after a long interval, by a better form of civilization than that which preceded it; nor can we conceive how that better order could have arisen, without the previous calamities. In this larger sense, I do not despair of the fortunes of the human race.²⁶⁹

Muutenkin Mackintosh näki oman aikansa menneisyyteen nähden edistyksellisenä. Talouden ohella ihmiskuntaa oli myös sivistänyt kirjallisuuden uudelleen herääminen. Myös luonnonoikeusajattelu oli Mackintoshin mukaan löydetty antiikin raunioista ja se oli herännyt jälleen henkiin. Toisaalta kirjapainotaito oli Mackintoshin mukaan yhdistänyt viisaat harvat ja vähemmän viisaan kansan, jota ei ollut antiikissakaan hänen mukaansa tapahtunut. Kuluneen vuosisadan aikana Mackintoshin mukaan olikin tapahtunut suuri moraalinen ”revolution” joka oli vapauttanut ihmiskunnan mielen ennakkoluuloista ja taikauskosta.²⁷⁰

Hence arose the school of sages, who unshackled and emancipated the human mind; from among whom issued the Lockes, the Rousseaus, the Turgots, and the Franklins, the immortal band of preceptors and benefactors of mankind. They silently operated a grand moral Revolution, which was in due time to meliorate the social order. They had tyrants to dethrone more formidable than Kings, and from whom Kings held their power. They wrested the scepter from superstition, and dragged prejudice in triumph.²⁷¹

Esimerkiksi Englanti ei ollut Mackintoshin mukaan vielä vuonna 1688 ollut valmis hyvälle lainsäädännölle ja siksi sen uudistukset olivat jääneet periaatetasolle, eikä muutos ollut yltänyt käytännön instituutioihin. Ranskan tavoitteena oli Mackintoshin mukaan toteuttaa vain ne samat periaatteet käytännössä, jotka olivat jääneet Englannissa vuonna

269 Mackintosh 1835b, 382-383.

270 Mackintosh 1791a, 122, 309, 329.

271 Mackintosh 1791a, 329.

1688 vain näiden periaatteiden tasolle. Kuten Price puheessaan, niin myös Mackintosh kuvasi menneen vuosisadan kolme merkittävää ”revolutionia”, mainion, Yhdysvaltojen ja Ranskan yhteisenä tarinana ihmiskunnan vapautumisesta. Näihin Mackintosh lisäsi kuitenkin vielä vuoden 1648 ”revolutionin”, jota commonwealth-miehet olivat usein puolustaneet.²⁷²

Vaikka edellä lainatussa kirjeessä vuodelta 1808 jopa germaaniheimojen tunkeutumisesta Rooman alueelle oli seurannut ennen pitkää hyvää, myöhemmin samassa kirjeessä Mackintosh totesi, että edistys ei tapahtunut jatkuvana kumulatiivisena prosessina.

*Experience may, and I hope does, justify us in expecting that the whole course of human affairs is towards a better state; but it does not justify us in supposing that many steps of the progress may not immediately be towards a worse. The race of man may reach the promised land, but there is no assurance that the present generation will not perish in the wilderness.*²⁷³

Edellä esitellyn aineiston perusteella minun täytyy olla eri mieltä Barazzonen kanssa Mackintoshin suhteesta edistykseen. *Vindiciæ Gallicæsa* ja tästä myöhemmästä kirjeestäkin näkyy selvästi se, että vaikka edistys ei ollutkaan Mackintoshin mielestä missään nimessä jatkuvasti kumulatiivista, kuten esimerkiksi antiikin maailman tuhoutuminen oli osoittanut, oli Mackintoshin näkemyksen mukaan hänen nykyhetkensä parempi kuin koskaan aiemmin olleet ajanhetket. Lopulta ihmiskunnan suuri kertomus oli kohti täydellistymistä vastoinkäymisistä huolimatta ja osaltaan jopa näiden ansiosta. Mackintoshin näkemys muistuttaa ranskalaisfilosofi Anne Robert Jacques Turgotin (1727– 1781) spiraalimaista käsitystä historian kulusta, jossa ihmiskunnan historian yleinen suunta oli kohti täydellisyyttä, vaikka siinä esiintyykin myös toistuvia rappiokausia.²⁷⁴ Vaikka Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä oli siis kaikuja menneeseen, oli ”revolution”-termin käyttö ainakin Ranskaan liitettynä nähdäkseni liitoksissa edistykseen joh-tuen osaltaan hänen historiakäsityksen teleologisuudesta ja siitä, että hän liitti *Vindiciæ Gallicæssa* ”revolution”-termin käytön vahvasti tähän teleologiseen historiakäsitykseen-sä.

272 Mackintosh 1791a, 294, 314, 324-330 & Pocock 2002, 232.

273 Mackintosh 1835b, 383.

274 Breisach 2007, 208.

Kuten aiemmat Ranskan vallankumoukseen kantaa ottaneet Pricen ja Burken pamfletit, niin myös Mackintoshin *Vindiciæ Gallicæssa* sisälsi kommentteja Ison-Britannian sisäisestä tilanteesta. Sen hetkinen tilanne ei Mackintoshin mukaan oikeuttanut ”revolutionia” Isossa-Britanniassa, mutta asiat olivat hänen mukaansa menossa myös siellä siihen suuntaan, että jopa lähitulevaisuudessa ”revolution” voisi olla tarpeellista ja oikeutettua.²⁷⁵

*The grievances of England do not now, we confess, justify a revolution. But they are in a rapid progress to that fatal state, in which they will both justify and produce it. It is because we sincerely love tranquil freedom, that we earnestly deprecate the moment when virtue and honor shall compel us to seek her with our swords.*²⁷⁶

Myös tässä mielessä Mackintoshin argumentti muistuttaa commonwealth-miesten argumentointitapaa, koska hekin usein perustelivat poliittisen muutoksen tarvetta sillä, että mikäli mitään ei muuteta, ennen pitkää asiat muuttuisivat väkivaltaisesti.²⁷⁷ Monet britit varsinkin Whig-puolueessa myös pelkäsivät tuohon aikaan kuningas Yrjö III:n vallan kasvua parlamentin alahuoneessa.²⁷⁸ Isossa-Britanniassa olisikin Mackintoshin mukaan ollut tarpeellista tehdä korjaava ”reform”, jonka jälkeen alahuone olisi edustanut paremmin kansaa, jotta hänen ja muiden brittien ei tarvitsisi olosuhteiden pakottamana toteuttaa ”revolutionia”. Kaikki muut tarvittavat uudistukset olisivat seuranneet hänen näkemyksensä mukaan luonnollisesti tästä korjauksesta. Merkittävää kuitenkin on, että Mackintosh oli *Vindiciæ Gallicæssa* itsekin valmis hapuilemaan miekkaansa tupestaan vapauden puolesta myös Englannissa, mikäli mitään muutosta ei tapahtuisi.²⁷⁹

Mackintoshin näkemys siitä, että Englannissa ”reformilla” voitaisiin aikaansaada tarvittavat muutokset on jokseenkin ristiriitainen Mackintoshin aiemmin kirjassaan esittämän näkemyksen kanssa, missä hän kirjoitti, että uudistukset onnistuvat vain ”convulsionin” aikana. Ilmeisesti kansanvallan lisääminen poistaisi tämän ehdon Ison-Britannian koh-

275 Mackintosh 1791a, 344.

276 Mackintosh 1791a, 344.

277 McArthur 2013, 559.

278 O’Gorman 2016, 238-239.

279 Mackintosh 1791a, 342-344.

dalla. Mackintoshin näkemys on selitettävissä sillä, että Ison-Britannian hallintomalli ja vuoden 1688 mainion vallankumouksen periaatteet olivat hänen mielestään sinällään hyvät, mutta niiden käytännön toteutus oli vain jäänyt puolitiehen, ja joka tapauksessa Iso-Britannia oli näin ollen edistynein valtio.²⁸⁰ Mackintosh ei ollut yksin näiden näkemystensä kanssa, sillä useat kuuluisat mantereella asuneet valistusfilosofit Montesquieu (1689–1755) ja Voltaire (1694–1778) mukaan lukien olivat ylistäneet Isoa-Britanniaa läpi 1700-luvun, vaikka tämä Ison-Britannian ihannointi olikin vähentynyt 1740-luvun jälkeen. Britit olivatkin erityisen ylpeitä vapauksistaan, perustuslaistaan, imperiumistaan sekä kuuluisista miehistään kuten Isaac Newtonista (1642–1727) ja John Lockesta (1632–1704). Tuolloin elettiin eräänlaisen brittiläisen erityspiirteisyyden kultin aikaa.²⁸¹

Keskeinen ongelma Isossa-Britanniassa oli Mackintoshin mukaan se, että parlamentin alahuone ei edustanut sillä hetkellä kansaa.²⁸² Mackintosh katsoi tämän epäkohdan poistavan ”reformin” poistavan myös korruption brittiläisestä hallinnosta, jonka hän katsoi olevan pääsyy kaikkiin ongelmiin Isossa-Britanniassa. Englantilaisten olisi tullutkin hänen mukaansa karistaa alamaisuuden tunteensa ja yhdistyä sekä tulla tietoisiksi ongelmista jotka vaivasivat Isoa-Britanniaa ja vaatia kansan edustuksen lisäämistä parlamentin alahuoneessa. Mitään tarkkaa reformia Mackintosh ei eritellyt, hän vain totesi sen, että parlamentti ei todellisuudessa edustanut Isossa-Britanniassa kansaa. Jean-Jaques Rousseaut (1712–1778) mukaillen Mackintosh vaati hallinnon ja yleistahdon lähentämistä.²⁸³ Hän myös näyttäsi rousseulaisittain väittäneen, että vapaus ei ainoastaan tarkoita riippumattomuutta käskyvallasta, vaan myös ihmisten oikeutta ottaa osaa itseään koskevaan lainsäädäntöön ja elää itse säätämiensä lakien alaisena.²⁸⁴

Unequal freedom is a contradiction in terms. It ought not to be called freedom, but the power of some, and the slavery of others—the oppression of one portion of mankind by another. The law is the deliberate reason of ALL

280 Mackintosh 1791a, 294.

281 Israel 2013, 355-360.

282 Mackintosh 1791a, 337.

283 Israel 2013, 636-637 & Mackintosh oli lukenut Rousseaut nuoruudessaan. Mackintosh 1835c, 203.

284 Saastamoinen 2008, 280 & Mackintosh 1791a, 336-337.

*[sic], guiding their occasional will. [...] The criterion that distinguishes laws from dictates, freedom from servitude, rightful Government from usurpation, the law being an expression of the general will, is wanting.*²⁸⁵

Tämä muutos poliittisessa järjestelmässä olisi Mackintoshin mukaan riittänyt, koska kuninkaalla ja hänen ministereillään oli liian paljon valtaa vain koska parlamentin alahuone oli erimielinen ja siten kuninkaan hallittavissa. Kuten Mackintosh itsekin kirjoitti, vuoden 1688 mainion vallankumouksen periaatteet olivat hyvät, mutta vuonna 1791 olisi tarvittu enää niiden lopullista käyttöönottoa ja lujittamista käytännössä.²⁸⁶

Vindiciæ Gallicæssa on selvästi nähtävissä se, että Mackintosh käytti ”revolution”-termiä hyvin positiivisessa merkityksessä. Toisaalta ”revolutioniin” liittyi tiettyä epävarmuutta ja väkivaltaa, sillä hän liitti siihen sanoja kuten ”tumult”, ”crisis” ja ”shock”, sekä jo mainitut ”convulsion”, ”commotion” ja ”confusion”.²⁸⁷ Suuria ”revolutioneita” ei myöskään voinut Mackintosh mukaan suorittaa ilman ylilyöntejä ja kärsimystä. Koko kirjan aikana Mackintosh käytti ”revolution”-termiä kuitenkin vain kerran ilmaisemaan asioiden huonompaan suuntaan muuttumista, sekin eräässä alaviitteessä.²⁸⁸

*Church power (unless some Revolution, auspicious to Priestcraft, should replunge Europe in ignorance) will not survive the nineteenth century.*²⁸⁹

Toisaalta on tärkeää huomioida myös se, että Mackintoshin päällimmäinen tavoite *Vindiciæ Gallicæssa* oli kääntää yleinen mielipide Burken kantaa vastaan Ranskan vallankumouksen puolelle. Siten ”revolution”-termin käyttökkin näyttää osaltaan ylitiöpositiiviselta, koska se oli olennainen osa sitä, mitä Ranskassa tulkittiin olevan tapahtumassa. Olihan nimitys ”the French revolution” Ranskan tapahtumille täysin yleistynyt jo vuonna 1791. Vaikka *Vindiciæ Gallicæssa* on vahvaa todistusaineistoa siitä, että Mackintosh käytti ”revolution” termiä liittyneenä edistykseen, en menisi niin pitkälle, että sanoisin termin ainoan merkitys olleen Mackintoshillekkaan sellainen. Kuten *Austrian Nether-*

285 Mackintosh 1791a, 336-337.

286 Mackintosh 1791a, 294, 336-342.

287 Mackintosh 1791a, 172, 187, 194

288 Mackintosh 1791a, 99, 162.

289 Mackintosh 1791a, 99.

landsissa ja tässä yhdessä *Vindicicæ Gallicæ*n alaviitteessäkin kävi esille, saattoi se tarkoittaa muutosta myös paljon huonompaan suuntaan, eli pois päin edistyksen ja vapauden lisääntymisen tieltä historiallisen spiraalin kierukan pohjalle.

3 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen muuttuessa terroriksi

3.1 ”Revolutionin” hylkääminen

*The remote effects of these revolutions has been sometimes beneficial and sometimes pernicious: but the evil which accompanied them has ever been great and terrible[...].*²⁹⁰

– James Mackintosh

Noin kaksi kuukautta *Vindiciæ Gallicæ* julkaisemisen jälkeen, 20. kesäkuuta 1791, Ranskan kuningaspari karkasi Tuileries’n palatsista. Kuningasparin kannalta epäonnisesti pakoyritys päättyi jo seuraavana iltana. Kuningas Ludvig XVI väitti, että hänen tarkoituksensa oli ollut vain paeta pohjoiseen Montmédyyn linnoitukseen, mistä käsin hänellä olisi ollut turvallisemman neuvotteluasemat kuin Pariisissa, mutta kuninkaan puheilla ei ollut enää väliä. Luottamus kuninkaaseen oli pakoyrityksen seurauksena mennyt. Tilannetta pahensi vielä se, että ennen pakoaan kuningas oli jättänyt jälkeensä kirjeen, jossa hän kiisti tukensa usealle vallankumouksen aikana tehdylle muutokselle ja uudelle perustuslaille. Seurauksena oli massiivinen tasavaltalainen monarkianvastainen liikehdintä Ranskassa. Pakoyrityksen jälkeen Ranska toimi käytännöllisesti katsoen ilman kuningasta uuden perustuslain voimaansaattamiseen 13. syyskuuta 1791 asti, jolloin kuningas hyväksyi Ranskan uuden perustuslain. Muutenkin tilanne eskaloitui mantereella, kun vuoden 1792 huhtikuussa Ranska julisti sodan Itävallalle, jonka Ranskassa epäiltiin yrittävän kaataa heidän uutta perustuslaillista järjestystään. Samaan aikaan myös tilanne maaseudulla oli sekavaa, sillä siellä muun muassa poltettiin aateliston asumuksia. Pariisissa puolestaan jakobiinien ja sanskulottien valta kasvoi suhteessa valtion uusiin virallisiin hallintorakenteisiin.²⁹¹

290 The Monthly Review 1796 vol. XXI., 440.

291 Doyle 2002, 151-155, 180-187.

Väkivallan eskaloituessa mantereen puolella, myös Isossa-Britanniassa keskusteltiin parlamenttireformista ja sen tarpeellisuudesta. The Association of the Friends of the People julkaisi vuoden 1792 heinäkuussa nimettömänä Mackintoshin kirjoittaman *A Letter to the Right Honourable William Pittin* (tästä eteenpäin *A Letter*).²⁹² The Association of the Friends of the People oli perustettu aiemmin samana vuonna oppositiowhi-gien toimesta, ja sen tarkoituksena oli ajaa perustuslain uudistusta Isossa-Britannias-sa.²⁹³ *A Letterissä* Mackintosh kritisoi senhetkistä pääministeri Pitt nuorempaa siitä, että tämä oli hylännyt parlamenttiuudistuksen eteenpäin ajamisen, ja siitä että hän oli vastustanut parlamentaarikko Henry Floodin (1732–1791) parlamenttiuudistusehdotusta vuonna 1790.²⁹⁴ Floodin uudistuksissa parlamenttiin olisi lisätty jäseniä jokaisesta kreivikunnasta poistamatta kuitenkaan kokonaan niin sanottuja mädäntyneitä vaalipiirejä.²⁹⁵ Käytännössä Floodin uudistusehdotukset olisivat kuitenkin vähentäneet näiden mädäntyneiden vaalipiirien suhteellista vaikutusvaltaa parlamentin alahuoneessa. Mackintoshin *A Letteriä* kritisoitiinkin omana aikanaan puoluepolitiikan työkaluksi.²⁹⁶

Mädäntyneet vaalipiirit, joita myös taskuvaalipiireiksi kutsutaan, olivat brittiläisen vaalijärjestelmän erityispiirre. Näissä vaalipiireissä paikallinen eliitti pystyi käytännössä nimittämään haluamiaan henkilöitä parlamenttiin, koska vaalipiirin äänestäjäkunta oli niin pieni, että eliitti pystyi hallitsemaan erinäisillä palveluksilla tai jopa suoranaisilla lahjuksilla sitä, keitä vaalipiiristä äänestettiin parlamenttiin. Eräs pahamaineisimmista näistä mädäntyneistä vaalipiireistä oli Old Sarum, joka oli käytännössä asumaton mäki, mutta jolla oli silti edustus Ison-Britannian parlamentissa. Useimmiten yksittäisestä vaalipiiristä parlamenttiin pääsi yksi tai kaksi eniten ääniä saanutta henkilöä. Näiden mädäntyneiden vaalipiirien ajateltiin yleisesti olevan kuninkaan ja hänen ministeriensä hallussa, siis taskussa, jolloin koko parlamentin voitiin ajatella olevan kuninkaan ja hänen ministeriensä hallittavissa näiden vaalipiirien olemassaolon kautta.²⁹⁷ Mädäntyneet vaalipiirit olivat siis keskeinen osa parlamentin edustuksellisuuden ja korruptoituneisuuden

292 Barazzone 1982, 78.

293 O’Gorman 2016, 254.

294 Mackintosh 1792, 3-15.

295 Drummond 1964.

296 Goodall 2008, 47-48 & Rendall 1972, 85.

297 Dickinson 2006, 98-99 & Hill 2006, 56-57 & Smith 2004, 157-158.

ongelmaa, johon Mackintosh oli jo *Vindiciæ Gallicæssa* kiinnittänyt huomiota. Periwhigiläisittäin Mackintosh totesi *A Letterissä*, että keskeinen ongelma brittiläisessä järjestelmässä oli juuri se, että kruunun ministereillä oli mahdollisuus hankkia liikaa valtaa parlamentin alahuoneessa, jolloin se totteli ministerien tahtoa.²⁹⁸

William Pitt nuorempi, johon Mackintosh kohdensi kritiikkinsä *A Letterissä*, oli valittu valtionvarainministeriön ensimmäiseksi lordiksi, eli pääministeriksi, vuoden 1783 joulukuussa.²⁹⁹ Ennen pääministerikauttaan Pittin toimiessa vielä valtionvarainministerinä, hän oli vuosina 1782 ja 1783 kannattanut epäonnistuneesti parlamenttiuudistuksia. Nämä uudistukset olisivat poistaneet mädäntyneitä vaalipiirejä ja siirtäneet näiden hallitsemia parlamenttipaikkoja väkirikkaammille kaupungeille ja kreivikunnille. Näissä väkirikkaammissa vaalipiireissä vaalit olivat usein tiukempia, jolloin paikallinen eliitti ei voinut ainakaan niin helposti kontrolloida äänestäjäkuntaa. Näiden hankkeiden epäonnistuttua Pitt oli yrittänyt vuonna 1785 pääministerinä ollessaan ajaa läpi vielä yhtä parlamenttiuudistusta, joka olisi myös poistanut näiden mädäntyneiden vaalipiirien parlamenttipaikkoja, mutta sekin hanke kariutui parlamentin alahuoneen vastustukseen. Näiden hankkeiden kariutumisen jälkeen pääministeri Pitt ei enää jatkanut tällaisten uudistushankkeiden läpiajtoa.³⁰⁰

Kun vertaa *Vindiciæ Gallicæa* ja *A Letteriä* on nähtävissä, että Mackintoshin käyttämä kieli onnistuneen poliittisen muutoksen kuvaamisessa oli muuttunut runsaasti noin vuoden aikana. Kun vielä *Vindiciæ Gallicæssa* muutoksen moottori oli ”revolution”, oli sen *A Letterissä* korvannut ”reform”.³⁰¹ Kun *Vindiciæ Gallicæssa* Mackintosh oli vielä ollut sitä mieltä, että vain ”revolutionilla” voitaisiin saada aikaan pysyviä ja hyviä muutoksia, oli *A Letterissä* tämän korvannut ”reform”. *Vindiciæ Gallicæssa* ”revolution”, eli siis laajamittainen lainsäädännöllinen muutos, olisi ollut hyvä toteuttaa kansallisen kuohunnan hetkellä, mutta *A Letterissä* Mackintosh korosti tällaisen kansan kuohunnan puut-

298 Mackintosh 1792, 24 & Lee 2006, 71.

299 O’Gorman 2016, 226 & Dickinson 2006, 13.

300 O’Gorman 2016, 240-241 & Dickinson 2006, 98-99, 102-104.

301 Mackintosh 1791a, 107 & Mackintosh 1792, 21-22, 25, 30, 37.

teen merkitystä onnistuneen lakimuutoksen ehtona. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Mackintoshin mukaan Isossa-Britanniassa parlamenttiuudistus olisi tullut tehdä heti, koska kansa oli siellä sillä hetkellä hänen mukaansa rauhaisaa.³⁰²

*The very circumstance of the content of the people is that which gives us a perfect security, that Reforms will not be hurried away into violence. It is therefore that which most powerfully invites all men to exertion, who desire a wise and measures improvement of the Constitution.*³⁰³

Mackintoshin näkemys onnistuneesta poliittisesta muutoksesta sekä ”revolutionin” ja ”reformin” suhteesta olivat muuttuneet siis huomattavasti noin vuotta aiemmin hänen esittämistään yleisistä näkemyksistä *Vindiciæ Gallicæssa* huomattavasti maltillisempaan suuntaan. Toisaalta, vaikka hän oli Ranskan – ja muidenkin maiden – kohdalla *Vindiciæ Gallicæssa* korostanut ”revolutionin” tarpeellisuutta, hän oli myös tuossa teoksessa todennut, että Isossa-Britanniassa tarvittaisiin vain ”reformia”, aivan kuten *A Letterissäkin*.

A Letterissä parlamenttiuudistus olisi ollut Mackintoshin mukaan hyvä tehdä välittömästi, koska maa oli rauhaisa ja alahuone korruptoimaton, eli kuninkaalla ja hänen ministereillään ei ollut kohtuuttoman paljon hallinnassaan olevia parlamentaarikkoja. Mackintoshin mukaan vuonna 1782, jolloin Pitt oli ajanut parlamenttiuudistusta, oli ollut vaarana, että parlamenttiuudistus olisi johtanut ”convulsioniin” eli siis erinäiseen kansan liikehdintään.³⁰⁴ Varsinkin alkupuolisko 1780-luvusta olikin ollut kohtuullisen rauhatonta aikaa Isossa-Britanniassa. Vuosi 1780 näki niin kutsutut Gordon -mellakat, joka oli väkivaltaisimman mellakka miesmuistiin Isossa-Britanniassa. Tuolloin Lontoossa esimerkiksi poltettiin valtion hallintorakennuksia ja mellakoitsijat rynnivät jopa parlamenttirakennukseen. Mellakat loppuivat vasta kun kuningas joukkoineen kukisti mellakoitsijat väkivalloin.³⁰⁵ Vuonna 1782, johon Mackintosh viittasi, Iso-Britannia oli myös ollut vielä sodassa Yhdysvaltoja vastaan. Tuolloin kuninkaan ja hänen ministeriensä ote parlamentista oli heikentynyt, ja kahdeksannentoista vuosisadan Britannian asiantuntija Frank O’Gormanin mukaan silloin oli käynnissä merkittävin perustuslaillinen kiista Isossa-Bri-

302 Mackintosh 1791a, 106-109 & Mackintosh 1792, 22.

303 Mackintosh 1792, 22.

304 Mackintosh 1792, 20-22.

305 Tombs 2014, 356-358.

tanniassa sitten mainion vallankumouksen.³⁰⁶ Tällainen kuohuva aika ei Mackintoshin mukaan ollut sopiva hillitylle ”reformille”. Kuitenkin *A Letterissään* Mackintosh oli sitä mieltä, että parlamenttiuudistuksen siirtäminen Englannissa jonnekin hamaan tulevaisuuteen johtaisi ennen pitkää despotismiin tai sisällissotaan.³⁰⁷ Mackintosh varoittelikin, että nämä samat ongelmat joita oli koettu vuosisadan puolivälissä, voisivat kohdata Englantia uudestaan.³⁰⁸ Mackintosh oli ajan hermolla, sillä monet pelkäsivät, että toimeenpanovallan edustajien valta brittiläisessä poliittisessa järjestelmässä kasvoi koko ajan ja toisaalta Isossa-Britanniassakin leijui ilmassa väkivaltaisen Ranskan tapahtumien innoittaman vallankumouksen uhkakuva.³⁰⁹

Myös muissa Mackintoshin samana aikana julkaistuissa artikkeleissa näkyy tämä perustuslain säilyttämisen retoriikka. Hyvä esimerkki Mackintoshin muuttuneesta kielenkäytöstä löytyy Thomas Erskinen (1750–1823) kirjoittaman *A View of the Causes and Consequences of the Present War with France* (1797) pamfletin kirja-arvostelussa.³¹⁰

*Full of reverence for the memory and the example of our forefathers; full of love for the British constitution, which he [Erskine] desires to improve, because he desires to preserve it; in the midst of his admiration for the highest principles of liberty; he never suffers himself to forget the caution, the prudence, and (we had almost said) the fearfulness, with which the short sighted judgment of man ought to apply them to any existing order of political society.*³¹¹

Kuitenkin, kuten edellisessäkin lainauksessa näkyy, Mackintosh ei suoraan sanonut että Englannin perustuslaki oli sinällään muinainen, vaan vain, että se oli saatu esi-isiltä. Sinällään tämä on tarpeeksi epämääräinen ilmaisu, että sen voi ymmärtää sekä viittaukseksi muinaisen perustuslakiin tai perustuslakiin vuodelta 1688. Jälkimmäisestäkin hän oli kulunut 1790-luvulla jo yli sata vuotta. *Argumentissakin* hän oli puhunut esi-isien pe-

306 O’Gorman 2016, 224-226.

307 Mackintosh 1792, 20-22.

308 Mackintosh 1792, 21-22.

309 O’Gorman 2016, 238-239, 275-276.

310 The Monthly Review 1796 vol. XX., 5, 7-8 & The Monthly Review 1796 vol. XXI., 451 & The Monthly Review 1797 vol. XXII., 197.

311 The Monthly Review 1796 vol. XXII., 197.

rustuslaista viitaten vuoden 1688 perustuslakiin.³¹² Näissä lainauksissa kuitenkin näkyy se, että Mackintosh oli omaksunut ainakin retorisella tasolla huomattavasti maltillisemmän ja perinteisemmän whigiläisen muinaisen perustuslakikannan, koska hän kirjoitti perustuslain säilyttämisestä. Tällaisesta perustuslain muutoksesta hän oli vielä *Argumentsissa* puhunut ”revolutionina”, mutta *A Letterissä* siitä ei ollut enää jälkeäkään. Toisaalta Mackintoshin kieli on tarpeeksi epämääräistä, että mitään vakavaa sitoutumista muinaisen perustuslain teoriaan ei voi siitä johtaa.

Kuten *Vindiciæ Gallicæ*, myös *A Letter* sisälsi uhkakuvan siitä, että mikäli mitään ei tehtäisi, myös Englannissa voisi olla lähitulevaisuudessa aika, jolloin sisäinen rauha olisi merkittäväällä tavalla uhattuna.³¹³ *A Letterissä* Mackintosh siis toisti tavallaan *Vindiciæ Gallicæssa* esittämän arvionsa Ison-Britannian sisäisestä tilasta, jonka yhteydessä hän oli *Vindiciæ Gallicæssa* käyttänyt termiä ”revolution”. Mielenkiintoista kuitenkin on, että Mackintosh ei *A Letterissä* käyttänyt missään vaiheessa tästä potentiaalisesta tapahtumasta termiä ”revolution”, vaikka kirjoittikin, että mikäli ”reformia” ei tehdä voisi Isossa-Britanniassa ja edessä olla ”tumult”, ”confusion”, ”convulsion” ja jopa ”civil war”.³¹⁴ ”Revolution”-termin puuttumisessa näissä yhteyksissä on mahdollisesti nähtävissä se, että ”revolution” ei edelleenkään tarkoittanut Mackintoshille poliittista aktia, vaan itse poliittista muutosta. *A Letterissä* Mackintosh kirjoitti toiminnasta kuten ”civil war”, ”confusion” ja ”convulsion”, mutta ei tällaisen toiminnan päämäärästä eli ”revolutionista”, toisin kuin *Vindiciæ Gallicæssa*. Mackintoshin positio oli muutenkin erilainen näiden kahden teoksen välillä. *Vindiciæ Gallicæssa* oli vielä luettavissa, että Mackintosh olisi itsekin mahdollisesti taistelemassa valtiota vastaan muutoksen, siis ”revolutionin” puolesta, olihan hän valmis hapuilemaan miekkaa tupestaan. *A Letterissä* puolestaan sisäisen väkivallan uhka on hyvin kasvoton, eikä hän millään tavalla näytä hyväksyvän sitä tekona. Muutenkin hän asemoi itsensä *A Letterissä* lähemmin senhetkisen järjestyksen puolustajaksi.³¹⁵

312 Mackintosh 1788, 7-8.

313 Mackintosh 1792, 19-21, 30-37, 45-46.

314 Mackintosh 1792, 10, 19-22, 37, 39, 44.

315 Vrt. Mackintosh 1791a, 344 & Mackintosh 1792, 28, 46.

Toisaalta syy siihen, miksi Mackintosh ei käyttänyt *A Letterissä* ”revolution”-termiä suhteessa Englantiin voi olla juuri se, että pamfletti koski Englantia ja sen parlamentti-uudistusta Ranskan vallankumouksen alla. Vuonna 1792 ennen tämän pamfletin julkaisua pääministeri Pitt nuorempi oli julkaissut julkilausuman kumouksellista kirjoittelua vastaan ja ilmapiiri oli muutenkin kiristymässä muutosta vaativien ja *status quon* puolustajien välillä. Myös sota mantereella Ranskan ja koalition välillä oli alkanut jo kulu- neen vuoden huhtikuussa, vaikkakin Iso-Britannia itse ei ollutkaan vielä osallinen so- taan, vaan liittyi siihen koalition puolella vasta seuraavan vuoden helmikuussa.³¹⁶ Vuo- den 1792 kuluessa yleinen mielipide oli kuitenkin Isossa-Britanniassakin kääntymässä sekä Ranskan vallankumousta että brittiläistä parlamentti-uudistusta vastaan. Monille eu- rooppalaiselle vuoden 1791 tai viimeistään vuoden 1793 kuluessa ”revolutionin” positiiv- inen merkitys ainakin Ranskan tapauksessa väistyi Ranskan valuessa radikalisoitumi- sen kierteeseen. Voikin olla, että Mackintosh katsoi ”revolution”-termin soveltamisen Iso-Britanniaan olevan epäedullista hänen uudistuksia vaativalle kannalleen, koska se olisi helposti voitu yhdistää kanaalin toisen puolen kärjistyviin tapahtumiin ja uhkaut- sena toimia valtiollista valtaa vastaan. Tällainen kumouksellinen toiminta ei olisi myös- kään missään nimessä ollut The Associaton of the Friends of the People -järjestön refor- milinjan mukaista.³¹⁷

Mackintosh käytti ”revolution”-termiä *A Letterissä* ainoastaan viitatessaan Ranskassa meneillään olleisiin tapahtumiin, ja silloinkin Mackintosh pyrki erottamaan omat parla- mentin uudistuspyrkimykset Isossa-Britanniassa Ranskan tapahtumista. Ranskan vallan- kumouksella ei hänen mukaansa ollut mitään tekemistä hänen vaatimiensa uudistusten kanssa. Mackintoshin kielenkäyttö on muutenkin huomattavasti maltillisempaa *A Lette- rissä* kuin *Vindiciæ Gallicæssa* tai *Argumentsissa*. *A Letterissä* Mackintosh kuvasi kan- nattamansa parlamentti-uudistuksen perustuslain parantamisena, reformoimisena, korjaa- misena ja säilyttämisenä. Hän esitti parlamentti-uudistuksen perustuvan luonnolliselle englantilaiselle vapauskäsitteelle vastakkainasetteluna ranskalaiselle spekulatiolle.³¹⁸

316 Dickinson 2011, 4-11. & Haikala 2006, 684-686.

317 O’Gorman 2016, 254 & Mazeau 2015, 144.

318 Mackintosh 1792, 22, 28-30, 33, 36.

*Whether the boldness of these principles [of the French revolutionists], and the wideness of these speculations, be as reconcileable with the order of freedom as they were instrumental in the destruction of tyranny, is a question on which wise men will not be prone to anticipate the decision of experience. But the schemes of Reform which we have now in view, the only Reforms which, under the circumstances I could approve, are founded on other principles, on sentiments long naturalized among us, on notions of liberty purely English.*³¹⁹

Vindiciæ Gallicæssa Ison-Britannian tapauksessa Mackintosh oli korostanut universaaleja vapauksia muutoksen perusteluina, mutta *A Letterissä* nämä oli korvannut perinteiset englantilaiset vapaudet.³²⁰ *Vindiciæ Gallicæ*n jälkeen monet olivat pitäneet Mackintoshia vain yhtenä radikaaleista. Esimerkiksi Burke katsoi Mackintoshin olleen pohjimmiltaan Thomas Painen linjoilla, joka oli Burken *Reflectionsin* suurin radikaali vastustaja teoksellaan *Rights of Man*. Epäluulo Mackintoshia kohtaan oli niin laajaa, että esimerkiksi hänen liittymisensä Whig Clubiin oli estetty, koska Mackintoshia pidettiin liian radikaalina. Rendall onkin todennut, että Mackintoshin mielipiteet lähentyivät *Vindiciæ Gallicæ*n jälkeen huomattavasti whigiläistä kaanonina. Tämä muutos näkyikin esimerkiksi seuraavan lainauksen sanavalinnoissa.³²¹

*The same Reform will preserve the English Constitution from the sap of Royal influence, and from the storm of tumultuous Democracy. A Constitution which provided a pure representative of the people, and which included only enough of Monarchy for vigor, and only enough of Aristocracy for deliberation, would bid a just defiance to the most magnificent and seductive visions of democratic enthusiasm. A people who felt they possessed a vigorous popular control on their Government, could see little obnoxious, and nothing formidable in the powers of the Peerage and the Crown, and would feel none of the discontent which alone could make them accessible to the arts of Republican missionaries.*³²²

319 Mackintosh 1792, 29.

320 Mackintosh 1791a, 115-119, 170, 306 & Mackintosh 1792, 29.

321 Duff 2011, 47-48 & Rendall 1972, 70-71, 79.

322 Mackintosh 1792, 33-34.

Vaikka Mackintoshin uudistusvaatimus oli *A Letterissä* keskeisiltä osin samanlainen kuin *Vindiciæ Gallicæssa*, oli se huomattavasti perinteisemmin argumentoitu. *A Letterissä* Mackintosh korosti brittiläisen sekoitetun valtiomallin erinomaisuutta, mutta samalla myös perustuslain pysyvää luonnetta muutoksista huolimatta. Mackintoshin argumentti oli siis siirtynyt huomattavasti lähemmäs perinteistä whigiläistä argumentoimisen tapaa, kuin *Vindiciæ Gallicæssa*. Samalla myös commonwealth-miesten äänenpainot olivat Mackintoshin argumenteissa vähentyneet huomattavasti.

Toisaalta Mackintosh kyllä liitti Ranskan vallankumouksen perusteluihin sen puolesta, että Englannin perustuslakia olisi ollut syytä korjata. Mackintosh esitti, että jos ranskalaiset häviäisivät, leviäisi Eurooppaan despotismin henki ja toisaalta jos taas ranskalaiset voittaisivat, leviäisi sinne vastaavasti äärimmäisen demokratian henki.³²³

*This is therefore the moment when what was before expedient is become necessary; when that Reform is now safe, which in the future may be impracticable or dangerous. Reform was before useful to improve; it is now necessary (and perhaps the period of its efficacy is shorter than we may imagine) to preserve the Government. Menaced by the predominance of a Democratical [sic] or a Monarchical spirit, give the people their rights, and they will not be provoked to demand more; create a independent House of Commons, and the power of the Crown will be checked; Despotism and tumult will be equally averted; the peace of the country will be preserved; the liberty of the country will be immortalized.*³²⁴

Vindiciæ Gallicæen verrattuna hänen suhtautumisensa Ranskan vallankumoukseen oli siis muuttunut merkittävästi. Se ei enää näyttäytynyt edistysaskeleena vaan vääjäämättä vaarallisena tapahtumana Ison-Britannian turvallisuudelle. Näiden vastakkaisten henkien Isoon-Britanniaan leviämisen estämiseksi Mackintoshin mielestä paras ratkaisu olisi ollut parlamentin alahuoneen tuominen lähemmäksi kansaa, koska se olisi estänyt

323 Mackintosh 1792, 34-37.

324 Mackintosh 1792, 36-37.

sekä äärimmäisen demokratian että kruunun korruptoivan voiman. Molemmissa tapauksissa se olisi Mackintoshin mukaan mahdollistanut englantilaisen perustuslain säilymisen.³²⁵

Vuodet 1792 ja 1793 olivat todellinen käännekohta Ranskan vallankumouksen kulussa. Kasvava epäluulo kuninkaan ja vallankumouksen myötä valtaan nousseiden poliitikkojen välillä, poliittisen kentän sisäiset muuttuvat rintamalinjat, pelko sisäisestä vastarinnasta vallankumousta vastaan sekä myös koalition joukkojen eteneminen kohti Pariisia kiristivät poliittista ilmapiiriä äärimmilleen. Varsinkin kuninkaan epäonninen pakoyritys vuoden 1791 kesäkuussa ja hänen tahdittomaksi koettu veto-oikeuden käyttäminen uudessa perustuslaillisessa tilanteessa vuoden 1792 kuluessa olivat kasvattaneet epäluuloa kuninkaan lojaliteeteista, vaikka hetkellisesti uuden perustuslain käyttöönoton aikana vallitsikin maltillinen optimismi tulevasta. Vuoden 1792 loppupuolisko oli myös verinen, sillä mellakoitsijat teurastivat kuninkaan sveitsiläiskaarti tuon vuoden elokuussa Tuileries'n palatsissa. Tuona vuonna tapahtui myös niin kutsuttu syyskuun verilöyly, jossa surmattiin tuhansia vallankumouksen vastustajiksi katsottuja vankeja Pariisin vankiloissa. Lopulta kuningas itsekin teloitettiin seuraavan vuoden tammikuun 21. päivänä. Tämä kuninkaanmurha oli lopullinen välirikko uuden Ranskan ja muiden monarkististen maiden välillä.³²⁶

Kuten jo *A Letterin* muuttuneesta asenteesta Ranskan vallankumousta kohtaan huomaa, vuosi 1792 oli myös Mackintoshin Ranskan vallankumoukseen suhtautumisen muutoksen kannalta merkittävä vuosi. Myöhemmin samana vuonna kun *A Letter* oli julkaistu, Mackintosh oli matkalla Ranskassa. Hän oli mahdollisesti paikalla Pariisissa, kun tavalliset pariisilaiset rynnistivät vankiloihin, ja surmasivat sumeilematta yli tuhat niissä vangittuna ollutta henkilöä vallankumouksen vihollisina. Tämän edellä jo mainitun syyskuun verilöylyn tarkoituksena oli ollut turvata Pariisi vastavallankumoukselta vapaaehtoisten pariisilaismiesten lähtiessä rintamalle taistelemaan koalition joukkoja vastaan. Käytännössä suurin osa näistä surmatuista vangeista oli ollut vain aivan tavallisia rikolli-

325 Mackintosh 1792, 30-36

326 Doyle 2002, 151-196, 202.

sia.³²⁷ Mackintoshista väitöskirjan kirjoittaneen Andrew Goodallin mukaan viimeistään nämä tapahtumat käänisivät Mackintoshin mielipiteen Ranskan vallankumousta vastaan, vaikka eräälle ystävälleen lähettämässään kirjeessä vuodelta 1804 Mackintosh muisteli taaksepäin 1700-luvun lopun tapahtumia todeten, että hänen mielenmuutos Ranskan vallankumouksen suhteen oli ollut hidasta. Kirjeessään hän myös totesi, ettei hän ollut heti voinut puhua avoimesti muuttuneista mielipiteistään muun muassa ystäviensä, puolueliitostensa sekä väärässä olemisen myöntämisen tuoman häpeän takia.³²⁸

Katolisuuden alasajo, kuninkaanmurha ja tasavaltalaisten sisäiset erimielisyydet sekä sanskulottien ja Pariisin kommuunin nousu nostivat puolestaan useat muut keskeiset ranskalaiset kaupungit Pariisista käsin johdettua vallankumousta vastaan. Seuraavat kaksi vuotta olivat sisällissodan ja terrorin aikaa Ranskassa. Muiden kaupunkien vastarinta loppui kuitenkin jo vuoden 1793 aikana. Kun provinssien ja monarkistien vastarinta oli murskattu, alkoivat summittaiset kostotoimet ja terrorin kausi Ranskan vallankumouksessa. Pikaoikeudenkäynnit ja lynkkaukset alkoivat ympäri Ranskaa, varsinkin kapinoineilla alueilla, jolloin kymmenet tuhannet ranskalaiset menettivät henkensä vallankumouksen vihollisina. Terrori söi kuitenkin lopulta myös omat lapsensa, kun jakobiini-johtaja Maximilien Robespierre (1758–1794) ja useat muut terrorin takana olleista johtohenkilöistä joutuivat giljotiiniin, vankilaan tai vastaterrorin uhreiksi vuosien 1794 ja 1795 kuluessa.³²⁹

Vuonna 1790 Mackintoshin pitkäaikainen haave lakioopinnoista oli toteutunut, kun hän oli päässyt Lincoln's Innin opiskelemaan lakimieheksi. Opiskelu vaati varmasti paljon aikaa, eikä Mackintosh julkaissutkaan *A Letterin* jälkeen ennen vuotta 1799 muuta kuin muutamia artikkeleita *The Monthly Review* -nimiseen kirja- ja pamflettiarvosteluja sisältäneeseen aikakauskirjaan.³³⁰ *The Monthly Reviewissä* vuonna 1796 ilmestyneessä Burken *Letters On Regicide Peace* (1796) -teoksen kirja-arvostelussa Mackintoshin negatiivisempi ”revolution”-termin käyttö jatkui. Hän muun muassa kutsui toistuvia sisäisiä

327 Rendall 1972, 87 & Doyle 2002, 191-192.

328 Goodall 2009, 39 & Mackintosh 1835b, 128-132.

329 Doyle 2002, 220-270, 280-292.

330 Rendall 1972, 37 & Harris 2006, 288.

”revolutioneita” vitsaukseksi.³³¹ *Letters On Regicide Peacessa* Burke oli argumentoinut että sota Ranskaa vastaan oli oikeutettu, sillä Ranskan jakobiinien kanssa ei voinut tehdä kompromisseja.³³² Muiden oppositiojohtaja Foxin puolella olleiden whigien tavoin Mackintosh vastusti kirja-arvostelussaan sotaa Ranskaa vastaan. Mackintosh näki sodan vaikutukset Ranskan vallankumouksen tapahtumiin ja koko eurooppalaisen järjestelmän kannalta haitallisina. Hän myös katsoi, että sota oli vaarantunut brittiläisen perustuslain säilymisen. Mackintoshin näkemyksen mukaan ilman sotaa Ranskaa vastaan, tapahtumat siellä olisivat voineet ottaa erilaisen suunnan.³³³

Artikkelissaan *The Monthly Reviewiin* Mackintosh kirjoitti lisäksi, että menneisyydessä tapahtuneet ”revolutionit” olivat hävittäneet muinaisia järjestelmiä ja muuttaneet koko yhteiskunnan rakenteita.³³⁴

*Most of the revolutions which have laid ancient systems to ruins, and changed the whole face of society, have sprung from these powerful and active principles of human nature. The remote effect of these revolutions has been sometimes beneficial and sometimes pernicious: but the evil which accompanied them has ever been great and terrible; their future tendency was necessarily ambiguous and contingent; and their ultimate consequences were always dependant on circumstances much beyond the control of the agents.*³³⁵

Muinaisten systeemien tuhoaminen ei tietysti ollut Mackintoshista välttämättä mitenkään negatiivinen asia, olivathan ne Mackintoshin ajatusmaailman mukaan usein olleet täynnä tyranniaa, kuten Ranskan *ancient regimen* tapauksessa. Mackintoshin ”revolution”-termin käyttö ei ollutkaan tässä artikkelissa yksin negatiivista, sillä hän kirjoitti, että näillä ”revolutioneilla” on ollut joskus turmiollisia, mutta joskus myös hyödyllisiä seurauksia. Toisaalta vaikka Mackintosh totesikin, että ”revolutionilla” voidaan saada

331 *The Monthly Review* 1796 vol. XXI., 442.

332 Dickinson 2011, 6.

333 *The Monthly Review* 1796 vol. XXI., 430, 440-441, 449, 451 & O’Gorman 2016, 267.

334 *The Monthly Review* 1796 vol. XXI., 440.

335 *The Monthly Review* 1796 vol. XXI., 440.

aikaan ennen pitkää hyvääkin, hän korosti, että ”revolutioniin” liittyi aina myös suoranaista pahuutta ja epävarmuutta. ”Revolutionin” seurauksista ei myöskään voinut tietää etukäteen, eivätkä ne ole vallankumouksen johtajienkaan hallittavissa.³³⁶

Vuonna 1799 Mackintosh piti luentosarjan opinahjossaan Lincoln's Innissä, joka käsittelee luonnon ja kansakuntien oikeuksia. Näiden luentojen käsikirjoitus ei valitettavasti ole säilynyt, mutta samana vuonna ennen luentojen alkamista hän julkaisi johdannon luentosarjaansa nimellä *A Discourse on the Study of the Law of Nature and Nations* (tästä eteenpäin *A Discourse*). *A Discourse* ja luennot joita se koski, muodostivat huomattavan käännekohdan Mackintoshin julkisessa elämässä, sillä Mackintoshin katsottiin näiden yhteydessä julkisesti vaihtaneen lopullisesti puolta Ranskan vallankumouksen kannattajien puolelta sen vastustajien leiriin. Toisaalta Mackintoshin vierailu vanhan kiistakumppaninsa Burken luona jo vuonna 1796 oli noteerattu julkisessa keskustelussa.³³⁷ Mackintoshin itsensäkin mukaan luentojen tärkeänä tavoitteena oli ollutkin osoittaa, että hän ei enää tukenut Ranskan vallankumousta millään tapaa.³³⁸ Pitämiensä luentojen seurauksena hänelle tuli myös välirikko radikaalimpien ajattelijoiden kuten William Godwinin (1756–1836) kanssa, jonka kanssa hän oli ollut aiemmin läheisissä väleissä. Samaan aikaan Mackintoshin poliittisten näkemysten katsottiin muuttuneen suuresti, vaikkakin Barazzonen mukaan sisällöllisesti suurta muutosta ei ollutkaan nähtävillä.³³⁹

Myös tässä vuonna 1799 ilmestyneessä *A Discoursessa* ”revolution”-termiä saa etsiä tarkkaan. Se esiintyykin vain yhden kerran koko teoksessa. Mackintosh kirjoitti puhuesaan Euroopan maiden yhteisestä ”goottilaisesta” menneisyydestä, että vapaus jonka gootit olivat tuoneet Eurooppaan, oli peittyntynyt ”revolutionsien” seurauksena, mutta ei kokonaan tuhoutunut vuosisatojen aikana.³⁴⁰

Nor must we omit the similarity of those political institutions which, in every country that had been over-run by the Gothic conquerors, bore dis-

336 The Monthly Review 1796 vol. XXI., 440.

337 Rendall 1972, 102-104.

338 Mackintosh 1835b, 124-125.

339 Deane 1988, 43-46 & Rendall 1972, 88, 129-134, 135-136 & Barazzone 1982, 142, 173.

340 Mackintosh 1799, 13-14.

*cernible marks (which the revolutions of succeeding ages had obscured, but not obliterated) of the rude but bold and noble outline of liberty that was originally sketched by the hand of these generous barbarians.*³⁴¹

Mackintoshin näyttäisi viittaavan *A Discoursessaan* samaan ajatukseen, johon hän oli jo *Austrian Netherlandsissa* ja *Vindiciæ Gallicæssa* viitannut, eli siis siihen että goottilainen vapaus oli rapautunut kuninkaanvallan kasvaessa Euroopassa. Tässä yhteydessä ”revolution” tarkoitti siis muutosta hallinnossa itsevaltaisempaan suuntaan, eli sillä oli jälleen selvä negatiivinen konnotaatio. Vain Englannissa oli Mackintoshin mukaan säilytetty goottilaisten valloittajien tuoma vapaus, joka oli muualla Euroopassa kadonnut vuosisatojen kuluessa.³⁴²

Myös *A Discoursessa* näkyi Mackintoshin mielen muutos suhteessa ”reformin” ja ”revolutionin” kykyyn tuottaa pysyvää yhteiskunnallista muutosta. Kuten jo todettua, kun *Vindiciæ Gallicæssa* ihmiskunnan edistyksellisen historian moottorina oli ollut ”revolution”, oli se *A Discoursessa A Letterin* tapaan ”reform”. Mackintosh kirjoittikin *A Discoursessa*, että ihmiset eivät voineet hetkessä säätää hyvää perustuslakia, koska he eivät voineet yhteiskunnan monimutkaisuuden takia tietää kaikkia seurauksia, joita lailla voi olla yhteiskunnan käytännössä.³⁴³

*[A] body of political laws must in all countries arise out of the character and situation of a people; they must grow with its progress, be adapted to its peculiarities, change with its changes, and be incorporated into its habits. Human wisdom cannot create the materials of which it is composed. The attempt, always ineffectual, to change by violence the ancient habits of men, and the established order of society, so as to fit them for a absolutely new scheme of government, flows from the most presumptuous ignorance, requires the support of the most ferocious tyranny, and leads to consequences which its authors can never foresee[...]*³⁴⁴

341 Mackintosh 1799, 14.

342 Mackintosh 1799, 51-53.

343 Mackintosh 1799, 50-51.

344 Mackintosh 1799, 50-51.

Tällainen nopeatemppoinen lainsäätäminen, mitä aiempien teosten perusteella Mackintoshin näkemyksen mukaan ”revolutionissa” aina tapahtui, vaati *A Discourse*ssa hänen mukaansa aina tyranniaa ja se johti helposti lähtökohtaisten tavoitteiden näkökulmasta vastakkaiseen lopputulemaan. Tässä lainauksessa on selvästi nähtävillä Ranskan vallankumouksen väkivaltaistumisen sekä Burken vaikutus Mackintoshin ajatteluun. Oikea tie yhteiskunnalliseen parannukseen olikin nyt Mackintoshin mukaan vain ja ainoastaan hitaasti tapahtuva ”reform”.³⁴⁵ Tässä mielessä Mackintoshin näkemykset olivat huomattavasti lähentyneet hänen vanhaa kiistakumppaniaan Burkea. Itse asiassa Mackintoshin näkemys hyvästä yhteiskunnallisesta muutoksesta *A Discourse*ssa oli kuin suora kopio Burken *Reflectionsista*, jossa hän oli myös kirjoittanut, että lakien muutoksen tulisi tapahtua hyvin hitaasti, koska yksittäiset ihmiset tai edes sukupolven kirkkaimmat mielet eivät voineet ottaa huomioon uuden lain kaikkia mahdollisia seurauksia.³⁴⁶

A Discourse onkin Mackintoshin konservatiivisin teos, mikäli tällainen anakronismi sallitaan. Eräät aikalaiset katsoivatkin, ehkä hiukan liioitellusti, että Mackintosh oli alkanut vastustamaan ylipäätään kaikenlaista poliittista muutosta.³⁴⁷ Tällainen näkemys on kuitenkin liioittelua, sillä *A Discourse*ssa näkyy edelleen se, että Mackintosh katsoi ihmiskunnan kehittyvän jatkuvasti, vaikkakin pintapuolisessa tarkastelussa sitä ei välttämättä aina huomattukaan.³⁴⁸

*[A]n historical account of the progress of men, in reducing justice to an applicable and practical system, will enable us to trace that chain, in which so many breaks and irruptions are perceived by superficial observers, but which in truth inseparably, though with many dark and hidden windings, links together the security of life and property with the most minute apparently frivolous formalities of legal proceeding.*³⁴⁹

345 Mackintosh 1799, 47-51, 57.

346 Burke 1790, 141-142, 247-252.

347 Haakonssen 1996, 278-279.

348 Mackintosh 1799, 52-57.

349 Mackintosh 1799, 57.

Kaikista paras valtio, jossa tämä kehitys oli edennyt pisimmälle, oli Mackintoshin mukaan tietysti Iso-Britannia. Isossa-Britanniassa goottilainen perintö oli Mackintoshin mukaan ajansaotossa kypsynyt toisin kuin muissa eurooppalaisissa maissa, joissa ne olivat ”revolutionien” seurauksena tuhoutuneet.³⁵⁰

*I shall conclude what I have to offer on government, by an account of the constitution of England. I shall endeavour to trace the progress of that constitution by the light of history, of laws and of records, from the earliest times to the present age; and to show how the general principles of liberty, originally common to it, with the other Gothic monarchies of Europe, but in other countries lost or obscured, were in this more fortunate island preserved, matured, and adapted to the progress of civilization.*³⁵¹

On sääli, että Mackintoshin luentosarjasta ei ole säilynyt muistiinpanoja, sillä tällainen narratiivi, jonka Mackintosh lupasi luennoillaan Englannin perustuslaista pitää olisi paljastanut monia keskeisiä kysymyksiä Mackintoshin suhteesta muinaiseen perustuslaki-ajatteluun 1790-luvun lopulta.

Mackintoshin loppuun saatetuilla lakiopinnoilla on voinut myös olla vaikutusta menneisyyden korostumisesta hänen poliittisessa ajattelussaan. Englannissa oli kahdeksanneltoista vuosisadalla käytössä tapaoikeus, jonka olennaisena osana oli ajatus sen periytymisestä menneiltä ajoilta, vaikka sen ei enää 1700-luvun lopulla nähtykään olevan ajatonta tai ikuista. Kahdeksannentoista vuosisadan brittiläisessä oikeusteoriassa trendinä olikin positiivisten lainsäädäntöhetkien etsiminen tapaoikeuden säädösten taustalta.³⁵² Joka tapauksessa menneisyyden merkitys *A Discourseen* tultaessa oli korostunut merkittävästi *Vindiciæ Gallicæsta*, jossa vapaus oli ollut olemassa gooteilla jonkinlaisena ideaalina, mutta muutosta ei tullut perustella näillä muinaisilla, vaan yleisillä periaatteilla.

Vaikka Mackintoshin kirjallisista töistä ”revolution”-termi katosikin lähes kokonaan 1700-luvun viimeisinä vuosina, käytti hän sitä muutamassa aivan 1800-luvun alussa lä-

350 Mackintosh 1799, 14, 52.

351 Mackintosh 1799, 52.

352 Lobban 2005, 40-51.

hettämässään kirjeissä. Näissä kirjeissään Mackintosh sovelsi tuota termiä varsinkin suhteessa Napoleon Bonaparten (1769–1821) ja hänen toimintaansa Ranskassa tuona aikana.³⁵³ Vuosien 1795–1799 aikana Ranska oli Direktorion hallinnassa. Direktorio oli käytännössä vuoden 1795 perustuslaissa toimeenpaneva elin, mutta se hallitsi erinäisin järjestelyin sekä Ranskan uutta parlamentin ylä- että alahuonetta. Direktorion aika oli tasapainottelua vallasta jo pitkälti syöstyjen jakobiinien ja monarkistien välillä, joiden hiljentämisessä Direktorio turvautui harvemmin väkivaltaan, mutta useammin järjestöjen toiminnan tukahduttamiseen ja äänestystulosten sormeiluun. Direktorion aika päättyi vuonna 1799, jolloin alkoi kolmen konsulin kausi, joista tärkein oli sodassa kunnostautunut kenraali Napoleon.³⁵⁴ Vuonna 1799 kun Napoleon oli noussut Ranskan ensimmäiseksi konsuliksi, Mackintosh kirjoitti eräälle ystävälleen Napoleonin vallankaappauksesta epätavattomana ja kirottuna ”revolutionina”, joka oli poistanut kaikki demokratian rippeet Ranskasta.³⁵⁵

*[T]he last extraordinary revolution in France, which has rooted up every principle of democracy in that country, and banished the people from all concern in the government, not for a season, as former usurpers pretended, but for ever, if this accursed revolution be destined to be permanent.*³⁵⁶

Myös vuonna 1802 Mackintosh kirjoitti Ranskaan liittyen eräälle toiselle ystävälleen, että kaikki vapaan ja sivistyneen hallinnon osat oli tuhottu tässä Napoleonin ”revolutionissa”. Mackintoshin mukaan Ranskassa pelättiin tuolloin muutosta yhtä suurella antaumuksella kuin muutosta oli haluttu vuonna 1789, ja että vain harvat enää puhuivat siellä vapauden puolesta. Mackintosh pitikin Napoleonin valtaantumista erittäin huonona asiana, ja hän pelkäsi Napoleonin alistavan maailman ”universaalin monarkiansa” alle. Varsinkin Napoleonin yhteydessä ”revolution” sai näin ollen erittäin negatiivisen merkityksen.³⁵⁷

353 Mackintosh 1835b, 124-125, 179.

354 Doyle 2002, 318-378.

355 Haikala 2006, 688 & Mackintosh 1835b, 124-125.

356 Mackintosh 1835b, 124-125.

357 Mackintosh 1835b, 179, 292, 296, 389.

”Revolution” oli siis menettänyt selvästi siihen *Vindiciæ Gallicæssa* liitettyä positiivisuutta edistyksekkyyttä 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa, jonka Mackintosh liitti nyt paremminkin ”reform”-termiin. Tämä on nähtävillä kaikissa vuoden 1791 jälkeisissä teoksissa. Tuona ajanjaksona Mackintosh käytti ”revolution”-termiä lähes poikkeuksetta negatiivisessa merkityksessä. Myös ”reformin” ja ”revolutionin” välinen merkitysero oli selvempi kuin esimerkiksi *Vindiciæ Gallicæssa*, jossa Mackintoshin oli ollut mahdollista sanoa, että ”revolutionin” olisi voinut toteuttaa ”reformilla”.³⁵⁸

Kuitenkaan ”revolution”-termin muutos negatiivisempiin yhteyksiin ei ollut aivan täydellistä. Vuonna 1803 Ranskan ja Ison-Britannian vuoden kestäneen välirauhan aikana Mackintosh edusti Englannissa erästä Jean Peltieriä (1760–1825) oikeudenkäynnissä, jossa Napoleonin tahdosta Peltieriä syytettiin herjauksesta.³⁵⁹ Puolustuspuheessaan Mackintosh sanoi, että sanomalehdet olivat tuottaneet Englannissa vaiheittaisen ”revolutionin”, jonka seurauksena suuremmat ihmisryhmät olivat kiinnostuneet politiikasta ja jopa päässeet vaikuttamaan mielipiteillään valtiolliseen päätöksentekoon. Tämä oli luonut Mackintoshin mukaan eräänlaisen demokratian, joka oli hänen mukaan jopa parempi kuin käytännön demokratia.³⁶⁰

*[I]t is very certain that the multiplication of these channels of popular information has produced a great change in the state of our domestic and foreign politics. At home, it has, in truth, produced a gradual revolution in our government. By increasing the number of those who exercise some sort of judgment on public affairs, it has created a substantial democracy, infinitely more important than those democratical [sic] forms which have been the subject of so much contest.*³⁶¹

Tässä yhteydessä Mackintosh siis käytti ”revolution”-termiä Ison-Britannian yhteydessä, vaikkakin toisaalta suhteessa sen menneisyyteen, eikä tulevaisuuteen. Mackintoshin kuvaamassa ”revolutionissa” oli ollut kyse ensisijaisesti yhteiskunnallisesta muutoksesta, jolla oli erittäin positiivisia poliittisia seurauksia. Lisäksi tässä ilmaisussa on nähtävissä ”revolution”-termin ajallista jatkuvuutta, koska hän ei viitannut ”revolutionilla”

358 Mackintosh 1791a, 343.

359 Barazzone 1982, 175 & Haikala 2006, 687.

360 Mackintosh 1846c, 289.

361 Mackintosh 1846c, 289.

äkilliseen yhteiskunnalliseen muutokseen, vaan hitaaseen, joskin vaiheittaiseen, muutokseen. Toisaalta tässä yhteydessä Mackintosh ei käyttänyt ”revolution”-termiä poliittisen aktin merkityksessä, vaan muutos oli tapahtunut ilman selvää toimijoiden tavoitteellista toimintaa. Yhteiskunnallisissa yhteyksissä Bakerin mukaan ”revolution”-termi olikin saanut tällaisia merkityksiä jo ennen Ranskan vallankumousta, joten edellä mainitusta terminkäytöstä tekee erikoisen vain se, että Mackintosh ei käyttämässään lähteissä ei ole aiemmin käyttänyt ”revolution”-termiä ainakaan näin selvästi pitkäkestoisesta ajanjaksosta.³⁶²

3.2 Intia ja syklin paluu

*In some way or other, there does seem now to exist an outline of the history of the country [of India], to the south of the Tombudra, up to the fifth or sixth century of Christianity, with curious traces of more ancient political and religious revolutions.*³⁶³

– James Mackintosh

Jo lapsuudessa Mackintoshia vaivanneet taloudelliset ongelmat seurasivat häntä aikuisuuteenkin. Vaikka hän oli myynyt muun muassa vanhan kotitilansa vuonna 1804, siitä saadut tulot riittivät hädän tuskin Lontoossa kerättyjen velkojen maksuun, jolloin hänen vaikeat taloudelliset ongelmansa jatkuivat edelleen. Samana vuonna jona hänen kotitilansa oli myyty, Mackintoshille avautui mahdollisuus muuttaa Intian Mumbaihin tuomariksi. Tuomarin viran Mackintosh arvioi hyväksi mahdollisuudeksi kerätä tarpeeksi omaisuutta, jotta hän voisi viimein jättää talousongelmansa menneisyyteen. Mackintosh muuttikin jo samana vuonna Mumbaihin osaltaan juuri taloudellisista syistä.³⁶⁴ Mackintoshin kirjallinen työskentely Intiassa olon aikana typistyi lähinnä kirjeiden kirjoittamiseen ystävilleen ja päiväkirjan pitämiseen matkoistaan eri puolille Intiaa. Mackintoshin

³⁶² Baker 2015, 85-86.

³⁶³ Mackintosh 1835c, 485.

³⁶⁴ Rendall 1972, 26-28, 163-165.

pojan Robertin toimittamaan elämäkertaan on liitetty katkelmia näistä kirjeistä ja päiväkirjasta. Näissä kirjeissä Mackintosh kävi muun muassa keskustelua Euroopan kehityvästä poliittisesta tilanteesta, jossa Napoleonin sodat jatkuivat.³⁶⁵

Niin kuin 1700-luvun lopulla kirjoitetuissa teksteissä, ei myöskään Mackintoshin Intiasta kirjoittamissa kirjeissä tai päiväkirjassa ole enää jäljellä sitä innostunutta asennetta, joka oli vielä *Vindiciae Gallicæssa* näkynyt ”revolution”-termin käytössä. Positiivisen sävyn lisäksi, myös yhteys edistykseen oli kadonnut ”revolutionia”-termin käytöstä kokonaan, tai se oli satunnaista. Termin käytöstä löytyy kyllä enempi materiaalia näistä lähteistä, kuin 1700–1800-lukujen vaihteen Isossa-Britanniassa kirjoitetuista teksteistä, mutta Mackintosh näyttää käyttäneen sitä Intiasta säilyneissä lähteissä useimmiten ei-poliittisissa yhteyksissä. Mackintosh kirjoitti esimerkiksi sentimenttien, taiteen, mieltymysten, uskontojen, moraalien sekä kirjallisuuden ”revolutioneista”.³⁶⁶

Näissä ei-poliittisissa yhteyksissä ”revolution” näyttää tarkoittaneen vain lähinnä muutosta, ilman mitään selvää yhteyttä muutoksena johonkin parempaan. Tämä muutos saattoi kuitenkin tarkoittaa muutosta täysin päinvastaiseen suuntaan, kuin miten asiat olivat aiemmin olleet. Hyvä esimerkki tällaisesta ”revolution”-termin käytöstä asioiden täysin päinvastaiseksi muuttumisena löytyy eräästä kirjeestä vuoden 1804 helmikuulta, jolloin Mackintosh oli juuri valmistautumassa lähtemään Intiaan.³⁶⁷

*Respecting the present and future danger of my country, and of all Europe, I have gone through precisely the same revolution of sentiment with you. The immediate result of invasion I certainly dread much less than I did in summer. Of the volunteer system, as a means of defence, I do not think highly.*³⁶⁸

Kun ottaa huomioon, että Mackintosh oli itse kuulunut vapaaehtoiseen Loyal North Britons -nimiseen taisteluosastoon, jonka kaltaisia järjestöjä oli perustettu Napoleonin Iso-Britanniaan kohdistuneen maihinnousu-uhan takia, käy tästä ilmaisusta selvästi ilmi, että Mackintosh tarkoitti ”revolutionilla” tässä yhteydessä oman henkilökohtaisen mieli-

365 Haikala 2006, 693-695 & esim. Mackintosh 1835b 275-288, 289-293, 417-423.

366 Mackintosh 1835b, 130, 193, 340, 382-383, 485.

367 Mackintosh 1835b, 191.

368 Mackintosh 1835b, 193.

piteensä muutosta juuri päinvastaiseksi kuin mitä se oli ollut aiemmalla hetkellä.³⁶⁹ Toisaalta puhuessaan taiteen ja mieltymysten ”revolutionista”, tuolla termillä hän näyttää tarkoittaneen vain näiden muutosta.

*In the sequel Goethe gives a sort of philosophical sketch of the history of the arts in Rome, from Cimabue to Mengs and Battoni. He endeavours to assign the causes of the revolutions of art and taste; and, to my ignorance, he seems at least very plausible and ingenious.*³⁷⁰

Giovanni Cimabue (1240–1302), josta Johann Wolfgang Goethe (1749–1832) Mackintoshin mukaan lähti seuraamaan taiteen ja taidemaun ”revolutionien” historiaa oli toki merkittävä taiteilija, laskihan jo kuuluisa renessanssihistorioitsija Giorgio Vasari (1511–1574) taiteilijaelämäkertoissaan juuri hänet taiteen uudelleenherättäjäksi. Sinällään tässä yhteydessä Mackintosh ei näytä liittävän ”revolution”-termiä taiteen paranemiseen, vaan vain taidemaun muuttumiseen toisenlaiseksi.³⁷¹ Toisaalta *Vindiciæ Gallicæssa* Mackintosh oli näyttänyt ajatelleen myös taiteen olleen jatkuvan edistymisen tilassa.³⁷²

Intian aikaisissa kirjeissä avautuu myös vahvemmin ”revolutionin” toinen puoli, josta jo aiemmista 1700-luvun lopun teoksista on ollut mahdollista lukea viitteitä. ”Revolution”, joka oli vielä *Vindiciæ Gallicæssa* liittynyt olennaisesti edistykseen, saattoi nyt olla myös suoranaisesti edistyksen esteenä. Vaikka Mackintosh edelleen uskoi ihmiskunnan ennen pitkää olevan edistyksen tiellä, kuten hän vakuutti eräälle ystävälleen toisessa pääluvussa jo mainitussa kirjeessään vuodelta 1808, ”revolutionit” saattoivat olla tämän edistyksen esteenä.³⁷³

I still think that a philosophical survey of human affairs teaches us to consider the race of man as engaged in a progress often checked, long suspended, but always to be traced through the darkest mazes of history, and of which the boundaries are not assignable. Moral or physical revolutions may

369 Mackintosh 1835b, 193 & Macleod 2006, 122.

370 Mackintosh 1835b, 340.

371 Vasari 1855, 35.

372 Mackintosh 1791a, 109-110.

373 Mackintosh 1835b, 382-383.

*destroy it entirely; but there being no examples of such within the period of historic record, we must consider them as events which, though possible, are not entitled to any higher place in the scale.*³⁷⁴

On siis selvää, että ”revolution”-termi oli kokenut jonkinlaista painotuksen muutosta Mackintoshille 1700-luvun loppupuolella *Vindiciae Gallicæ* jälkeen. ”Revolution” saattoikin nyt johtaa jopa koko inhimillisen kehityksen tuhoon, vaikka se hänestä epätodennäköistä olikin. Muutos on varsin suuri, kun ottaa huomioon, että *Vindiciae Gallicæssa* ”revolution” oli ollut ainoa asia, jonka avulla lainsäädäntöä voitiin hänen mielestään kestäväällä tavalla parantaa. Germaaniheimojen saapuminen Rooman alueelle, kuten myös Napoleonin valtakausi ja hänen ”universaalin kuninkuuden” uhka olivat tällaisia ”revolutioneita”, jotka estivät – joskin hetkellisesti – Mackintoshin näkemyksen mukaan ihmiskunnan luontaisen taipumuksen kehittyä paremmaksi.³⁷⁵

Mackintosh käytti siis ”revolution”-termiä selvästi syklisemmässä merkityksessä kuin aiemmassa tuotannossaan. Itse asiassa samassa kirjeessä, jossa hän kirjoitti edellä mainituista ”revolutioneista”, on leikittelyä ”revolution”-termin mahdollisilla syklisillä implikaatioilla.

*But the moral days and nights of these mighty revolutions have not yet been measured by human intellect. Who can tell how long that fearful night may be, before the dawn of a brighter to-morrow? Experience may, and I hope does, justify us in expecting that the whole course of human affairs is towards a better state; but it does not justify us in supposing that many steps of the progress may not immediately be towards a worse. The race of man may reach the promised land, but there is no assurance that the present generation will not perish in the wilderness.*³⁷⁶

374 Mackintosh 1835b, 382.

375 Mackintosh 1835b, 381-384.

376 Mackintosh 1835b, 383.

Tässä lainauksessa ”revolution” siis näyttäisi yhdistyvän astronomiseen päivänkulun sykliin, jonka takana odottaa kuitenkin kenties parempi huominen. Ilmiselvästi ”revolution” ei ollut kadottanut potentiaalisia syklisiä merkityksiä Mackintoshille Ranskan valtakunnan lankumouksen jälkeenkään, vaan se oli yksi termin mahdollisista käytöistä.³⁷⁷

Myös poliittisemmissä yhteyksissä ”revolution”-termin käyttöön oli tullut enempi syklistä Mackintoshin Intian komennuksen aikana. Esimerkiksi kirjoittaessaan intialaisista kyläpäämiehistä vuonna 1808, hän totesi, että riippumatta heidän esimiestensä piirissä tapahtuvista ”revolutioneista”, he itse säilyttivät paikallisen valtansa muuttumattomana. Tässä Mackintosh näyttäisi tarkoittavan ”revolutionilla” vain lähinnä vallanpitäjän vaihtumisesta, eikä niinkään valtiomuodon tai perustuslain muutosta. Suhteessa Intiaan Mackintosh käytti useammankin kerran ”revolution” termiä tällä syklisellä tavalla.³⁷⁸

*These offices are in practice generally hereditary; but the tenure is undefined, and in some measure dependent upon the approbation of the villagers and the superior officers of government: they are, however, seldom removed. They are scarcely affected by great revolutions. Every succeeding conqueror addresses his orders directly to them [...]*³⁷⁹

Päiväkirjaansa Mackintosh kirjoitti poliittisissa yhteyksissä tällaisista henkilökohtaisiksi kutsumistaan ”revolutioneista”, joilla hän näytti tarkoittavan vain hallitsijan vaihtumista jossain valtakunnassa. Intian yhteydessä Mackintosh kirjoitti myös ”revolutioneista” tarkoittaen sillä valtakuntien nousua ja tuhoa. Mackintoshin mukaan Intian valtakuntien kaltaisissa ”sotilaallisissa hallinnoissa” valtion henki pysyi useimmiten samana, vaikka valtaa pitävät hallitsijat ja dynastiat vaihtuvat usein ”revolutionien” seurauksena.³⁸⁰

The rise, progress, and downfall of a Hindû [sic] principality, and the origin of a Mohametan [sic] usurper, who founded a conquering monarchy, which, but for European opposition, would have consolidated Southern In-

377 Mackintosh 1835b, 383.

378 Mackintosh 1835b, 460, 467.

379 Mackintosh 1835b, 467.

380 Mackintosh 1835b, 70, 499-500

*dia into an empire, are not only in themselves subjects of great curiosity, but they may be considered as specimens of those very similar revolutions, of which, in every age, India has been the theatre.*³⁸¹

Mackintoshin mukaan Aasian maat eivät olleetkaan kehittyneet lainkaan, vaan ne olivat pysähtyneet tai jopa rappeutuneet.³⁸² Mackintoshin näkemykset Intiasta eivät olleet mitenkään poikkeavia, sillä Montesquieusta lähtien Euroopassa oltiin korostettu Intian olleen despoottisten hallitsijoiden vallan alla, vaikka Intian muinaisuus olikin herättänyt kunnioitusta. Muutenkin eurooppalaiset usein ajattelivat tuolloin negatiivisesti aasialaisista, vaikka Kiinaa kohtaan osoitettiin kunnioitusta.³⁸³ Jo pelkkä asuminen Intiassa heikensi Mackintoshin mukaan eurooppalaisten ymmärryskykyä ja muutti englantilaisenkin ihmisen luonnetta joko alistuvaksi tai despoottiseksi.³⁸⁴ Tässäkään suhteessa Mackintoshin näkemykset Intiasta eivät olleet mitenkään erikoisia, sillä Isossa-Britanniassa pelättiin toistuvasti korruptoituneiden Intiassa rikastuneiden brittien tuhoavan koko poliittisen järjestelmän, mikäli he palaisivat tällä tavalla pilaantuneina takaisin Isoon-Britanniaan.³⁸⁵

Vaikka ajallisesti Aasian maat olivat olemassa samassa ajassa eurooppalaisten valtioiden kanssa, kehityksellisesti ne olivat Mackintoshin näkemyksen mukaan kuin osa menneisyyttä. Aasian maat näyttävät olleen Mackintoshin näkemyksen mukaan loputtomien ”revolutionien” kierteessä, joissa vain hallitsijoiden ja maiden nimet muuttuivat, mutta muuten mikään juuri ei muuttunut millään tavalla. Mackintoshista väitöskirjan kirjoittaneen Anne Louise Gustin mukaan Mackintosh ajatteli eurooppalaisten olevan levittämässä ”sivilisaatiota” Intiaan. Siksipä Englanti oli osaltaan oikeutettu hallitsemaan Intiaa, vaikka toisaalta Mackintosh piti Intian brittiläistä hallintoa vajavaisena.³⁸⁶ Mackintosh sanoikin eräässä Intiassa pitämässään puheessa, että Euroopan ulkopuolelle matkaavat eurooppalaiset olivat kuin sotilasjoukkoja, joiden tehtävänä oli voittaa paikallinen barbarismi.³⁸⁷ Intiaan sovellettuna ”revolution” mitä ilmeisemmin ei liittynytäkään

381 Mackintosh 1835b, 69-70.

382 Mackintosh 1835c, 153-154.

383 Israel 2012, 559, 583, 594 & Lenman 2006, 471.

384 Mackintosh 1835b, 212 & Gust 2011, 161.

385 Lenman 2006, 468.

386 Gust 2011, 143, 150-182 & Mackintosh 1799, 25-27.

387 Mackintosh 1846b, 563.

mitenkään oleellisesti asioiden parantumiseen, vaan ylipäätään hallitsijoiden muutoksiin ja heidän valtakuntiansa nousuun ja tuhoon. Näissä yhteyksissä perustuslain muuttuminen ja ”revolution” eivät siis liittyneet toisiinsa millään tavalla. Päinvastoin, valtiomuoto pysyi samana hallitsijoiden ja valtakuntien vaihtuessa. Koska Intian valtiot eivät Mackintoshin mukaan edistyneet, ei myöskään ”revolutionilla” ollut edistyksellistä merkityssisältöä näissä yhteyksissä.

Mackintoshin Intiaan soveltaman ”revolution”-termin käytön erilaisuus tulee vielä selvemmin esiin, kun verrataan näitä hänen muutama vuosi myöhemmin Ruotsia ja Tanskaa koskeviin kirjoituksiin. Vuonna 1812 hän kirjoitti päiväkirjaansa Ruotsin historiassa tapahtuneista ”revolutioneista”. Tässä yhteydessä Mackintosh viittasi ”revolutionilla” ennen kaikkea valtiomuotojen, ja siten perustuslain, muuttumiseen ”despotismista” ”tasavaltaan” uudelleen ja uudelleen.³⁸⁸

*Sweden [...] with a history full of romantic adventures and extraordinary revolutions, from a republic to a despotism, and from a despotism to republic; at one moment giving laws to the north of Europe, at another sunk into a wretched dependency on foreign courts or masters [...] Denmark [...] is the only country perhaps where absolute power is established by law, and its government has never been shaken by a single revolution, unless we honour with that name an inglorious court intrigue.*³⁸⁹

Tässä yhteydessä ”revolution” viittasi siis ennen kaikkea valtiomuodon muuttumiseen, joka oli ollut keskeinen piirre Mackintoshin termin käytössä 1780-1790-luvuilla. Tuolloinhan Mackintosh oli käyttänyt ”revolution”-termiä usein perustuslain, tai eri valtionhallinnollisten osien valta-aseman muutoksesta. Myös eräässä kirjeessään vuodelta 1807 Mackintosh käytti mielenkiintoista kielikuvaa ”a revolution in the constitution of my nature”.³⁹⁰ Tässä yhteydessä ”constitutionilla” Mackintosh tarkoitti omaa psyykettään eikä perustuslakia. Kielikuvassa säilyi kuitenkin viittaus siihen, että ”revolution” oli kytköksissä juuri perustuslain muutokseen, koska tällainen kielikuva oli ylipäätään mah-

388 Mackintosh 1835c, 222.

389 Mackintosh 1835c, 222.

390 Mackintosh 1835b, 331.

dollinen. Vaikka siis Intian tapauksessa ”revolution”-termin käyttö ei liittynytäkään valtiomuotojen muutokseen, ei termin tällainen käyttömahdollisuus ollut kadonnut minnekään.

Toisaalta edellä mainitussa Ruotsia ja Tanskaa koskeneessa lainauksessa ”revolution” liittyi selvästi klassiseen syklin mukaiseen valtiomuotojen muuttumiseen toisikseen. Toinen tärkeä huomio edellisessä Ruotsia koskevassa lainauksessa on se, että ”revolution”-termin sykliset implikaatiot olivat nyt läsnä hänen kirjoittaessa myös eurooppalaisista valtioista, eli syklisyys ei liittynyt ainoastaan Aasian maiden erityiseen asemaan suhteessa eurooppalaisiin valtioihin. Näissä edellä mainituissa esimerkeissä, joissa ”revolution”-termiä käytettiin negatiivisessa ja syklisessä merkityksessä, on myös huomattavaa, että ”revolution”-termi oli monikossa. Kuten jo todettua, varsinkin monikossa ”revolution” useimmiten sai juuri tällaisia negatiivisia merkityksiä, joten Mackintosh käytti tässä ”revolutions”-termiä hyvin perinteisellä tavalla.³⁹¹

Onkin nähdäkseni selvää, että ”revolution”-termin syklinen merkitys poliittisissa yhteyksissä oli selvästi korostunut Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä 1800-luvun alussa hänen Intian komennuksensa aikana. Gilbert onkin todennut, että Ranskan vallankumouksen jälkimainingeissa ”revolution”-termin syklinen merkitys koki eräänlaisen uudelleenheräämisen.³⁹² Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että termi olisi kokenut Mackintoshin kielenkäytössä suurtakaan muutosta. Taaksepäin meno syklissä, tai Mackintoshin tapauksessa ehkä paremminkin spiraalissa ilman selvää yhteyttä edistykseen, oli näkyvillä ”revolution” termin käytössä jo *Austrian Netherlandsissa* ja myös yhdessä *Vindiciæ Gallicæ* alaviitteessäkin. Suurimman poikkeaman Mackintoshin terminkäytössä muodostaakin mahdollisesti *Vindiciæ Gallicæ* itse, jossa termin merkitys oli äärimmäisen positiivinen ja yhteydessä edistykseen.

391 Baker 2015, 72-73.

392 Gilbert 1974, 158.

Toisaalta voi myös olla, että Euroopassa avautuvien tilanteiden edessä Mackintosh koki Burken olleen *Reflectionsissaan* loppuen lopuksi kuitenkin oikeassa. *Reflectionsissa* Burke oli kirjoittanut, että Ranskan vallankumous tulisi päättymään jonkin kenraalin vallankaappauksen, kuten lopulta kävikin Napoleonin tapauksessa.³⁹³ Mahdollisesti Mackintosh näkikin nopeutuneen polybiaanisen syklin avautuvan silmiensä edessä Ranskassa. Siellä korruptoituneen kuninkaan oli ensin kaatanut eliitin vallankumous, joka oli nopeasti valunut jakobiinien roskaväen valtaan, ja lopulta takaisin keisari Napoleonin yksinvaltaan. Mackintoshin näkemys maailman lähitulevaisuudesta olikin tuohon aikaan varsin synkkä.³⁹⁴

*I have no knowledge nor courage to write about the affairs of Europe. I believe, like you, in a resurrection, because I believe in the immortality of civilization; but when, how, by whom, in what form, are questions which I have not the sagacity to answer, and on which I have not the boldness to hazard a conjecture. A dark and stormy night, black series of ages, may be prepared for our posterity, before the dawn that opens the more perfect day.*³⁹⁵

Myös tässä yhteydessä on nähtävillä astronomiaan liittyvä yön ja päivän toisikseen muuttumisen syklin metaforallinen vertaaminen poliittisten järjestelmien muutokseen, joka on näkynyt jo aiemmissa tässä luvussa lainatuissa Intian aikaisissa katkelmissa. Intiassa ollessaan Mackintoshin näkemykset poliittisen muutoksen syklisyydestä ja myös ”revolution”-termin käytön yhteys astronomiaan olivatkin paljon lähempänä Arendtin kuvaamaa ”revolution”-termin käyttöä ennen Ranskan vallankumousta. Hänen mukaansa tuon termin yhteys astronomiseen kiertoliikkeeseen oli ollut selvä ennen Ranskan vallankumousta.³⁹⁶ On täysin selvää, että Mackintosh oli pettynyt Ranskan vallankumoukseen. Hän kirjoittikin, että Napoleon ja hänen kätyrinsä olivat varastaneet ”revolutionin” omakseen.³⁹⁷ Hän ei myöskään enää nähnyt ”revolutionia” toimivana poliittisen parannuksen keinona. Tämä mielen muutos oli tullut selväksi jo *A Letterissä* ja *A Discoursessa*. Siten koko ”revolution”-termin käytössä korostui sen negatiiviset ja sykliset implikaatiot.

393 Burke 1790, 317-318.

394 Mackintosh 1835b, 307.

395 Mackintosh 1835b, 307.

396 Arendt 2006, 32-33.

397 Mackintosh 1835b, 125.

”Revolution”-termin negatiiviset implikaatiot ovat näkyvillä myös Mackintoshin siihen liittämässä adjektiiveissa ja liitesanoissa. Mackintosh käytti ”revolution”-termin yhteydessä aiemmasta tuotannosta tuttuja sanoja kuten ”tumult”, mutta myös luontoon viittaavia termejä, kuten ”stormy” ja ”tempest” niin Intian tuomarikautenaan kuin ennen sitä ja sen jälkeenkin.³⁹⁸ Esimerkiksi eräässä katkelmassa hänen päiväkirjastaan vuodelta 1812 luonnon ja ”revolutionin” vastustamisen mahdottomuus, ihmisen kyvyttömyys sekä toisaalta myös ”revolutionin” sykliisyys tulee selvästi esiin.³⁹⁹

The physical world abounds with striking examples of the evil of excess [...] Rivers large enough to be navigable, and penetrating deeply into the interior of a country, afford the first means of communication, and carry commerce and civilization into the heart of continents. [...] The Mississippi, the Rio de la Plata, the Indus, the Ganges, from the length of their course, and the bulk of their stream roll down such quantities of earth, as to form, near their mouths, obstacles in various forms, which render their entrance difficult, dangerous and, in some cases, impossible. In the same manner, the desire to strengthen authority, subjects it to revolutions; and the desire to extend liberty, has introduced military despotism.⁴⁰⁰

Mary Ashburn Miller, joka on tutkinut luontometaforien käyttöä Ranskan vallankumouksen yhteydessä, on argumentoinut, että tällaiset luontoon viittaavat termit olivat hyvin yleisiä ”revolution”-termin käytön yhteydessä Ranskan vallankumouksen aikaan. Hänen mukaansa Ranskassa luontometaforat tarjosivat Ranskan vallankumouksellisille osaltaan perustelun vallankumoukselliselle väkivallalle, ja toisaalta ne korostivat vallankumouksen hallitsematonta luonnetta. Niin poliittisen ”revolutionin” kuin myös luonnon ”revolutioninkin” jälkeen seurasi aina jälleenrakentamisen aika, joten silmitönkin väkivalta, mikäli se liittyi olennaisesti ”revolutionin” kulkuun, oli Ranskan vallankumouksellisten mielestä perusteltua osana uuden uljaamman Ranskan luomisprosessia.⁴⁰¹ Mackintosh ei kuitenkaan pyrkinyt oikeuttamaan vallankumouksellista väkivaltaa näillä

398 Mackintosh 1791a, 172 & Mackintosh 1835b, 381 & Mackintosh 1835c, 465, 480 & Mackintosh 1846b, 563-564.

399 Mackintosh 1835c, 220-221.

400 Mackintosh 1835c, 220-221.

401 Ahsburn Miller 2011, 2-10, 44-48, 70-71.

luontometaforilla, olihan hän jo vuosia aiemmin hylännyt Ranskan vallankumouksen puolustamisen. Mackintoshin luontometaforien käyttö ”revolution”-termin yhteydessä näyttäisikin korostavan vain ”revolutionin” arvaamatonta ja hallitsematonta luonnetta.

Vaikka ”revolutionien” lopputulemat olivat tällä tavalla epäselviä niiden tekijöillekin, käy Mackintoshin kielenkäytöstä ilmi, että ”revolution” oli jotain, jota ihmiset pystyivät tarkoituksenmukaisesti tavoittelemaan ja suunnittelemaan. ”Revolutionit” eivät siis vain tapahtuneet, kuten esimerkiksi luonnonkatastrofit, vaan niitä voitiin johdonmukaisesti toteuttaa ja suunnitella, vaikkakin niiden seuraukset eivät missään nimessä olleet ihmisten hallittavissa.⁴⁰²

*The revolutionary character of the war had doubtless a powerful effect; he [Napoleon] saw thrones subverted, revolutions effected, counter revolutions projected, the fate of governments and nations immediately affected by operations in which he had some share.*⁴⁰³

Vallankumoukselliset toimijat olivat edelleen Mackintoshille ”revolutionistsejä”. ”Revolutionary”-termiä puolestaan hän käytti vain adjektiivina, kuten esimerkiksi edellisessä lainauksessa näkyy. Toisaalta Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä myös Intian tuomarikauden aikana on nähtävillä, että ”revolutionin” pääpaino oli edelleen itse muutoksen kuvaamisessa, eikä niinkään poliittisessa aktissa, vaikka ”revolutionin” toteuttamista olikin mahdollista suunnitella etukäteen. Siitä ajasta, joissa nämä ”revolutionit” tapahtuivat, Mackintosh käytti edelleen sellaisia termejä kuten ”commotion”.⁴⁰⁴ ”Revolution” oli siis edelleen termi, jota Mackintosh sovelsi jo tapahtuneisiin asioihin, tai itse muutokseen ilman että hän olisi korostanut ”revolutionin” avoimena ja ajallisesti jatkuvana poliittisena tapahtumana.

402 Mackintosh 1835c, 136.

403 Mackintosh 1835c, 136.

404 Mackintosh 1835b, 352, 448 & Mackintosh 1835c, 44, 136, 107.

4 ”Revolution” Ranskan vallankumouksen jälkeen

4.1 ”Revolution” poliittisena aktina

But the fulness [sic] of time was approaching; and a revolution has been accomplished, of which the commencement nearly coincides – not, as we conceive, accidentally, – with that of the political revolution which has changed the character as well as the condition of Europe.⁴⁰⁵

– James Mackintosh

Mackintosh palasi Intiasta takaisin Isoon-Britanniaan vuonna 1812, jolloin Ison-Britannian ja Ranskan välillä oli käynnissä niin kutsuttu mannermaasulkemus, ja Napoleonin valta Euroopassa oli päällisin puolin suurimmillaan.⁴⁰⁶ Pian Mackintoshin palaamisen jälkeen Spencer Perceval (1762–1812), joka toimi tuolloin Ison-Britannian pääministerinä, tarjosi Mackintoshille paikkaa Ison-Britannian parlamentista.⁴⁰⁷ Mackintoshin poissa ollessa uusi organisoituneempi Tory-puolue oli muodostunut Burken *Reflections* esittämien aatteiden sekä vastikään kuolleen pääministeri Pitt nuoremman piirin ja näkemysten ympärille.⁴⁰⁸ Tämän uuden Tory-puolueen johtaja Perceval kuitenkin murhattiin vielä saman vuonna, jolloin Mackintoshin parlamenttipaikan saaminen Percevalin kautta kuivui kokoon. Toisaalta Mackintosh ei ilmeisesti olisi muutenkaan ottanut vastaan Percevalin tarjoamaa parlamenttipaikkaa heidän risteävien puoluelojariteettien takia.⁴⁰⁹ Vaikka parlamenttipaikka meni näin Mackintoshilta sivu suun, hänelle löytyi kuitenkin lopulta parlamenttipaikka whigiläisen suurmiehen hallitsemasta Nairnshirestä synnyinmaastaan Skotlannista. Englannin ja Skotlannin parlamentit oli yhdistetty unio-

405 The Edinburgh Review 1814 vol. XXII., 34.

406 Mackintosh 1835c, 246 & Haikala 2006, 694-695.

407 Mackintosh 1835c, 247.

408 Lee 2006, 73, 76-77.

409 O’Gorman 2016, 271 & Mackintosh 1835c, 248.

nisopimuksella vuonna 1707, ja siksi skotlantilaisesta vaalipiiristäkin pääsi Ison-Britannian parlamenttiin.⁴¹⁰ Seuraavana vuonna Mackintosh aloitti työnsä Ison-Britannian parlamentissa whigiläisessä oppositiossa Nairnshiren edustajana.⁴¹¹

Intiasta palattuaan Mackintoshin kirjallinen tuotanto kasvoi huomattavasti. Mackintosh kirjoitti esimerkiksi erinäisiä artikkeleita *The Edinburgh Reviewiin*, joka oli Whig-puolueen äänenkannattaja.⁴¹² Tähän julkaisuun Mackintosh kirjoitti jälleen kirja-arvosteluja. Myös Mackintoshin parlamentissa pitämiä puheita on jälkeempään julkaistu. Mackintoshin parlamentaarinen ura ei ollut kovin mairitteleva, eikä hän lunastanut niitä odotuksia, joita häneen oli ladattu parlamentaarikkona. Varsinkin Intiasta tuliaisena tuotu maksasairaus vaikutti hänen terveyteensä, mikä alkoi haitata hänen parlamenttityöskentelyään, sillä sairauden seurauksena hänen poissaolonsa parlamentin istunnoista lisääntyivät.⁴¹³ Parlamentissa Mackintosh puhui muun muassa Iberian niemimaan tilanteesta 1820-luvulla, Etelä-Amerikan valtioiden itsenäisyyden tunnustamisesta sekä Ison-Britannian parlamenttiuudistuksen ja Kanadan itsehallinnon lisäämisen puolesta. Lisäksi 1830-luvun kuluessa Mackintosh alkoi julkaista kauan valmistelemissään Englannin historiaa koskevia teoksia.⁴¹⁴

Yhdeksännentoista vuosisadan parlamenttipuheissaan ja artikkeleissaan Mackintosh käytti ”revolution”-termiä useasti. Poliittisten ”revolutionien” lisäksi Mackintosh puhui ja kirjoitti muun muassa teologisista, filosofisista ja runomakuun muutokseen liittyvistä ”revolutioneista”. Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä huomattavaa oli edelleen se, että hän ei liittänyt sitä Ison-Britannian poliittiseen tulevaisuuteen, vaikka ”revolutioneita” oli tietysti myös Ison-Britannian menneisyydessä tapahtunut.⁴¹⁵

410 O’Gorman 2016, 65.

411 Rendall 1972, 258-259

412 Fontana 1985, 6-7.

413 Rendall 1972, 260 & Goodall 2008, 230 & Barazzone 1982, 196.

414 Ks. esim. Mackintosh 1846c, v-iv & Mackintosh 1830 & Mackintosh 1831, Mackintosh 1832.

415 The Edinburgh Review 1814 vol. XXII., 198, 207, 220 & The Edinburgh Review 1816 vol. XXVII., 207 & Mackintosh 1818, xii-xiii & Mackintosh 1835b, 550 & Mackintosh 1846c, 545.

Mackintoshin elämän loppupuolella Isossa-Britanniassa oli vuosien 1828–1832 välillä meneillään niin kutsuttu reformikriisi, jossa hallinnon legitimiys oli voimakkaan kritiikin alaisena. Kruunun ministerien ja Tory-puolueen sisäisen hajaannuksen seurauksena Isossa-Britanniassa oli laajamittainen reformimieliala, jonka ytimessä oli vaatimus parlamenttireformista. Tory-puolueen sisäisen hajaannuksen seurauksena Whig-puolue muodosti hallituksen lordi Charles Greyn (1764–1845) johdolla, joka otti tehtäväkseen ajaa läpi maltillisen parlamentti uudistuksen.⁴¹⁶ Tähän parlamentti uudistukseen liittyen Mackintosh piti vuonna 1831 parlamentissa puheen, jossa hän perusteli tämän parlamentti uudistuksen tarpeellisuutta. Puheessaan Mackintosh toisti jälleen saman uhkaku- van, jota hän oli toistellut jo *Vindiciæ Gallicæsa* lähtien, eli siis sen, että mikäli parlamentin edustuksellisuuteen ei tehtäisi muutoksia Isossa-Britanniassa, edessä voisi olla sen muuttuminen väkivalloin.⁴¹⁷

Edelleenkin hän ei kuitenkaan käyttänyt tässä yhteydessä suoraan ”revolution”-termiä. ”Revolution”-termi puuttui myös hänen vuonna 1828 pitämästään puheesta, jossa hän puhui Kanadan itsehallinnon lisäämisestä ja perustuslain muuttamisen puolesta. Tässä puheessaan Mackintosh käytti Kanadan perustuslain muuttamisesta äärimmäisen neutraalia termiä ”change”.⁴¹⁸

*I, however, do not look upon these circumstances alone as peremptorily requiring a change in the constitution of the province. These are wrongs which the Government might have remedied.*⁴¹⁹

Perustuslaki saattoi siis vain muuttua, ilman että se olisi ”revolution”, toisin kuin *Argumentsissa* ja *Vindiciæ Gallicæssa*, joissa perustuslain muuttuminen oli vielä aina ollut ”revolution”. Mackintosh tuli kuitenkin epäsuorasti käyttäneeksi ”revolution”-termiä suhteessa Englantiin. Mackintosh vertasi vuoden 1831 puheessaan Englannin senhetkistä tilannetta hänen mukaansa historiallisesti analogiseen tilanteeseen 1500-luvulla, jolloin Espanjan kuningas Filip II (1527–1598) menetti Alankomaiden pohjoiset maakunnat kapinan seurauksena, koska hän ei ollut valmis tekemään uudistuksia.⁴²⁰

416 O’Gorman 2016, 363-378.

417 Mackintosh 1846c, 545, 558, 561, 564-565.

418 Mackintosh 1846c, 485, 492, 545, 558, 561, 564-565.

419 Mackintosh 1846c, 492.

420 Mackintosh 1846c, 561 & Laaksonen 2006, 381, 391.

*Allow me very briefly to advert to the earliest revolution of modern times:— was it by concession that Philip II. lost the Netherlands? Had he granted timely and equitable concessions, — had he not plotted the destruction of ancient privileges of those flourishing provinces, under pretence that all popular privilege was repugnant to just authority, would he not have continued to his death the master of that fair portion of Europe?*⁴²¹

Puheessaan parlamenttireformin puolesta Mackintosh kritisoiakin ajatusta, että kaikki poliittiset uudistukset olisivat sinänsä vaarallisia, kuten parlamenttireformin vastustajat väittivät. Mackintoshin mukaan erilaiset ”revolutionit” ja ”convulsionit”, joita oli maailmanhistoriassa tapahtunut, johtuivatkin useimmiten ennen kaikkea oikea-aikaisen reformin puutteesta.⁴²²

*But it appears, Sir, to be taken for granted, that concessions to a people is always more dangerous to public quiet than resistance. Is there any pretence for such a doctrine? I appeal to history, as a vast magazine of facts, all leading to the very opposite conclusion,—teaching that this fatal principle has overthrown more thrones and dismembered more empires than any other—proving that late reformation,—dilatatory reformation,—reformation refused at the critical moment,—which may pass for ever,—in the twinkling of an eye,—has been the most frequent of all causes of the convulsions which have shaken states, and for a time burst asunder the bonds of society.*⁴²³

Muutkin parlamenttireformia 1830-luvulla puolustaneet whigit näkivät tämän uudistuksen tarpeellisena juuri sen takia, ettei Isossa-Britanniassa tapahtuisi vallankumousta.⁴²⁴ Vaikka Mackintosh kannattikin parlamenttireformia, hän toisaalta myös korosti sitä, että reformi ei saanut olla liian nopea ja laaja.⁴²⁵

Parlamentt uudistus meni lopulta läpi vuonna 1832. Sen läpimeno tyydytti mielialat, vaikka käytännössä mitään suurta muutosta ei ollut tapahtunut. Reformin whigiläiset puolestapuhujat, kuten Mackintoshkin puheessaan, korostivatkin reformin jatkuvuutta

421 Mackintosh 1846c, 561.

422 Mackintosh 1846c, 560-561 & O’Gorman 2016, 379.

423 Mackintosh 1846c, 560-561.

424 O’Gorman 2016, 385.

425 Mackintosh 1846c, 557.

suhteessa menneeseen, eikä sen tuomia muutoksia. Vuoden 1832 parlamenttiuudistus, jonka puolesta Mackintosh puheessaan puhui, hankkiutui eroon mädäntyneistä vaalipiireistä ja siirsi parlamenttipaikkoja suuremmille väestökeskuksille, vaikkakaan parlamenttipaikkojen jakautuminen ei suoraan perustunut paikkakuntien väestömääriin. Reformin jälkeinen äänioikeus perustui myös edelleen erinäisiin varallisuusrajoihin. Parlamenttireformi lisäsi äänioikeutettujen miesten määrää noin 12%:sta noin 18%:iin, paikoin se jopa kasvatti äänestysoikeuteen tarvittavan varallisuuden määrää, jolloin paikallisesti se poisti äänioikeuksia tietyiltä henkilöiltä. Mackintosh itse ei kuitenkaan päässyt näkemään parlamenttireformin läpimenoa, jonka puolesta hän oli puhunut viimeistään vuodesta 1791 lähtien, sillä hän kuoli vain kahdeksan päivää ennen parlamenttireformin läpimenoa.⁴²⁶

Mackintosh korosti englantilaisen perustuslain jatkuvuutta edelleen 1800-luvun puheissaan ja artikkeleissaan 1700-luvun lopun tekstiensä tavoin. Vuodesta 1792 alkaen Mackintoshin kielenkäyttöön tullut perustuslain parantamisen ja säilyttämisen retoriikka jatkui edelleen. Englantia oli edelleen Mackintoshin mukaan ainoa muinaisesti vapaa maa, mutta samanaikaisesti hän kuitenkin korosti eräässä puheessaan vuodelta 1815, että mainio vallankumous oli englantilaisen vapauden perusta.⁴²⁷

*After having experienced the excess of the spirit of liberty during the Civil War, and of the spirit of loyalty at the Restoration, it was at length finally established at the glorious era of the Revolution; and although since that immortal event it has experiences little change in its formal constitution, and perhaps no accession of legal power, it has gradually cast its roots deep and wide, blending itself with every branch of the government, and every institution of society, and has, at length, become the grandest example ever seen among men of solid and durable representation of the people of a mighty empire.*⁴²⁸

426 Mackintosh 1835c, 489 & O'Gorman 2016, 376-383.

427 The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI., 172 & Mackintosh 1846c, 359, 477.

428 Mackintosh 1846c, 359.

Yhdeksännentoista vuosisadan artikkeleissaan ja puheissaan Mackintosh siis kuitenkin näyttää ajatelleen, että Englanninkin perustuslaki oli muuttunut ajan saatossa. Joka tapauksessa Mackintosh näki Englannin perustuslain historian ennen kaikkea jatkuvan ”reformationin”, eikä ”revolutionin” historiana.⁴²⁹

*I cannot, indeed, Sir, recollect a single instance in the long course of reformation, which constitutes the history of the English constitution, where the same plausible arguments, and the same exciting topics, might not have been employed as are now pointed against the present measure.*⁴³⁰

Toisaalta ”reformation” ei välttämättä sulkenut pois ”revolutionia”, vaan ”revolution” saattoi olla yksi ”reformationin” muoto, kuten myöhemmin tässä luvussa tulemme näkemään. Vaikka retorisesti Mackintosh oli aiemminkin puhunut muun muassa perustuslain säilyttämisestä, oli hän jo *A Discoursessa* todennut, että Englannin perustuslaillinen historia erosi muista maista siinä, että Englannissa gooteilta perua oleva vapaus oli hitaasti kypsytetty luoden siellä parhaimman olemassa olevan hallintomallin. Sinällään siis Mackintoshin näkemyksissä oli selvää jatkuvuutta.⁴³¹

Mikä sitten erotti Englannin vuoden 1688 ”revolutionin” Ranskan ”revolutionista”, joka oli jäänyt sensaatiomaiseksi epäonnistumiseksi? Eräässä puheessaan Genovan tasavallan Sardinian kuningaskuntaan liittämistä vastaan vuodelta 1815, Mackintoshin selitti, että Ranskan ”revolutionin” suurin virhe oli ollut se, että 1700-luvun lopulla ranskalaiset olivat kuvitelleet voivansa luoda toimivan valtion pelkän järkensä avulla, aivan kuten hän oli itsekin *Vindiciæ Gallicæssa* ajatellut.⁴³²

One of the grand and parent errors of the French Revolution was the fatal opinion that it was possible for human skill to make a government. It was an error too generally prevalent, not to be excusable. The American Revolution had given it a fallacious semblance of support; though no event in history more clearly showed its falsehood. The system of laws, and the frame of society in North America, remained after the Revolution, and remain to this

429 Mackintosh 1846c, 554.

430 Mackintosh 1846c, 554.

431 Mackintosh 1799, 51-53.

432 Mackintosh 1846c, 352 & Mackintosh 1791a, 115-119, 170.

*day, fundamentally the same as they ever were. The change in America, like the change in 1688, was made in defence of legal right, not in pursuit of political improvement[...]*⁴³³

Onnistuneet vallankumoukset, kuten vuoden 1688 vallankumous ja Yhdysvaltojen vallankumous, eivät siis olleet sinällään pyrkineet Mackintoshin mukaan uudenlaisen hallintomallin luomiseen, eikä sellainen olisikaan ollut hänen mukaansa kuolevaisille mahdollistakaan. Omaa *A Discoursen* ja Burke *Reflectionsin* keskeistä ajatusta toistellen Mackintosh totesikin, että valtio ei ollut kuin kone, jonka voi luoda tyhjästä, vaan kuin kasvi, jota ihmiset pystyivät jalostamaan paremmaksi tai taidottomuuttaan tuhoamaan.⁴³⁴

*We know, or rather have seen and felt, that a government is not, like a machine or a building, the work of man; that it is a work of nature, like the nobler productions of the vegetable and animal world, which man may improve, and damage, and even destroy, but which he cannot create.*⁴³⁵

Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että minkäänlainen poliittinen parannus ei ollut mahdollista. Täydellinen muutos, siis ”revolution”, ei vain voinut aikaansaada parempaa muutosta valtiossa. Toimiva muutos täytyikin aina olla sopusointuisessa suhteessa vanhaan ja jo olemassa oleviin perinteisiin. Vaikka Mackintosh totesikin, että vapaus näytti olevan vain harvojen maiden etuoikeus, oli sen hidas rakentaminen kuitenkin mahdollista, kuten Englanti oli osoittanut.⁴³⁶

Kuitenkin englantilaisen maailmanosan historiassakin oli ollut tapahtumia, joista yleisesti käytettiin ”revolution” termiä. Miten sitten nämä erilaiset ”revolutionit” ja toisaalta laajempi narratiivi englantilaisen perustuslain ”reformationista” olivat yhteen sovitettavissa? ”Revolutionilla” saatettiin Mackintoshin mukaan saada aikaan myös hyviäkin asioita, kuten Englannin mainio vallankumous ja Yhdysvaltain vallankumous olivat osoittaneet.⁴³⁷

433 Mackintosh 1846c, 352.

434 Mackintosh 1846c, 353.

435 Mackintosh 1846c, 353.

436 Mackintosh 1846c, 352-353 & The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 532.

437 The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 533.

*Perhaps it may be true, though it will appear paradoxical to many, that such revolutions as those of England and America, conducted with such regard for moderation and humanity, and even with such respect for established authorities and institutions, independently of their necessity for the preservation of liberty, may even have a tendency to strengthen, instead of weakening, the frame of the commonwealth.*⁴³⁸

Vindiciae Gallicæssa Mackintosh oli korostanut, että eliittiä tarvittiin johtamaan kansaa, mutta toisaalta kansallakin oli aktiivinen rooli valtiossa tapahtuvissa lainsäädännöllisissä muutoksissa. Tuossa varhaisessa teoksessaan Mackintosh oli myös korostanut, että koko ”revolution” sai lopulta oikeutuksensa kansan tahdosta. Yhdeksännentoista vuosisadan artikkeleissa ja puheissa onnistuneen ”revolutionin” tueksi tarvittiin enää vain kansalaisten hiljainen hyväksyntä. Mitä vähemmän kansa oli osallisena ”revolutioneissa”, sitä väkivallattomampia ne olivat.⁴³⁹

*No people can long preserve the enthusiasm, which first impels them to take an active part in change. Its frequency at last teaches them patiently to bear it. They become indifferent to governments and sovereigns. They are spectators of revolutions, instead of actors in them. They are a prey to be fought for by the hardy and bold, and are generally disposed of by an army. In this state of things, revolutions become bloodless, not from humanity, but from the indifference of a people.*⁴⁴⁰

Onnistuneet ”revolutionit” erosivatkin epäonnistuneista ”revolutioneista” siinä, että niissä tavallinen kansa näytteli huomattavasti pienempää roolia. Onnistuneet ”revolutionit” olivat myös olleet jossain määrin järjestelmällisempiä kuin epäonnistuneet ”revolutionit”. Esimerkiksi Yhdysvaltojen tapauksessa oli Mackintoshin mukaan ollut anarkiaa itse sodassa Isoa-Britanniaa vastaan, mutta siinä ei ollut ollut ”confusionia”, eikä verta ollut vuodatettu sisäisesti uutta valtiota perustettaessa. Myös vuoden 1688 vallankumouksen yhteydessä Mackintosh korosti sen väkivallattomuutta.⁴⁴¹ Vielä tärkeämpi seikka oli se, että onnistuneet ”revolutionit” huomioivat paremmin yhteiskunnalliset tavat ja perinteet, sekä pyrkivät välttämään suuria innovaatioita. Toisaalta vanhoilla päi-

438 The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 533.

439 Mackintosh 1791a, 61, 123-128, 221-223 & The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 533.

440 The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 533.

441 The Edinburgh Review 1816 vol. XXVII., 217 & Mackintosh 1835a, 381.

villään Mackintosh oli jopa valmis toteamaan, että ihmisjärki pysty toisinaan luomaan toimivia keinotekoisia poliittisia järjestelmiä, kuten jesuiittajärjestö oli hänen mielestä sen toiminnan alkuvaiheessa osoittanut.⁴⁴²

Myös Puolan tapahtumat vuosina 1788–1791 saivat Mackintoshin arvostusta osakseen, jopa niin paljon, että käytti tästä tapahtumasarjasta sanaliittoa ”the glorious revolution”. Hän siis ilmiselvästi rinnasti sen hänen arvostamaansa Englannin mainioon vallankumoukseen.⁴⁴³ Kahdeksannentoista vuosisadan lopulla Puola oli pitkään ollut vaikeuksissa heikon kuninkaan ja riitaisen aristokratian ristipaineessa. Samalla sen naapurimaat, varsinkin Venäjä, pelasivat suurvaltapolitiittisia pelejään Puolan sisäpolitiikassa. Vuonna 1791 Ranskan vallankumouksen esimerkin innoittamana Puolassa oli kuitenkin tapahtunut kuninkaan tukema vallankumous, jossa säädettiin uusi brittiläistyypinen perustuslaki, joka muun muassa poisti lainsäädäntötyötä lamauttaneen librium veto -säännön ja lisäsi äänioikeutettujen määrää.⁴⁴⁴ Mackintosh korosti, että myöskään tässä Puolan ”revolutionissa” ei ollut ollut vaarallista kansan liikehdintää.⁴⁴⁵

*The course of this glorious revolution was not dishonoured by popular tumult, by sanguinary excesses, or by political executions.*⁴⁴⁶

On siis selvää, että Mackintoshin näkemyksen mukaan onnistunut ”revolution” oli eräänlainen eliitin *coup d'état*, jossa kansa näytteli mahdollisimman pientä roolia. Tällaisista vallankumouksen tavoittelijoista Mackintosh käytti edelleen termiä ”revolutionists”. Kansaa voitiin tarvita tietynlaisen legitimitetin takeena tai ulkopuolisen uhkan torjumiseen, kuten Yhdysvaltojen ja Puolan tapauksessa. Käytännön politiikkaan kansan tuli vaikuttaa mahdollisimman vähän. Muussa tapauksessa lopputuloksena voisi olla Ranskan vallankumouksen kaltainen väkivalta ja sekasorto.⁴⁴⁷

442 The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 533 & Mackintosh 1831, 357 & Mackintosh 1835a, 339.

443 The Edinburgh Review 1822 vol. XXXVII., 501.

444 Palmer 2005, 123, 144, 157-160.

445 The Edinburgh Review 1822 vol. XXXVII., 501-502

446 The Edinburgh Review 1822 vol. XXXVII., 501.

447 The Edinburgh Review 1815 vol. XXIV., 528.

Tällainen näkemys kansan mahdollisimman pienestä roolista onnistuneessa ”revolutoinnissa” oli täysin linjassa Mackintoshin poliittisen ajattelun kanssa 1800-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Mackintosh ei ollut koskaan ollut mikään demokraatti termin modernissa merkityksessä, vaikka retorisesti hän kannattikin kansan ja parlamentin lähempää liittoa.⁴⁴⁸ Jeremy Benthamin (1748–1832) *Plan of a Parliamentary Reform* (1817) -teoksen kirja-arvostelussa Mackintosh kuvaili näkemyksiään parhaasta mahdollisesta edustuksellisesta järjestelmästä. Tästä artikkelista käy ilmi, että Mackintosh kannatti eliittijohtaista ”virtuaalista” demokratiaa, jossa luokat eivätkä yksilöt, olisivat edustettuina parlamentissa erityisen kyvykkäiden henkilöiden toimesta. Näiden edustajien tuli ajaa luokkien asioita paremman ymmärryksensä turvin, mutta alempien luokkien jäsenillä itsellään ei ollut parlamenttiin mitään asiaa kansanedustajina. Hänen mielestään kaikilla luokilla ei tullut olla tasapuolista väestömäärään liitettyä edustusta parlamentin alahuoneessa, vaan hänestä oli riittävää, että jostain päin Isoa-Britanniaa myös alemmat luokat pystyivät lähettämään muutamia tahtomistaan edustajista parlamenttiin. Kaikilla ei missään nimessä ollut Mackintoshin mielestä oikeutta yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen. Yleisen äänioikeuden Mackintosh katsoi johtavan vain rikkaiden ja köyhien väliseen vastakkainasetteluun ja ennen pitkää itsevaltiuteen, joka mahdollistaisi sentään yhteiskuntarauhan säilymisen, toisin kuin yleinen äänioikeus.⁴⁴⁹

Valtiollinen parannus oli kuitenkin yhdeksännellätoista vuosisadalla Mackintoshin mukaan mahdollista myös ”revolutionin” avulla. Puolassa ”revolutionin” lopputulos oli Mackintoshin mukaan ollut perustuslaki, joka oli sallinut laajempia poliittisia ja kansalaisoikeuksia kolmannelle säädylle ja uskonnollisen vapauden. Se oli perustanut perinnöllisen monarkian vaalimonarkian sijasta, joka Puolan tapauksessa loi tasapainoa. Näiden uudistusten lisäksi myös virkoja sekä aatelistarvoa vapautettiin ja maaorjille sallittiin laajempi suojelus lain piirissä. Kaikista näistä uudistuskista huolimatta Mackintosh katsoi, että myös tässä ”revolutionissa” kunnioitettiin muinaisia etuoikeuksia, perustuslakia ja sen kieltä.⁴⁵⁰ Vaikka ”revolution” saikin siis jälleen positiivisempia merkityksiä Mac-

448 Mackintosh 1846c, 564-565.

449 The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI, 173, 175-178, 182-183 & Goodall 2009, 221.

450 The Edinburgh Review 1822 vol. XXXVII., 500-502.

kintoshin kielenkäytössä, olivat onnistuneet ja siis hyvät ”revolutionit” sellaisia, joissa muutos ei ollut erityisen innovatiivisia, kuten Ranskassa, vaan asteittaista ja menneisyyden huomioon ottavaa kuten Englannissa, Yhdysvalloissa tai Puolassa.

Edellä lainatussa Puolaa koskevassa artikkelissa on nähtävillä myös mielenkiintoisella tavalla ”revolutionin” ja ”reformationin” synonyymisuutta, sillä Mackintosh kirjoitti, että Puolassa ”revolutionilla” aikaansaatiin ”reformation”.⁴⁵¹

*History will one day do justice to that illustrious body, and hold out to posterity, as the perfect model of a most arduous reformation, that revolution which fell to the ground from no want of wisdom on their part, but from the irresistible [sic] power and detestable wickedness of their enemies.*⁴⁵²

Eräessä toisessakin *The Edinburgh Reviewin* artikkelissa näiden termien synonyymisuus on nähtävillä, sillä Mackintosh kirjoitti, että uskonpuhdistus, eli ”reformation”, oli ollut saksalaisten ”revolution”.⁴⁵³ Toisaalta taas eräessä kolmannessa *The Edinburgh Reviewin* artikkelissa hän kirjoitti jälleen, että ”revolution” oli vältettävissä ”reformilla”.⁴⁵⁴ Näyttäisikin siltä, että ”reformation” sisälsi jossain määrin laajemman sisällön kuin ”reform”, jota Mackintosh oli käyttänyt useassa aiemmassa teoksessaan jonkinlaisena vastakkainasetteluna ”revolutionille”. Tässä mielessä ”reformationin” ja ”revolutionin” lähtyminen näissä yhteyksissä on ymmärrettävää, sillä englantilaisissa ja puolalaisissa ”revolutioneissa” muutos oli Mackintoshin mukaan aina tapahtunut suhteessa menneeseen.

Puolaa koskeneen artikkelin yhteydessä on myös nähtävissä ”revolution”-termin ajallista jatkuvuutta. Puolan ”revolutionilla” oli ollut Mackintoshin mukaan kulku, ”course”, joka näyttäisi toteutuneen käytännön lainsäädäntötyössä, mutta myös kansan käytöksessä tämän prosessin aikana. Lisää todistusaineistoa ”revolution”-termin ajallisuuden muutoksesta poliittisissa yhteyksissä löytyy Mackintoshin Portugalia koskevasta pu-

451 *The Edinburgh Review* 1822 vol XXXVII., 501-502.

452 *The Edinburgh Review* 1822 vol XXXVII., 501-502.

453 *The Edinburgh Review* 1814 vol. XXII., 221.

454 *The Edinburgh Review* 1814 vol. XXII., 221 & *The Edinburgh Review* 1827 vol. XLV., 209

heesta vuodelta 1829 ja *The Edinburgh Reviewin* artikkelista vuodelta 1827.⁴⁵⁵ Portugalissa syyskuussa 1820 sotilasjohdon tukema juntta oli alkanut säätämään Portugalille Espanjan mallin mukaista perustuslakia, jossa perinnöllinen kuningas olisi ollut vastuussa parlamentille ja hallinnut sen kanssa yhdessä. Samalla he vaativat kuningas Juhana VI:n (1767–1826) paluuta Brasiliasta, jonne kuningas oli paennut Napoleonin valloitusarmeijoita. Vastahakoisen Juhana VI:n oli ollut pakko matkata takaisin Portugaliin, sillä muuten hän olisi voinut menettää koko kuningaskunnan. Kuninkaan lähdettyä Brasiliassa kuitenkin petyttiin Portugalin liberaalien tavoitteisiin. Vuonna 1822 kuningas Juhana VI:n Brasiliaan jäänyt vanhin poika, Pietari I (1798–1834), julistettiinkin brasilialaisten toimesta heidän perustuslailliseksi kuninkaakseen. Juhana VI:n nuorempi Portugaliin palannut poika, Mikael (1802–1866), puolestaan asettui kuninkaan itsevaltaa kannattavan kapinaliikkeen johtoon, jolloin Juhana VI:n onnistui kumoamaan tilapäisen parlamentin säätämän perustuslain. Kapinaliike nimesi kuitenkin Mikaelin Portugalin kuninkaaksi hänen isänsä sijasta. Juhana VI kukisti poikansa kapinan ja karkotti hänet Portugalista.⁴⁵⁶

Mackintoshin kuvatessa näitä tapahtumia, on selvästi nähtävillä se, että ”revolution”-termin käytössä oli tapahtunut jonkinlaisia muutoksia liittyen termin ajallisuuteen verrattaessa sitä hänen aiempiin teoksiinsa.

*[A]ll the materials of formidable discontent were heaped up in Portugal, when the Spanish Revolution broke out in the beginning of 1820. [...] In August 1820, the garrison of Oporto declared for a revolution; and, being joined on their march to the Capital by all the troops on their line, were received with open arms by the garrison of Lisbon; and it was determined to bestow on Portugal a still more popular constitution than that of Spain.*⁴⁵⁷

Mackintoshin tapahtumien kulun kuvauksen mukaan Espanjassa oli siis ollut käynnissä ”revolution”. Portugalissa puolestaan vasta ”revolutionin” julistamisen jälkeen Portugalin sotilasjohto armeijan tukemana päätti luoda Portugalille uuden perustuslain. ”Revolution” ei siis tarkoittanut edellä lainatussa katkelmassa itse muutosta perustuslaissa,

455 Mackintosh 1846c, 499-531 & *The Edinburgh Review* 1827 vol. XLV., 199-247.

456 Anderson 2000, 127, 130-132 & Valtonen 2001, 160-161.

457 *The Edinburgh Review* 1827 vol. XLV., 206.

vaan jotain toimintaa tämän muutoksen puolesta. Toisaalta myös tämä Portugalin väliaikaisen parlamentin uuden perustuslain säätäminen oli Mackintoshin mukaan ollut ”revolution”, jossa Portugali oli muuttunut demokraattiseksi monarkiaksi. ”Revolutionilla” oli siis edelleen mahdollista tarkoittaa myös perustuslain muuttumista sinänsä.⁴⁵⁸

Myös Brasilian irrottautuminen Portugalista oli Mackintoshin mukaan ollut ”revolution”. Myös tässä Brasilian itsenäistymisprosessin kuvauksen yhteydessä on nähtävissä se, että Mackintosh tarkoitti ”revolution”-termillä ajallisesti jatkuvaa poliittista toimintana itse muutoksen sijasta.⁴⁵⁹

*[A] revolution broke out in Brazil, in the spring of 1821, the first professed object of which was, not the separation of that country, but the adoption of the Portuguese Constitution.*⁴⁶⁰

”Revolution” oli siis jatkuva poliittinen akti, jolla oli jokin selvä tavoite. Sinällään ”revolutionin” tavoitteellisuudessa ei ole vielä mitään uutta, olihan Mackintosh Intian aikaisissa kirjeissäänkin jo kirjoittanut, että ”revolution” oli jotain, jota voitiin suunnitella. Kaikissa näissä edellisissä lainauksissa on uutta se, että Mackintosh kirjoitti, että ”revolution” purskahti esiin. Tällaista ilmaisua Mackintosh ei ollut aiemmin käyttänyt. Hän ei siis tarkoittanut ”revolution” enää vain tapahtunutta muutosta, vaan kuvasi sillä myös jatkuvaa toimintaa. Aiemmin Mackintosh olisi voinut käyttää tässä yhteydessä termejä kuten ”convulsion”, ”rebellion” tai ”confusion”, mutta nyt ”revolution” oli se termi, jota hän katsoi oikeaksi soveltaa nykyhetkessä tapahtuvaan valtiollisen vallan vastustamiseen. *Vindiciæ Gallicæssahan* hän oli korostanut, että kansan liikehdintä sinällään ei ollut poliittinen ”revolution”.⁴⁶¹ Eräässä puheessaan vuodelta 1824 hän näyttäisi jopa rinnastaneen ”revolutionin” ”rebellioniin”.⁴⁶²

No other doctrine has ever been maintained in this country, since the solemn Parliamentary condemnation of the usurpations of Charles I. [Kaarle I], which he was himself compelled to sanction in the Petition of

458 The Edinburgh Review 1827 vol. XLV., 206 & Mackintosh 1846c, 506.

459 The Edinburgh Review 1827 vol. XLV., 206.

460 The Edinburgh Review 1827 vol. XLV., 206.

461 Mackintosh 1791a, 16.

462 Mackintosh 1846c, 409.

*Right. In none of the revolutions or rebellions which have since occurred has martial law been exercised, however much, in some of them, the necessity might seem to exist.*⁴⁶³

Edellisissä Portugalia ja Brasiliaa koskevissa lainauksissa näkyy, että ”revolutionin” toteuttaminen tapahtui mahdollisessa tulevaisuudessa ja käytännön teoissa pitemmällä aikavälillä, eikä ainoastaan vain uuden lain säätämisen hetkellä tai valtiaan vaihtumisen yhteydessä. Mackintosh kirjoitti myös, että Juhana VI oli Brasiliasta takaisin Portugaliin lähdettyään jättänyt tämän amerikkalaisen ”revolutionin” loppuun saattamisen pojalleen Pietarille.⁴⁶⁴

*[T]he King, disquieted by the commotions which encompassed him, determined to return to Lisbon, and to leave the conduct of the American revolution to his son.*⁴⁶⁵

Näissä ”revolution” termin -käytöissä näkyy nähdäkseni selviä viitteitä siitä, että ”revolution” ei enää 1820-luvulla viitannut Mackintoshille ainoastaan menneisyyteen tai yksittäiseen hetkeen, jossa muutos tapahtui. Viimeistään tuolloin hän saattoi käyttää sitä käynnissä olevista tapahtumasarjoista, joiden lopputulos ei ollut vielä selvillä. Toisaalta myös varhaisempi ”revolution”-termin käyttö eli tämän uuden käytön rinnalla.

*The populace now revolted against their magistrates in all towns, and the States of Holland were compelled to repeal the Edict [...], and to confer [...] on the Prince the office of Stadtholder[...]. The commotions which accompanied this revolution were stained by the murder of John and Cornelius De Witt[...].*⁴⁶⁶

Edellä lainatussa katkelmassa Mackintoshin sekalaisten teosten kokoelmassa olevasta *The Memoir of the Affairs of Hollandissa*,⁴⁶⁷ Mackintosh jatkoi siis ”revolutionin” ja ”commotionin” pitämistä erillään. ”Commotion” viittasi tässä ennen kaikkea toimintaan, kun taas ”revolution” näyttäisi viittaavan itse lainsäädännöllisiin muutoksiin.

⁴⁶³ Mackintosh 1846c, 409.

⁴⁶⁴ The Edinburgh Review 1827 vol. XLV., 206-207.

⁴⁶⁵ The Edinburgh Review 1827 vol. XLV., 206-207.

⁴⁶⁶ Mackintosh 1846a, 550.

⁴⁶⁷ Mackintosh oli valmistellut tämän päiväämätön tekstin *History of the Revolution in England in 1688* -teostaan varten. Se löytyy toimittajan korjailemassa muodossa myös tuosta teoksesta. Mackintosh 1835a, 399-400.

Edellä kuvatus ”revolution”-termin uuden käyttömahdollisuuden ilmaantumisen tarkempi ajoittaminen on vaikeaa. Vuonna 1811 Mackintosh kirjoitti päiväkirjaansa, että Etelä-Amerikan valtiot taistelivat itsenäisyytensä puolesta, mutta näitä tapahtumia kuvattaessaan Mackintoshin mukaan Etelä-Amerikassa oli kuitenkin menossa ”bloody commotion” eikä ”revolution”.⁴⁶⁸ Muutama vuosi myöhemmin vuonna 1814 Mackintosh kirjoitti puolestaan, että Etelä-Amerikassa oli käynnissä ”revolt”.⁴⁶⁹ Kuitenkin noin kymmenen vuoden päästä tästä, puheessaan Etelä-Amerikan valtioiden itsenäisyyden tunnustamisen puolesta vuodelta 1824, tämä sama Etelä-Amerikan itsenäisyystaistelu oli Mackintoshin mukaan ”successful revolt” ja ”revolution”.⁴⁷⁰ Toki vuoteen 1824 mennessä käytännössä katsoen kaikki Etelä-Amerikan entiset siirtomaat, pois lukien Kuuba ja Puerto Rico, olivat irrottautuneet Espanjasta, joten tässä puheessa ”revolutionin” voisi ymmärtää viittauksena itse tapahtuneeseen muutokseen.⁴⁷¹ Joka tapauksessa samassa puheessa Mackintosh totesi myös, että Buenos Airesin tasavalta oli lähettänyt joukkoja tukeakseen Chilen ja Perun ”revolutioneita”.⁴⁷²

*The Republic of Buenos Aires has an equally undisputed enjoyment of independence. [...] Its rulers are so conscious of internal security, that they have crossed the Andes, and interposed with vigour and effect in the revolutions of Chili and Peru.*⁴⁷³

Tässä Mackintosh viittasi tapahtumasarjaan, jossa eräs José de San Martín (1778–1850) kokosi muutaman vuoden aikana omatoimisesti armeijan erinäisistä vapaaehtoisista ja ylitti Andit vuonna 1817, ratkaisten Chilen itsenäisyyden vuonna 1818. Tämän jälkeen de san Martín oli jatkanut Peruun vuonna 1820, joka myös julistautui itsenäiseksi seuraavana vuonna.⁴⁷⁴ Myös tässä puheessa ”revolution” siis näyttäytyi ajallisesti jatkuvana poliittisena toimintana, johon saattoi ottaa osaa.

468 Mackintosh 1835c, 106-107.

469 Mackintosh 1835c, 322.

470 Mackintosh 1846c, 441.

471 Valtonen 2001, 172-185.

472 Mackintosh 1846c, 465.

473 Mackintosh 1846c, 464-465.

474 Valtonen 2001, 176-179.

Näyttääkin siis siltä, että toisin kuin 1810-luvun teksteissä, viimeistään 1820-luvulla Mackintosh käytti ”revolution”-termiä johdonmukaisesti tässä jatkuvan toiminnan merkityksessä. Muutos ”revolution”-termin käytössä tapahtui todennäköisesti siis jossain 1810–1820-lukujen vaihteessa. Mahdollinen selitys sille, miksi tällainen merkitys ilmaantui juuri tuolloin, löytyy maailmanpoliittisen tilanteen muutoksesta tuohon aikaan. Napoleonin sodat olivat päättyneet väliaikaisesti huhtikuussa 1814, kun Napoleon luopui kruunusta menetettyään Pariisin koalition joukoille. Vaikka Napoleon palasikin hetkellisesti valtaan maaliskuussa 1815, kukistui hän jo saman vuoden kesäkuussa lopullisesti Waterloon taistelussa. Vielä saman kuun aikana Napoleon luopui kruunusta, minkä jälkeen Bourbonien suku palautettiin Ranskan valtaistuimelle.⁴⁷⁵ Yli kaksikymmentä vuotta kestäneiden vihollisuuksien päättyminen mahdollisti sen, että Mackintoshin kontaktit vanhoihin ranskalaisiin ystäviin kuten, Benjamin Constantiin (1767–1830), ja uusiin tuttavuuksiin, kuten madame de Staëliin (1766–1817), muuttuivat pysyvämmiksi juuri 1810- ja 1820-luvuilla.⁴⁷⁶ Vaikuttaakin todennäköiseltä, että tuolloin ranskalaisen ”révolution”-termin jo vakiintunut käyttö ajallisesti jatkuvana poliittisena aktina, joka oli yleistynyt Ranskan vallankumouksen aikoihin vuodesta 1789 alkaen, tarttui nyt siis myös Mackintoshin englanninkielisen ”revolution”-termin käyttöön.⁴⁷⁷

Ei-poliittisissa yhteyksissä on viitteitä, että Mackintosh käytti ”revolution”-termiä jatkuvasta ajanjaksosta jo aiemminkin. Esimerkiksi pääluvussa kaksi mainitun Jean Peltierin oikeusistunnon aikana hänen pitämässä puolustuspuheessa on viitteitä tästä.⁴⁷⁸ Kuitenkin 1810–1820-lukujen vaihteessa tällainen terminkäyttö muuttui paljon systemaattisemmaksi. Viimeistään vuonna 1814 Mackintosh käytti selvästi ”revolution”-termiä tällaisella ajallisesti avoimella tavalla. Madame de Staëlin *De l'Allemagne* (1813) -teoksen kirja-arvostelussa Mackintoshin mukaan Saksassa oli ollut käynnissä puolen vuosisadan kestänyt ”revolution”, jossa saksalainen kirjallisuus oli saanut muotonsa.⁴⁷⁹

475 Haikala 2006, 696-697.

476 Rendall 1972, 217, 228.

477 Baker 1990, 219-220 & Baker 2015, 80, 84.

478 Mackintosh 1846c, 289.

479 The Edinburgh Review 1814 vol. XXII., 200.

*A great revolution, however, at length began, which in the course of half a century terminated in bestowing on Germany a literature, perhaps the most characteristic possessed by any European nation.*⁴⁸⁰

Tässä ilmauksessa on jo selvästi nähtävillä, se että ”revolutionilla” oli jokin alkupiste, kulku ja lopputulos. Toisaalta artikkeli, jossa tämä ilmaus on koski juuri ranskalaisen madame de Staëlin teosta. Madame de Staël oli itsekin käyttänyt ”révolution”-termiä vastaavalla tavalla *De l’Allemagnessaan*.

*La révolution qui s’est faite dans les esprits philosophiques en Allemagne depuis trente ans les a presque tous ramenés aux sentiments religieux.*⁴⁸¹

De l’Allemagnessa de Staël siis myös käytti ranskalaista ”révolution”-termiä ajallisesti jatkuvasta kolmekymmentä vuotta kestäneestä ajanjaksosta. Tämä puolestaan edelleen tukee sitä johtopäätöstä, että Mackintoshin ”revolution”-termin käytön muutokseen oli myötävaikuttamassa hänen kontaktinsa ranskalaisiin ystäviinsä.

Vaikka Mackintosh jälleen kommentoikin ”revolutioneita”, joita hän selvästikin piti hyvinä, ei ”revolution” termin käyttö missään nimessä muuttunut yhtä positiiviseksi kuin miten hän oli *Vindiciæ Gallicæssa* sitä käyttänyt. Napoleonin kukistuttua Euroopan suurvallat, uusi monarkistinen Ranska mukaan lukien, olivat kokoontuneet niin kutsuttuun Wienin kongressiin sopimaan Euroopan maiden rajojen uudelleenjärjestelystä suurvaltojen tasapainon ja turvallisuuden periaatteet etunenässä.⁴⁸² Wienin kongressi ja se miten voittajamaat siirtelivät rajoja tahtonsa mukaan ja jakoivat Euroopan pikkumaita keskenään, oli Mackintoshin näkemyksen mukaan väärä Euroopan perustuslakia vastaan. Nämä Wienin kongressissa tehdyt päätökset vertautuivat Mackintoshin mukaan täysin Pariisissa tehtyihin päätöksiin vallankumoussotien aikana, sillä molemmat muuttivat eurooppalaista järjestelmää olennaisella tavalla. Mackintoshin mukaan sekä vallankumouksellisten, että despoottien rajojen siirtelyn periaatteiden taustalla olivat kuitenkin Puolan jaot 1700-luvulla, jolloin vastaavat periaatteet oli otettu käyttöön ensimmäis-

480 The Edinburgh Review 1814 vol. XXII., 200.

481 de Staël 1841, 562. ”The revolution which has taken place among the philosophical minds in Germany, during the last thirty years, has brought them almost all back to religious sentiments.”

Käännös: Staël Holstein 1813, 301-302.

482 Hovi 2006, 710-712.

tä kertaa. Kaikki tämä oli Mackintoshin mukaan vastoin kansainvälistä lakia, jolloin tuhoutui myös tämä Eurooppaa suojaava periaate. Mackintosh kutsuikin Wienin kongressin tekoja hirviömäiseksi ”revolutioniksi” eurooppalaisessa järjestelmässä.⁴⁸³

*They agree that Germany shall govern a federal constitution, – that Switzerland shall govern herself, – that unhappy Italy shall, as they say, be composed of sovereign states: – but it is all by grant from these lords paramount. Their will is the sole title to dominion, – the universal tenure of sovereignty. A single acre granted on such a principle is, in truth, the signal of a monstrous revolution in the system of Europe.*⁴⁸⁴

Lisää esimerkkejä tällaisesta ”revolution”-termin negatiivisesta konnotaatiosta löytyy Mackintoshin kirja-arvostelusta koskien M. Falkenskioldin (kuoli 1820) muistelmia, jossa tämä ilmeisesti Tanskan armeijassa palvellut korkea-arvoinen kenraali kirjoitti Johann Friedrich Struenseen (1737–1772) syrjäyttämisestä vuonna 1772. Mackintoshin mukaan ”revolution” 1600-luvulla oli tehnyt Tanskan kuninkaista yksinvaltiaita, jolloin se oli samalla tuhonnut Tanskan kansanedustusjärjestelmän.⁴⁸⁵ Struenseen puolestaan oli 1700-luvulla pyrkinyt uudistamaan Tanskaa lisäämällä siellä muun muassa sananvapautta. Struenseen syrjäyttäminen Tanskan kuninkaan neuvonantajan paikalta, teloittaminen vuonna 1772 ja hänen uudistustensa poistaminen olivat Mackintoshin mukaan myös olleet ”revolution”.⁴⁸⁶ Toisaalla Mackintosh kirjoitti, että ranskalaisilla oli vuoden 1823 väliintulossa Espanjassa ollut tarkoituksena aikaansaada ”revolution” tuossa maassa. Tässä sodassa Ranskan tavoitteena oli muuttaa Espanjan perustuslakia itsevaltaisempaan suuntaan, joten ”revolution”-termin negatiivinen merkitys on tässäkin yhteydessä selvä.⁴⁸⁷ ”Revolution” ei siis missään nimessä ollut edelleenkaan aina mitenkään positiivinen asia, vaikka sillä voitiin oikein toteutettuna saada Mackintoshin mukaan hyvääkin aikaan.

483 Mackintosh 1846c, 321-324, 354 & The Edinburgh Review 1822 vol. XXXVII., 494, 512, 516.

484 Mackintosh 1846c, 323.

485 The Edinburgh Review 1826 vol. XLIV., 360, 363-364.

486 Israel 2012, 823-826 & The Edinburgh Review 1826 vol. XLIV., 381.

487 Mackintosh 1835c, 412 & Hovi 2006, 715-716.

4.2 ”Reformationin” ja ”revolutionin” yhteen saattaminen

*The variations of policy in this reign have generally some connection with revolutions in Henry's [Henrik VIII] palace and his bed.*⁴⁸⁸

– James Mackintosh

Elämänsä viimeisellä vuosikymmenellä Mackintosh kirjoitti kolme historiateosta. *Dissertation on the Progress of Ethical Philosophy* vuonna 1830, kolmiosaiseksi jääneen *History of Englandin* vuosina 1830, 1831, 1832 sekä *History of the Revolution in England in 1688:n* vuonna 1835. Mackintoshin kuoltua vuonna 1832 edellä mainituista teoksista kaksi viimeistä julkaistiin keskeneräisenä hänen kuolemansa jälkeen. Kuten teosten nimistäkin voi päätellä, ensimmäinen käsittelee etiikan historiaa, toinen puolestaan Englannin historiaa – esihistoriasta Elisabet I:n (1533–1603) hallintokauteen saakka – ja kolmas käsittelee mainiota vallankumousta ja sitä edeltäneitä tapahtumia.

Edellisessä alaluvussa mainitussa puheessaan Englannin parlamenttireformin puolesta Mackintosh oli sanonut, että Englannin perustuslain historia oli jatkuvan ”reformaation” historiaa⁴⁸⁹. Kuten aiemmin käsitellyissä artikkeleissaan ja puheissaan, myös Englannin historiaa käsittelevissä teoksissaan hän kuitenkin käytti useasti ”revolution” termiä kuvaamaan erilaisia muutoksia, joita sen perustuslaissa ja historiassa yleisemminkin oli tapahtunut. Tällaisia ”revolutioneita” olivat olleet muu muassa Magna Cartan säätäminen ja normannien valloitusretket 1000-luvulla sekä Rooman valtakunnan tuho, ruusujen sodan eri tapahtumat sekä protestanttinen reformaatio.⁴⁹⁰

Mackintoshin historiateoksissa ”revolution” oli varsin yleisesti käytetty termi. Yhteiskunnallisista muutoksista Mackintosh käytti ”revolution”-termiä usein poliittisiin muutoksiin verrattuna varsin neutraalissa merkityksessä, vaikka sillä oli niissä yhteyksissä

488 Mackintosh 1831, 224.

489 Mackintosh 1846c, 554.

490 Mackintosh 1830, 25, 108 & Mackintosh 1831, 72. 206, 242.

usein myös huomattavan positiivinen merkitys. Yhteiskunnallisissa yhteyksissä ”revolutionilla” oli edelleen myös selviä yhteyksiä edistyksen kanssa, kuten seuraavassa lainauksessa *History of Englandista*.⁴⁹¹

*The commercial treaty between England and Burgundy, in 1496, called ”the great intercourse”, is not only an important event in the history of the most industrious and opulent of the Transalpine states, but deserves attention, as foreboding those revolutions in the state of society both in Europe and America, with which the great importance ascribed to such negotiations now shows the world was pregnant.*⁴⁹²

Hän käytti sitä niin merkittävistä poliittista ja yhteiskunnallisistakin muutoksista, kuin myös verrattain varsin pienistäkin asioista, kuten mielipiteen, termistön, kirjoitustyylin ja näkemysten muutoksista sekä jopa kuningas Henrik VIII:n (1491–1547) petikumppanien vaihdoksista.⁴⁹³

Mackintoshin historiateoksissa hän näyttäisi edelleen käyttäneen ”revolution”-termiä tarkoittamaan ennen kaikkea suurta muutosta politiikan suunnassa. Mackintosh käytti ”revolution”-termiä esimerkiksi erilaisista lakimuutoksista, joita Englannin tai muiden eurooppalaisten maiden historiassa oli tapahtunut. Myös hallitsijasukujen vaihdokset, hallitsijan vaihdokset sekä myös ministerien tai keskeisten virkamiesten vaihdokset olivat tapahtumia, joihin Mackintosh sovelsi ”revolution”-termiä.⁴⁹⁴ Esimerkiksi normanivalloitus vuonna 1066, jolloin Normandian herttua Vilhelm valloittaja (n. 1028–1087) valloitti Englannin anglosaksiselta Harald II:lta (n. 1022–1066), oli tällainen ”revolution”, eli siis suuri muutos hallitsijasuvussa.⁴⁹⁵

*[T]he gradual connection and intercourse with Normandy, [...] silently prepared the Saxons for a change of dynasty. [...] [T]hat revolution in the reigning family was followed by extensive mutations of laws, language, property, and manners [...].*⁴⁹⁶

491 Esim. Mackintosh 1830, 306 & Mackintosh 1831, 68, 102-103 & Mackintosh 1837, 107.

492 Mackintosh 1831, 102-103.

493 Mackintosh 1831, 224 & Mackintosh 1837, 55, 311.

494 Mackintosh 1830, 20, 32, 148-152, 304 & Mackintosh 1831, 23, 40, 264-265 & Mackintosh 1835b, 234.

495 Jenkins 2011, 43-46 & Mackintosh 1830, 43.

496 Mackintosh 1830, 43.

”Revolutionin” merkitys suurena muutoksena tulee esille myös Mackintoshin kirjoittaessa ruusujen sodasta, jossa Englannin kruunusta kamppailivat Lancasterin ja Yorkin suvut vuosina 1455–1485. Mackintoshin mukaan York-suvun tavoite siirtää kruunu takaisin Lancaster-suvulta itselleen ruusujen sodan alkuvaiheessa olisi ollut ”revolution”, koska kruunu oli ollut Lancasterilla jo kuusikymmentä vuotta.⁴⁹⁷

*If an inquiry into titles could be thus retrospective, what principle could limit its operation? Surely the heirs of Edgar Atheling, if not those of king Arthur ought to be preferred to the descendants of Edward III. A restoration after an establishment of sixty years is a revolution, and leads to an endless series of revolutions.*⁴⁹⁸

Mackintosh vertasi York -suvun vaateita Englannin kruunuun Edgar Athelingin (kuoli n. 1125)⁴⁹⁹ tai jopa myyttisen Arthurin jälkeläisten kuvitteellisiin vaateisiin, koska molemmat olisivat olleet yhtä suuria muutoksia perimysjärjestyksessä. Vielä yksi hyvä esimerkki ”revolutionista” tällaisena suurena muutoksena löytyy *History of the Revolution in England in 1688* -teoksesta. Mackintosh kirjoitti, että Jaakko II:n oli onnistunut hankkia puolet parlamentin alahuoneen edustajista taakseen ennen mainiota vallankumousta. Tämä oli Mackintoshin mukana ollut ”revolution”.⁵⁰⁰

*In six years, therefore it is evident, that by a few determinations of servile judges, the crown had acquired the direct, uncontrolled, and perpetual nomination of nearly one-half the members of the House of Commons. When we recollect the independent and ungovernable spirit manifested by that assembly in the last fifteen years of Charles II. [Kaarle II], we may be disposed to conclude, that there is no other instance in history of so great a revolution effected in so short a time, by the mere exercise of judicial authority.*⁵⁰¹

497 Jenkins 2011, 115-124.

498 Mackintosh 1831, 15-16.

499 Edgar Athelingia oli pidetty Harald II:n laillisenä perillisenä 1060-luvulla Harald II:n kaaduttua taistelussa Vilhelm valloittajaa vastaan. Hänen nimissään oli myös kapinoitu Vilhelmiä vastaan sen jälkeen, kun Vilhelm oli vallannut Englannin kuningaskunnan anglosakseilta. Encyclopædia Britannica 2016.

500 Mackintosh 1835a, 302.

501 Mackintosh 1835a, 302.

Tässä lainauksessa Mackintosh vertasi parlamentin alahuoneen itsenäistä luonnetta Jaakko II:n edeltäjän Kaarle II:n aikana sen kruunulle alisteiseen rooliin Jaakko II:n aikana. Tämä suuri ja päinvastaiseen suuntaan tapahtunut muutos parlamentin alahuoneen asemassa oli Mackintoshin mukaan ”revolution”.

Toisaalta myös Mackintoshin historiateoksissa on nähtävillä se, että ”revolution”-termin käyttömahdollisuudet olivat kasvaneet Napoleonin sotien päätyttyä, sillä myös näissä teoksissaan Mackintosh käytti toisinaan ”revolution”-termiä kuvaamaan poliittista toimintaa sinänsä eikä vain toiminnan lopputuloksena tapahtunutta muutosta. Esimerkiksi kirjoittaessaan Rikhard II:sta (1367–n. 1400), joka toimi Englannin kuninkaana vuodesta 1377 vuoteen 1399, jolloin hänet syrjäytettiin kuninkaan paikalta, tulee tällainen ”revolutionin” merkitys toimintana selvästi esille.⁵⁰²

*Thus an universal defection broke out, in the midst of that general submission and even professed attachment which often lull bad rulers into a supineness fatal to them till the moment when the shock of some successful resistance or of some unwonted excess reveals each man's feelings to his neighbors, and melts into one mass of revolution all the various and jarring emotions of contempt and hatred, of discontent from a thousand sources of indignation against past wrong, and hope of being secured against its repetition, which at different times and in diverse forms a bad government implants and fosters in the hearts of the people.*⁵⁰³

Tässä lainauksessa Mackintoshille ”revolution” ei siis ollut ainoastaan poliittista toimintaa, vaan erityisesti ihmismassojen toimintaa, jolla vastustettiin laillista hallitsijaa. Mackintosh rinnasti ”revolution”-termin sanaliittoon ”universal defection”, joilla molemmilla hän näyttäisi tarkoittaneen lähinnä samaa, mitä olisi voinut ilmaista ”rebellion”-termillä. Mackintosh käytti ”revolution”-termiä myös pitkäkestoisesta muutoksesta suhteessa ei-poliittisiin tapahtumiin, kuten mielipiteiden muutokseen.⁵⁰⁴

The sixteenth [century] may be considered as the age of transition from the scholastic to the modern philosophy. The former, indeed, retained posses-

502 Jenkins 2011, 100-105 & Mackintosh 1830, 333.

503 Mackintosh 1830, 333.

504 Mackintosh 1837, 107.

*sions of the Universities, and was long after distinguished by all the ensigns of authority. But the mines were already prepared. The revolution in opinion had commenced.*⁵⁰⁵

Tässä yhteydessä ”revolution” tarkoitti jatkuvaa muutosta ihmisten mielipiteissä. Tällä mielipiteiden ”revolutionilla” oli kuitenkin jokin alku, kulku ja lopputulema, joka oli jollain tavalla merkittävä muutos aikaisempaan verrattuna. Nämä löydökset vahvistavat edelleen sitä edellisessä alaluvussa esitettyä väitettä, että elämänsä loppupuolella Mackintoshin ”revolution”-termin käyttömahdollisuudet laajenivat ja johdonmukaistuivat tarkoittamaan itse muutoksen lisäksi myös sitä prosessia, jossa muutos tapahtui.

Historiateoksissaan Mackintosh käytti ”revolution”-termiä sekä positiivisista että negatiivisista muutoksista. Useimmiten kuitenkin yhteiskuntaan liittyvät ”revolutionit” olivat positiivisia, kun taas poliittisiin muutoksiin liittyvät ”revolutionit” saattoivat olla joko positiivisia tai negatiivisia. Epäpoliittisissa yhteyksissä Mackintosh sovelsi ”revolution”-termiä esimerkiksi omaisuuden siirtoon kirkolta valtiolle, kaupan vilkastumiseen, sodankäynnin muutokseen ja protestanttiseen reformaatioon. Esimerkiksi moniavioisuuden loppuminen ja maaorjien vapauttaminen olivat olleet Mackintoshin mukaan tällaisia positiivisia ”revolutioneita”.⁵⁰⁶

*These extracts may be properly closed by the short maxim following, after the perusal of which no man will be at a loss to understand the main cause of the happiest of all revolutions — the manumission of bondsmen.*⁵⁰⁷

Poliittisissa yhteyksissä Mackintosh käytti ”revolution”-termiä puolestaan usein myös negatiivista muutoksista. Edellä lainatuissa poliittisiin muutoksiin liittyneissä katkelmissa on mahdollista nähdä tällainen ”revolution”-termin negatiivinen konnotaatio. Näiden katkelmien lisäksi yksi hyvä esimerkki löytyy jälleen *History of the Revolution in England in 1688* -teoksesta.⁵⁰⁸

505 Mackintosh 1837, 107.

506 Mackintosh 1830, 306 & Mackintosh 1831, 68, 102, 124, 132, 222, 240, 246, 293 & Mackintosh 1832, 24 & Mackintosh 1835a, 191.

507 Mackintosh 1831, 68.

508 Mackintosh 1835a, 301.

*As James [II] was unquestionably an aggressor, and the people of England drew their swords only to prevent him from accomplishing a revolution which should change a legal and limited power into lawless despotism, it is needless, on this occasion, to moot the question, whether arms may be as justly wielded to obtain as to defend liberty.*⁵⁰⁹

Mackintoshin mukaan Jaakko II oli siis tavoitellut ”revolutionia”, jonka seurauksena hänestä olisi tullut lain yläpuolella oleva despootti. Tässä suhteessa ”revolution” tarkoitti siis suurta muutosta, jolla olisi ollut äärimmäisen negatiivinen vaikutus englantilaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi Mackintosh liitti edelleen ”revolutioniin” usein väkivaltaa ja epäselvyyttä. Monet edelle jo mainituista poliittisista ”revolutioneista” oli tietysti aikaansaatua väkivallalla. Myös erilaiset salamurhat ja yleiset kansannousut kuuluivat edelleen ”revolution”-termin yhteyteen.⁵¹⁰

Historiateoksissaan Mackintoshin näkemys Englannin historian kulusta avautuu paljon selkeämmin, kuin mitä aiempien teosten lyhyistä maininnoista on ollut pääteltävissä. *Vindiciae Gallicæ*n jälkeen Mackintosh näytti lähentyneet perinteisempää whigiläistä näkemystä Englannin perustuslaista jossain määrin muinaisena, vaikka toisaalta hänen retoriikkansa olikin ollut jossain määrin epämääräistä tähän liittyen. *History of England*n ensimmäisessä niteessä Mackintosh näytti kuitenkin kiistävän Englannin perustuslain olleen millään tavalla muinainen.

*The antiquarians of the seventeenth century investigated the state of our ancient constitution industriously, and often learnedly, but aided by little critical estimate of authorities, and guided by no philosophical spirit. The great number of these praiseworthy collectors, who began their labours at the period of the contest carried on in that century between the house of Stuart and the people of England, adapted their representation of our ancient laws to the part which they took in the momentous controversy of their own age.*⁵¹¹

509 Mackintosh 1835a, 301.

510 Mackintosh 1831, 1, 50, 264-265, 187.

511 Mackintosh 1830, 71.

Mackintosh siis näki, että ajatus muinaisesta perustuslaista oli syntynyt 1600-luvulla Stuart-suvun aikana parlamentaaristen kiistojen tuloksena. Nämä kiistat tuon ajan ajattelijat olivat sitten siirtäneet suoraan menneisyyteen osaltaan kehittymättömien historiatieteen metodiensa takia.

The contest was decided by the Revolution of 1688, but the mistaken opinions of the contending parties survived the determination. In two fundamental errors only did the Whig and the Tory antiquaries concur. They both held that the Saxon government was a well-ordered system, and that the right of the people to liberty depended on the enjoyment of it by their forefathers. Both treated the terms which denote political and legal institutions as retaining an unalterable signification through all the changes of six hundred years; and hence both were led to believe that the same laws and government which they saw around them during the period of their controversy, from the birth of Bacon to the death of Newton, could have existed in the time of the first Saxon freebooters.⁵¹²

Mainio vallankumous oli Mackintoshin mukaan lopulta ratkaissut tämän kiistan toryjen ja whigien välillä, mutta itse ajatus muinaisesta perustuslaista oli säilynyt Mackintoshin mukaan tämänkin yli. Molemmat kiistakumppaneista olivat Mackintoshin mukaan virheellisesti uskoneet, että anglosaksinen valtio oli ollut hyvin organisoitunut järjestelmä ja täysin verrattavissa heidän omaan aikaansa. Seitsemännentoista vuosisadan whigit ja toryt olivat hänen mukaansa ajautuneet harhapoluille myös siksi, että he olivat ajatelleet, että termit, joita he itse sovelsivat omana aikanaan poliittiseen järjestelmäänsä, ja jotka ulkoisesti muistuttivat muinaisempia termejä, olivat tarkoittaneet samaa myös menneisydessä.

The Tories represented the Saxon kings not the less as absolute monarchs, because they acted by the advice of men of sense and weight chosen by themselves; and these writers treated all the privileges of the people as their usurpations or concessions, chiefly obtained from weak princes. The Whigs,

512 Mackintosh 1830, 71-72.

*with no less deviation from truth, endeavoured to prove that the modern constitution of kings, lords, and commons, subsisted in the earliest times, and was then more pure and flourishing than in any succeeding age.*⁵¹³

Mackintosh siis näki, että ajatus muinaisesta perustuslaista oli syntynyt 1600-luvulla perustuslaillisten kiistojen tuoksinassa. Sekä Whigit että Toryt olivat nähneet anglosaksisessa menneisyydessään kuvan omasta ideaalista yhteiskunnastaan ja sen kiistoista. Tämän ideaalisen kuvan avulla he pystyivät sitten puolustelemaan oman tahtonsa toteuttamista nykyhetkessään. Molemmat olivat kuitenkin olleet Mackintoshin mukaan yhtä väärässä, koska anglosaksinen yhteiskunta ja valtio olivat olleet oleellisesti erilaisia kuin 1600–1700-lukujen toryt tai whigit olivat ajatelleet.

Vaikka Mackintosh hyökkäsi näin sekä whigiläistä että toryläistä muinaisen perustuslain tulkintaa vastaan, ei hän säästellyt panoksia erityisesti whigiläisen ja radikaalin Englannin historiantulkinnan kyseenalaistamisessakaan. Hän esimerkiksi kiisti vuosittaisten parlamenttien tai yleisen äänioikeuden olleen englantilaisten muinainen vapaus.⁵¹⁴

*The falsehood of the doctrine which represents Annual Parliaments and Universal Suffrage as the ancient legal right of the people of England, has already been proved by historical demonstration.*⁵¹⁵

Mackintosh korosti myös, että anglosakseilla ei ollut niitä yhteiskunnallisia instituutioita, joita Isossa-Britanniassa hänen aikanaan oli. Hän muun muassa totesi, että anglosakseilla ei ollut parlamentin alahuonetta, eli juuri sitä osaa mitä whigit perinteisesti eniten ihannoivat englantilaisessa poliittisessa järjestelmässä.⁵¹⁶

*Undoubtedly there is no trace among the Anglo-Saxons either of representative commoners, or of a peerage like the modern.*⁵¹⁷

Mainio vallankumous ei siis voinut olla paluu tällaiselle anglosaksiselle muinaiselle perustuslaille, koska anglosaksinen Englanti oli ollut täysin erilainen kuin mitä muinaisen perustuslain teoreetikot olivat ajatelleet. Kuten Mackintosh kirjoitti, mainio vallanku-

513 Mackintosh 1830, 72.

514 The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI., 174.

515 The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI., 174.

516 Mackintosh 1830, 75 & Edwards 2006, 298.

517 Mackintosh 1830, 75.

mous oli Englannin perustuslain perusta, mutta samalla se oli ollut Jaakko II:n despotismin vastustamista. Mackintosh kuvasikin vuoden 1688 vallankumouksen puolustukselliseksi ”revolutioniksi”.⁵¹⁸ Mackintosh korosti myös että feodalismien pitäminen normanilaisena tuontitavarana ei pitänyt paikkaansa, toisin kuin eräät muinaisen perustuslain teoreetikot ja niin kutsutun normanni-ikeen vastustajat olivat ajatelleet.⁵¹⁹

*It is certain that the system of government and landed property, commonly known throughout Europe as the feudal system, subsisted in England from the reign of the Conqueror. It is now as clearly established, that this system did not arise on the first conquest of the Western empire. It is improbable that so peculiar a system would have been suddenly and completely introduced into a country. Yet there were many circumstances attendant on the Norman invasion which soften the unlikelihood even of such an introduction. The most reasonable supposition, therefore seems to be, that it was gradually prepared in the Anglo-Saxon times, and finished by the Norman invaders.*⁵²⁰

Anglosaksinen yhteiskunta ja heidän poliittiset instituutiot olivat siis olleet hyvin erilaisia, kuin mainion vallankumouksen jälkeinen valtio, eikä se voinutkaan tarjota esimerkkejä Mackintoshin nykyhetkelle.

Vaikka englantilaisilla ei siis ollutkaan enää paluuta takaisin anglosaksien kuvitellulle ja 1600-luvulla idealisoiduille poliittisille instituutioille, korosti Mackintosh kuitenkin jatkuvuutta Englannin historiassaan. Mackintoshin mukaan vapaus näiden kaikkien instituutioiden taustalla oli syntynyt jo anglosaksien aikaan, eikä se ollut koskaan kokonaan poistunut englantilaisesta valtionhallinnosta.⁵²¹

As at the beginning of these remarks we freely observed on the shallow pedantry which sought its own favorite system realized in the Saxon government, so we shall conclude them by remarking, that those who look below

518 Mackintosh 1835a, 301, 392 & Mackintosh 1846c, 359.

519 Mackintosh 1830, 114 & Pocock 2004, 64-69, 283, 304 & Tombs 2014, 57.

520 Mackintosh 1830, 114.

521 Mackintosh 1830, 82-83.

*the surface of Forms and Institutions will discover, that the spirit of equity and freedom breathed into our government by the Saxons has never entirely departed from us [...]*⁵²²

Tämä sama vapauden näkeminen goottilaisena, tai tässä tapauksessa saksilaisena perintönä on ollut teema, joka on toistunut Mackintoshin teoksissa aina *Austrian Netherlands* asti, muutta *History of England*issa se sai systematisoidumman esitystavan. Mackintosh ei kuitenkaan täysin kritiikittä enää tuossa teoksessa ajatellut vapauden periytyneen teutoneilta saakka.⁵²³

*It is at least a harmless illusion of the nations of Europe to have considered these passages as affording a probability that the love of liberty was the peculiarity of the Teutonic race, and on that account cherish more sanguine hopes that it may be unfolded in every nation of the European family, that it may even one day be carried by them over the earth, and communicated to all mankind.*⁵²⁴

Joka tapauksessa tämä teutonien alkusysäys vapauden muotoutumiselle Englannissa, ja muuallakin Euroopassa ei ollut mitenkään vähäpätöistä. Mackintosh katsoi, että ajan saatossa teutonien tai goottien jälkeläiset olivat Englannissa onnistuneet siinä, missä antiikin kreikkalaiset kaupunkivaltiodemokratioineen olivat epäonnistuneet, eli alueellisesti laajan valtion yhdistämisessä edustukselliseen järjestelmään.⁵²⁵

Mackintoshin *History of England* -teossarjasta on erotettavissa voimakkaana teimana englantilaisen vapauden esiintulo historiallisen kehityksen tuloksena, sekä Englannin perustuslain muotoutuminen anglosaksisista perinteistä feodalismista kautta moderniksi tasapainoiseksi perustuslaiksi kuninkaineen sekä parlamentin ylä- ja alahuoneineen. Englannin historioissaan Mackintosh rakensi kuvan Englannin perustuslaista historiallisen prosessin tuloksena pala palalta rakentuneena kokonaisuutena. Kuten Goodall on todennut, Mackintosh katsoi, että Magna Carta oli ollut keskeinen dokumentti Englannin poliittisen järjestelmän syntymisessä, eikä niinkään anglosaksien perinteet, vaikka niil-

⁵²² Mackintosh 1830, 82-83.

⁵²³ The Oracle 9.11.1789, 3 & Mackintosh 1791a, 71 & Mackintosh 1799, 14 & Mackintosh 1830, 10.

⁵²⁴ Mackintosh 1830, 10.

⁵²⁵ Mackintosh 1837, 91, 92.

läkin oli oma merkityksensä epämääräisten vapauden periaatteidensa juurruttamisessa englantilaiseen mielenmaisemaan.⁵²⁶ Magna Carta oli vuonna 1215 laadittu lakidokumentti, joka sisälsi erinäisiä oikeuksia kaikille englantilaisille. Tuo dokumentti oli syntynyt, kun kapinoivat paronit olivat vaatineet onnistuneen kapinansa jälkeen kuningas Juhana I:stä (1166–1216) hyväksymään sen ehtona hänen kruunun säilyttämiselleen. Mackintoshin näkemyksen mukaan juuri Magna Carta oli se keskeinen alkusysäys parlamentin ja englantilaisen perustuslain kehittymiselle.⁵²⁷

*To the upper house of our modern parliament this clause is still perfectly applicable. From the lower house the common council of John's charter essentially differs, in excluding representation, and in confining the right of concurrence in imposing taxes to the direct tenants of the crown. It [Magna Carta] presents, however, the first outline of a parliamentary constitution.*⁵²⁸

Englannin yhdeksännentoista vuosisadan perustuslaki ei kuitenkaan ollut kenenkään yksittäisen henkilön tai minkään tietyn ihmisjoukon tietoisesti rakentama kokonaisuus, vaan se oli syntynyt historiallisen sattuman ja konfliktien kautta. Esimerkiksi Mackintosh piti Simon de Montfortia (1208–1265) tärkeinä toimijana parlamentin kehityksen kannalta. De Montfort, oli Juhana I:n seuraajan Henrik III:n (1207–1272) kuninkuuskautena paronien kapinan johtaja kuningasta vastaan vuonna 1264. Hänen aloitteestaan Magna Cartaan olisi lisätty alakohtia muun muassa liittyen parlamentin vallan lisäämiseen. Mackintoshin mukaan de Montfort ei kuitenkaan ollut mikään tietoinen vapauden lisääjä Englannin valtarakennelmissa.⁵²⁹

*He [de Montfort] thus unknowingly determined that England was to be a free country; and he was the blind instrument of disclosing to the world that great institution of representation which was to introduce into popular governments a regularity and order far more perfect than had heretofore been purchased by submission to absolute power, and to draw forth liberty from confinement in single cities to a fitness for being spread over territories [...]*⁵³⁰

526 Goodall 2009, 268-269, 284.

527 Jenkins 2011, 68-69 & Mackintosh 1830, 219.

528 Mackintosh 1830, 219.

529 Jenkins 2011, 75-76 & Mackintosh 1830, 238.

530 Mackintosh 1830, 238.

De Montfortilla ei siis ollut Mackintoshin mukaan ollut ikään kuin modernin Englannin ihanne mielessään kuningasta vastustaessaan, vaan hän oli ikään kuin tietämättään tai vahingossa edesauttanut vapauden lisääntymistä Englannissa. Edistyksen vastustajat puolestaan, kuten Juhana I, olivat Mackintoshin mukaan usein kaikin puolin epämiellyttäviä hahmoja.⁵³¹

Toisaalta Magna Cartakin, jota Mackintosh piti englantilaisen perustuslain kehityksen kannalta keskeisenä dokumenttina, oli ollut Mackintoshin mukaan feodaalinen dokumentti. Se oli syntynyt tietyssä historiallisessa kontekstissa tiettyihin historiallisiin tarpeisiin. Joka tapauksessa Magna Cartan keskeinen merkitys ei ollut sen feodaalisessa luonteessa, vaan sen luomissa yleisissä periaatteissa.⁵³²

It was a peculiar advantage that the consequences of its principles were, if we may so speak, only discovered gradually and slowly. It gave out on each occasion only as much of the spirit of liberty and reformation as the circumstances of succeeding generations required, and as their character would safely bear. For almost five centuries it was appealed to as the decisive authority on behalf of the people [...] On the English nation, undoubtedly, the Charter [Magna Carta] has contributed to bestow the union of establishment with improvement, To all mankind it set the first example of the progress of a great people for centuries, in blending their tumultuary [sic] democracy and haughty nobility with a fluctuating and vaguely limited monarchy, so as at length to form from these discordant materials the only form of free government which experience had shown to be reconcilable with widely extended dominions.⁵³³

Magna Carta oli siis luonut esimerkin ja perustan, minkä pohjalle myöhemmät parannukset voitiin rakentaa Englannissa. Tästä esimerkistä myöhemmät toimijat pystyivät ammentamaan rakennusmateriaaleja vapaata valtiota luodessaan. Ja mikä ehkä tärkeintä, Magna Carta oli Mackintoshin mukaan yhdistänyt Englannissa itse valtaapitävät ja poliittisen parannuksen toisiinsa.

531 Mackintosh 1830, 216-219.

532 Mackintosh 1830, 221.

533 Mackintosh 1830, 221.

Mackintoshin narratiivissa korostuivatkin tapahtumat, joissa hänen nykyhetkensä mukaiset käytännöt olivat muotoutuneet. Mackintoshin narratiivissa historiallisiin tilanteisiin sidottuna parlamentin valta kasvoi suhteessa kuninkaisiin hiljalleen. Esimerkiksi kuningas Henrik III joutui hyväksymään parlamentin vaatimukset vahvistaa Magna Carta saadakseen parlamentin tuen sotaretkelleen Ranskaa vastaan.⁵³⁴

*In year 1225 one of the main-springs of the English constitution began its movements. [...] The parliament assented to this aid [against France], on condition that the Charter should be confirmed. The subsidy was accepted on these terms; and thus the great example was set of combining a grant of supply with a redress of grievances; out of which all reforms of the constitution have grown.*⁵³⁵

Tuosta historialliseen kontekstiin sitoutuneesta tarpeesta puolestaan kuitenkin nousi Mackintoshin mukaan keskeinen parlamentaarinen periaate, jossa kuningas tarvitsi parlamenttia verotuksen hyväksymiseen ja toisaalta parlamentti saattoi samalla vaatia erinäisten ongelmakohtien korjaamista rajoittamalla näin kuninkaan verotusmahdollisuuksia.⁵³⁶ Myöskään parlamentin edustuksellisuus ei ollut muotoutunut hetkessä, vaan myös se oli syntynyt historiallisen kehitysprosessin tuloksena.⁵³⁷

That assembly met at London on the 22d of January, 1265, according to writs still extant, and the earliest of their kind known to us, directing "the sheriffs to elect and return two knights for each county; two citizens for each city; and two burgesses for every burgh in the county." If this assembly be supposed to be the same which is vested with the power of granting supply by the Great Charter of John [Juhana I], the constitution must be thought to have undergone an extensive, though unrecorded, revolution in the somewhat inadequate space of only fifty years, which had elapsed since the capitulation of Runnymede: for in the Great Charter we find the tenants of the crown in chief alone expressly mentioned as forming the prelates and peers the common council for purposes of taxation; and even they seem to

534 Mackintosh 1830, 226-228.

535 Mackintosh 1830, 227.

536 Mackintosh 1830, 227 & The Edinburgh Review 1819 vol. XXXI., 166.

537 Mackintosh 1830, 239.

*have been required to give their personal attendance, the important circumstances of election and representation not being mentioned in the treaty with John.*⁵³⁸

Mackintoshin mukaan tapa äänestää parlamenttiin kaksi edustajaa oli siis muotoutunut 1200-luvun alkupuolella Magna Cartaan säädetyn kuninkaan vasallien kokoontumisen pohjalta. Tämä kahden edustajan parlamenttiin lähettämisen korostaminen kuninkaan vasallien sijasta on tärkeä seikka siksi, että se oli edelleen 1800-luvullakin se tapa, jolla useimmat jäsenet Englannin parlamenttiin lähetettiin.⁵³⁹

Varsinkin Tudor-suvun valtakauden 1500-luvulla Mackintosh katsoi ajanjaksoksi, jolloin parlamentin arvovalta ja painoarvo Englannin poliittisessa järjestelmässä oli kasvanut merkittävästi. Mackintosh esimerkiksi korosti, että vaikka parlamentti suostui kuningas Henrik VIII:n lakiehdotuksiin, hän kuitenkin oli loppuen lopuksi tarvinnut parlamentin apua saattaakseen läpi mittavia uudistuksiaan Englannissa. Tämä puolestaan oli lisännyt parlamentin arvovaltaa suhteessa kuninkaaseen entisestään.⁵⁴⁰

*But though no language can be adequately condemn the base subserviency of Henry's parliament, it may be reasonably doubted whether his reign was, in its ultimate consequences, injurious to public liberty. The immense revolutions of his time in property, in religion, and in the inheritance of the crown, never could have been effected without the concurrence of parliament. [...] The omnipotence of parliament appeared no longer a mere hyperbole.*⁵⁴¹

Mackintosh katsoi, että tämä parlamentin arvovallan kasvu oli vain edelleen jatkunut viimeisen Tudor-suvun hallitsijan, Henrik VIII:n tyttären kuningatar Elisabet I:n valtakaudella. Mackintosh katsoikin, että koko Tudor-suvun valta oli perustunut parlamentin hyväksyntään.⁵⁴²

538 Mackintosh 1830, 239.

539 Hill 2006, 56.

540 Mackintosh 1831, 240-241.

541 Mackintosh 1831, 240-241.

542 Mackintosh 1832, 160.

Throughout the transactions of these parliament Elizabeth [Elisabet I] found herself more than once under the necessity of retiring from the exposed positions to which she had advanced; nor was it only in her abandonment of hazardous measures, but in the frequent lowering of the tone, and more especially in the unsubdued spirit of her opponents, that the progress of parliamentary power may be most clearly discovered. The greatest accession to the authority of parliament, however arose from the policy necessarily adopted by her, as it had been by her father, of resting on that authority as the foundation of the throne.⁵⁴³

Toisaalta, vaikka parlamentin valta oli ilmiselvästi lisääntynyt Mackintoshin mukaan Tudor-suvun aikana, ei vielä tuolloinkaan perustuslaki vastannut hänen näkemyksensä mukaan hänen oman aikansa Englannin perustuslakia.⁵⁴⁴

[T]he struggle for the establishment of liberty, though they breathe an exalted spirit, and are pregnant with instructive lessons to the founders and improvers of free institutions [...]. Much of what was done by Elizabeth must be blamed; but a great part of it may be explained under an immature constitution[...]⁵⁴⁵

Parlamentti sekä sen arvovalta ja asema poliittisessa järjestelmässä sellaisena kuin se oli 1600- ja 1700-luvuilla olemassa oli Mackintoshin mukaan täysin historiallisen kehitystyön tulosta, eikä sitä ollut olemassa sellaisenaan aiempina aikoina. Englantilaisen perustuslain ja parlamentin historiallinen kehitys oli kestänyt siis noin tuhatta vuotta anglosakseilta mainioon vallankumoukseen asti. Vaikka Ison-Britannian perustuslaki olikin maailman paras, ei se kuitenkaan ollut Mackintoshin mukaan vieläkään täydellinen, kuten edellisessä alaluvussa esitellyt parlamenttireformivaatimukset osoittavat.

Muutenkin Mackintoshin historiateoksissa on nähtävillä se, että Mackintosh ajatteli ihmiskunnan olevan edelleen jatkuvan edistyksen tilassa, kuten hän oli korostanut läpi aiemman tuotantonsa. Varsinkin yhteiskunnallisissa muutoksissa tämä edistyneisyys oli selvästi historiateoksissa esillä, ja varmasti selittää osaltaan sitä, miksi näissä yhteyk-

543 Mackintosh 1832, 160.

544 Mackintosh 1832, 156.

545 Mackintosh 1832, 156.

sissä ”revolution” sai useammin positiivisia merkityksiä. Varsinkin *Dissertation on the Progress of Ethical Philosophy*ssä näkyi Mackintoshin ajatus siitä, että ihmiskunta edistyy moraalisisella tasolla kohti parempaa tulevaisuutta.⁵⁴⁶

*[T]he far greater part of mankind agree in their list of virtues and duties, of vices and crimes; and though the whole race, as it advances in other improvements, is as evidently tending towards the moral system of the most civilized nations, as children in their growth tend to the opinions as much as to the experience and strength of adults [...]*⁵⁴⁷

Myös protestanttinen reformaatio oli ollut Mackintoshin mukaan ”revolution”, joka oli ollut merkittävä edistysaskel inhimillisen kehityksen tiellä. Reformaatio oli ollut Mackintoshin mukaan suuremmaksi osaksi positiivinen tapahtuma, joka oli vapauttanut ihmiset monenlaisesta taikauskosta. Mackintosh myös katsoi, että se oli luonut alkusäyksen myöhemmälle tieteen kehitykselle. Keskiaikainen katolisuus puolestaan oli ollut hänen mukaansa korruptoitunut kristinuskon muoto. Mackintoshin mukaan kirkon reformistit kuten Martti Luther, joskin vasten päällimmäisiä tarkoituksiaan, olivat löytäneet vapaan järjen käytön, vaikka olivat toisaalta myös itse syyllistyneet monenlaisiin ennakkoluuloihin.⁵⁴⁸

*The reformers discovered the free use of reason; the principle came forth with the Lutheran revolution, but it was so confused and obscured by prejudice, by habit, by sophistry, by inhuman hatred, and by slavish prostration of mind, to say nothing of the capricious singularities and fantastic conceits which spring up so plentifully in ages of reformation, that its chiefs were long unconscious of the potent spirit they had set free.*⁵⁴⁹

Protestanttinen reformaatio oli Mackintoshin mukaan ollut kuitenkin kaiken kaikkiaan positiivinen uskonnollinen muutos maailman historiassa. Se olikin hänen mukaansa ollut tärkeä ja suunnaton ”revolution” ihmisten mielipiteissä.⁵⁵⁰

546 Mackintosh 1837, 60-61.

547 Mackintosh 1837, 60-61.

548 Mackintosh 1830, 381 & Mackintosh 1831, 132-133 & Mackintosh 1837, 98.

549 Mackintosh 1830, 132.

550 Mackintosh 1831, 242.

*It must be owned that it required a vigorous, and even a harsh hand, to keep down all the fear and hatred; all the conscientious but furious zeal of catholics and gossellers [sic]; the whole mass of passions and of interest which were stirred up by so prodigious a revolution in human opinion.*⁵⁵¹

Reformaation herättämä kyselevä mielenlaatu puolestaan levisi ennen pitkää hänen mukaansa myös poliittisen ajattelun puolelle. Reformaatio oli siis mitä ilmeisimmin positiivinen ja edistysellinen asia ihmiskunnan historiassa. Useaan otteeseen Mackintosh liitikin reformaation leviämisen taloudellisen luokan toimintaa, jota Mackintosh piti jo siinä sivilisaation ainaisena lisääjänä. Vaikka Mackintoshilla oli näin suurelliset mielipiteet reformaatiosta, hän ei kuitenkaan missään nimessä ollut mikään protestanttinen kiihkoilija, vaan hän kannatti muun muassa katolisten vapauksien lisäämistä Isossa-Britanniassa.⁵⁵²

Mackintoshin historiateokset muodostavat siis suuren kertomuksen kohti edistystä ja vapautta. Tällä edistyksellä oli myös esitaistelijansa ja vastustajansa. Varsinkin *Dissertationissa* on kovin tiukkasanaista kritiikkiä, tai paremminkin suoranaista nimittelyä, menneitä ajattelijoita kohtaan, jotka eivät Mackintoshin mukaan olleet löytäneet moraalisia totuuksia, jotka olivat hänen mielestään täysin inhimillisen älyn löydettävissä.⁵⁵³ Hän usein harmittelikin sitä, miten menneisyyden toimijat olivat epäonnistuneet löytämään näitä moraalisia periaatteita, jotka olivat olleet aivan heidän käsiensä ulottuvissa.⁵⁵⁴ Esimerkiksi Spinoza ja Hobbes eivät olleet hänen mukaansa saavuttaneet näitä yleisiä periaatteita. Heidän kohdallaan tämä selittyi Mackintoshin mukaan näiden ajattelijoiden luonnevicioillaan, sillä hänestä Spinoza oli maailmasta tietämätön erakko ja Hobbes puolestaan vihasi ihmiskuntaa.⁵⁵⁵

Historiateoksissaan Mackintosh seurasi muutoksia, jotka olivat johtaneet hänen mielestään hänen nykyisyyteensä. Hän myös arvotti menneisyyden ja menneisyyden ihmiset vahvasti oman aikansa kautta. Tässä mielessä Mackintoshin tarinat kuuluvat 1800-lu-

551 Mackintosh 1831, 242.

552 Mackintosh 1831, 245, 148 & Rendall 1972, 261.

553 Mackintosh 1837, 92.

554 Mackintosh 1837, 76.

555 Mackintosh 1837, 119.

vulla Isossa-Britanniassa nousussa olleeseen niin kutsuttuun whigiläiseen historiankirjoituksen traditioon.⁵⁵⁶ Tätä whigiläistä historiantulkintaa kritisoineen historioitsija Herbert Butterfieldin mukaan tämän tulkinnan keskeisiä piirteitä ovat menneisyyden tutkiminen nykyisyyden mittapuulla, edistyksen korostaminen historiallisen prosessin mukana avautuvana asiana, tämän nykyisyyteen rinnastuvan edistyksen puolustajien ja vastustajien kamppailun korostaminen ja juurien tai erilaisten etiäisten etsiminen historiasta.⁵⁵⁷ Juuri tällaisia piirteitä onkin löydettävissä myös Mackintoshin historiateoksista, kuten olemme nähneet. Tässä traditiossa ei enää haikailtu takaisin kuvitteelliselle anglosaksiselle kulta-ajalle, vaan englantilaisen vapauden suurempana taustavaikuttajana nähtiin Magna Carta. Muutenkin menneisyyteen paluun korvasi vähittäinen muutos kohti yhä suurempaa vapautta. Toisaalta, vaikka Englannin historian keskiössä olikin näin edistys, 1800-luvun whigiläisessä historiankirjoituksessa korostettiin sitä, että Englannissa edistys oli aina ollut vain asteittaista ja olennaisesti menneisyyteen liitoksissa.⁵⁵⁸ Mackintosh itse oli olennainen osa tämän whigiläisen historiakäsityksen muutosta. Mackintosh oli jättänyt kuolemansa jälkeen laajat Englannin historiaa käsitelleet muistiinpanonsa ystävälleen Thomas Babington Macaulaylle (1800–1859), joka kirjoitti kuuluisan *The History of England from the Accession of James the Second* (1848) -teoksensa. Tämä teos käsitteli juuri sitä aihetta Englannin historiassa, joka oli Mackintoshilta jäänyt kesken, eli mainion vallankumouksen aikaa vuosilta 1685–1702. Macaulayn teoksesta muotoutui edellä kuvatun whigiläisen historiankirjoituksen klassikkoteos.⁵⁵⁹

Joka tapauksessa, kun Mackintosh käytti ”revolution”-termiä kuvaamaan Englannissa tapahtuneita muutoksia, esimerkiksi Magna Cartan säätämisestä ja muokkaamisesta, hän ei siis voinut tarkoittaa näillä asteittaista paluuta menneisyyteen, eli jollekin täydelliselle anglosaksiselle perustuslaille, koska sellaista ei hänen mukaansa yksinkertaisesti ollut koskaan ollut olemassakaan sellaisena kuin whigit olivat sen kuvitelleet ennen whigiläisen historiakäsityksen muutosta. ”Revolution”-termin päällimmäinen merkitys ei voinut siis enää 1830-luvulla olla paluussa menneeseen ainakaan näissä yhteyksissä. Pocock on kuitenkin korostanut, että nämä 1800-luvun alun whig-historioitsijat, kuten Mackintosh,

556 Breisach 2007, 250.

557 Butterfield 1965, 5-12, 24-29.

558 Breisach 2007, 250.

559 Rendall 1972, 340 & Barazzone 1982, 201.

yhdistivät edistyksellisuuden ja menneisyyden.⁵⁶⁰ Siten muutokset Englannin perustuslaissa ja instituutioissa olivat aina olleet linjassa menneisyyden kanssa. Näin Englannin historia muodosti heille jatkumon, jossa muutos ja menneisyys eivät olleet ristiriidassa keskenään.⁵⁶¹ Tämä on eittämättä totta myös Mackintoshin osalta ja toisaalta selittää myös sen, miksi hän näytti yhdistävän ”reformationin” ja ”revolutionin” Englannin historian osalta. Vaikka Englannin historiassa oli ollut ”revolutioneita”, eli suuria poliittisia muutoksia, oli Englannin historia kokonaisuudessaan oikeastaan ”reformaatioita”. Tämä johtui siitä, että kaikki Englannin historiassa tapahtuneet muutokset olivat hänen näkemyksensä mukaan tapahtuneet aina sopusoinnussa menneisyyteen ja anglosaksiseen vapauden traditioon. Historiateoksissaan Mackintosh oli viimein onnistunut ratkaisemaan sen ambivalenssin, joka oli vallinnut läpi hänen teostensa skottilaisen valistuksen edistysuskon ja whigiläisen tradition korostamisen välillä.

560 ”We can now solve (it is hoped finally) what may be termed das Herbert Butterfieldproblem: that of seeing how the complacent progressivism criticized in *The Whig Interpretation of History* could coexist with the complacent antiquarianism admired in *The Englishman and His History*. The Whig historians had at last discovered how to have it both ways [...]. Pocock 2002, 305.

561 Pocock 2002, 300-309.

Johtopäätökset

*I met this morning with two odd instances of change in the meaning of words.*⁵⁶²

– James Mackintosh

Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä on nähtävillä sekä selkeitä muutoksia, että myös jatkuvuuksia vuosien 1788 ja 1832 välillä. Ennen Ranskan vallankumousta ”revolution” oli termi, jota hän saattoi käyttää aika kevyestikin englantilaisessakin kontekstissa tarkoittaen sillä ennen kaikkea perustuslaillista muutosta. Ranskan vallankumouksen alkuvaiheessa, ”revolution” sai hyvin positiivisen merkityksen hänen tunnetuimmassa teoksessa *Vindiciae Gallicæa* vuodelta 1791. Tuossa teoksessa ”revolution” yhdistyi ennen kaikkea edistykseen, vapauden lisääntymiseen ja voimassaolevan perustuslain muuttamiseen tai tuhoamiseen. Vuonna 1792 koettiin Ranskan vallankumouksen siihenastisen historian väkivaltaisoin vuosi, ja yleinen mielipide alkoi kääntyä Isossa-Britanniassa vuoden 1789 optimismista Ranskan vallankumousta vastaan. Samoihin aikoihin myös Mackintosh alkoi suhtautua yhä enemmissä määrin varauksella vain vuosi sitten menestyksekkäästi puolustamaansa vallankumoukseen, joka oli ottamassa nyt uutta kurssia kohtia tasavaltaa. Poliittisissa yhteyksissä ”revolution” hävisi Mackintoshin julkisesta kielenkäytöstä vuosien 1792–1799 ajaksi lähes kokonaan, ja sen tilan ottivat tilanteesta riippuen muut semanttisessa kentässä lähellä olleet termit, kuten ”reform”, ”civil war”, ”commotion” tai ”convulsion”. Ei-poliittisissa yhteyksissä Mackintosh kuitenkin jatkoi ”revolution”-termin käyttöä myös tänä aikana.

Ranskan vallankumouksen jälkeen Mackintosh ei julkaistuissa teoksissaan enää koskaan suoraan käyttänyt ”revolution”-termiä suhteessa Ison-Britannian poliittiseen tulevaisuuteen. Mackintosh ei kuitenkaan hylännyt poliittisen muutoksen tavoittelua Isossa-Britanniassa, mutta ”revolutionin” paikan tämän muutoksen kuvaamisessa oli ottanut ”reform”. Siitä lähtien ”revolution” oli termi, joka oli varattu vain muille maille ja Englan-

562 Mackintosh 1835c, 93.

nin historiaan. Sinällään Mackintosh ei ollut aiemminkaan toivonut ”revolutionia” Isoon-Britanniaan, mutta se oli ollut mahdollinen ja toteutuskelpoinen vaihtoehto, mikäli poliittista muutosta ei olisi saatu aikaiseksi muulla tavalla. Kuitenkin Ranskan vallankumouksen jälkeen Mackintosh viittasi väkivaltaisen kumouksen mahdollisuuteen vain kiertoilmauksin, eikä soveltanut siihen termiä ”revolution”. Ranskan vallankumouksen väkivaltaistuttua hän ei enää kannattanut edes ääritapauksessa ”revolutionia” Isossa-Britanniassa.

Mitään dramaattista muutosta Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä ei kuitenkaan tapahtunut Mackintoshin elämän aikana. Edes Ranskan vallankumous ei näytä dramaattiselta muutoskohdalta termin merkityksen kannalta. ”Revolution” ei edes varhaisemmissa teksteissä tarkoittanut Mackintoshille eksplisiittisesti vain paluuta johonkin aikaisempaan valtiolliseen tilanteeseen syklissä. Mackintoshin teksteistä käy ilmi, että ”revolution”-termillä oli tällainen potentiaalinen syklinen merkitys, mutta tämä merkitys ei ollut merkittävällä tavalla muuttunut Ranskan vallankumouksen yhteydessä. Sekä Ranskan vallankumousta edeltävissä kuin myös sen jälkeen ilmestyneissä teksteissä tämä oli vain yksi ”revolution”-termin mahdollinen merkitys. Mackintoshin teoksissa on toki havaittavissa erilaisia painotuksia ”revolution”-termin käytössä eri aikoina eri teosten välillä ja sisälläkin. Olisi kuitenkin liioiteltua väittää, että sitä olisi käytetty jossain teoksessa siten, että hän ei olisi tarkoittanut ”revolution”-termillä ennen kaikkea suurta muutosta.

Kaiken kaikkiaan varhaisista teoksistaan myöhäisimpiin teoksiinsa Mackintosh käytti ”revolution”-termiä kuvaamaan jonkinlaista suurta ja äkillistä muutosta *status quoon*. ”Revolution” saattoi tarkoittaa esimerkiksi lainsäädännöllistä muutosta perustuslaissa tai vähäisempääkin muutosta esimerkiksi yksittäisen ihmisen mielipiteissä. Mackintoshin ”revolution”-termin käytön tutkiminen siis osoittaa pitkälti tuoreemman ”revolution”-termin käytön tutkimuksen näkemykset siitä, että termillä tarkoitettiin ennen kaikkea suurta muutosta, osaltaan paikkaansa pitäviksi. Läpi Mackintoshin tekstien perustuslain tuhoutuminen tai muuttuminen, hallintomallin muuttuminen, hallitsijan vaihdos ja siirtomaan irrottautuminen emämaasta olivat kaikki ”revolutioneita”. Mackintosh

käytti ”revolution”-termiä kuvaamaan useita muunlaisiakin muutoksia, kuten taloudellisen tilanteen muutosta, uskonnollisen tilanteen muuttumista, mielipiteiden muuttumista, taiteellisten mieltymysten muuttumista, aatteiden muuttumista ja jopa petikumppanin vaihtumista. Kaikissa näissä tapauksissa yhteinen tekijä oli juuri se, että muutos joka tapahtui, oli jollain tavalla merkittävä, oli pa muutos sitten paluuta vanhaan tai edistystä, saatikka sitten hyvää tai huonoa. Tässä suhteessa termi rajautui termeihin kuten ”reform” ja ”restoration”, joista ensimmäisessä muutos oli jollain tavalla hitaampaa ja jälkimmäisessä ennen kaikkea paluuta menneeseen.

Ei voi myöskään yksiselitteisesti sanoa, että Mackintosh olisi käyttänyt ”revolution”-termiä vain positiivisessa tai negatiivisessa merkityksessä, sillä hän käytti sitä kontekstista ja näkemyksiinsä suhteutettuna sekä positiivisista että negatiivisista muutoksista. Mackintoshin *Vindiciæ Gallicæ*, joka oli kirjoitettu Ranskan vallankumouksen varhaisen vaiheen hurmoksessa, muodostaa tästä ainoan poikkeuksen, sillä siinä termin positiivinen merkitys oli erityisen korostunut. Tämä muutos on selitettävissä Mackintoshin poliittisen ajattelun muutoksella radikaalimmasta ajattelusta maltillisempaan whigiläiseen suuntaan. Kun vielä *Vindiciæ Gallicæssa* Mackintosh uskoi ihmisten kykyyn luoda toimiva poliittinen järjestelmä pelkän järkensä avulla, Ranskan vallankumouksen väkivaltaistuessa Mackintoshin näkemykset lähenivät huomattavasti kiistakumppaninsa Edmund Burken orgaanista yhteiskuntanäkemyksestä mekanistisen yhteiskuntanäkemyksen sijasta. Viimeistään vuodesta 1799, jolloin Mackintoshin *A Discourse* julkaistiin, Burke ja Mackintosh olivat samoilla linjoilla siitä, että poliittisen muutoksen tuli olla olennaisesti liitoksissa menneisyyteen ja traditioon. Esimerkiksi toimiessaan Intiassa tuomarina Mackintosh käytti ”revolution”-termiä lähes yksiselitteisesti negatiivisessa ja syklisessä merkityksessä. Intian kohdalla hän käytti ”revolution”-termiä lähinnä vain hallitsijan vaihdoksesta tai valtakuntien noususta ja tuhosta ilman yhteyttä asioiden muutokseen kohti parempaa tai huonompaa yhteiskuntaa. Intian osalta myös ”revolution”-termin yhteys perustuslakiin ja sen muutokseen näyttäisi puuttuneen kokonaan. Kuitenkin jälleen Mackintoshin myöhemmissä teoksissa, puheissa ja artikkeleissa hän sovelsi ”revolution”-termiä jälleen myös positiivisiin muutoksiin.

Mackintosh ei myöskään liittänyt ”revolution”-termiä yksiselitteisesti edistykseen tai menneisyyteen paluuseen. Läpi Mackintoshin elämän skottilaisella valistuksella oli voimakas vaikutus hänen ajatteluunsa, ja siksi hänen perusnäkemyksensä historian kulusta oli se, että edistys ja vapaus kasvoivat kokoajan historian kuluessa. Varhaisemmissa ja myöhemmissä teksteissä vapaus näyttäytyi enemmän uutena asiana, kun taas keskivaiheen teksteissä enemmänkin paluuna muinaiselle perustuslaille tai ainakin anglosaksisille traditioille. Mackintosh ei kuitenkaan sokeasti uskonut edistykseen, olihan hän täysin tietoinen historiassa tapahtuneista rappiokausista. Nämä rappiokaudet kuitenkin mahdollistivat hänen mukaansa aina paremman yhteiskunnan luomisen. Historia muodostikin Mackintoshille spiraalin, jossa huonot ja hyvät ajat vaihtuivat toisiinsa, kuten syklisessä historianäkemyksessä, mutta ihmiskunnan pääsuunta oli kuitenkin kohti edistystä. Siten ”revolution” saattoi olla yhteydessä edistykseen, mutta se riippui oleellisesti tapahtuneen muutoksen laadusta. ”Revolution” saattoikin siis olla yhtä hyvin askel kohti edistystä tai askel spiraalin kierukan pohjalle. Useimmiten yhteiskunnallisissa yhteyksissä ”revolutionilla” oli positiivisempi merkitys kuin poliittisissa yhteyksissä. Tämä liittyi ennen kaikkea Mackintoshin *Vindiciae Gallicæ*n jälkeiseen näkemykseen siitä, että nopeasti toteutetut poliittiset muutokset, eli ”revolutionit” eivät pystyneet useinkaan toteuttamaan pysyviä ja onnistuneita muutoksia. Yhteiskunnalliset muutokset, jotka olivat jo lähtökohtaisesti hitaita ja poissa ihmisen aktiivisen toiminnan piiristä, parantuivat pitkälti kuin itsestään esimerkiksi taloudellisen toiminnan tai koulutuksen sivistäessä ihmiskuntaa.

Mackintoshin näkemys siitä, miten hyvä ”revolution” voitaisiin toteuttaa, muuttui myös teoksesta toiseen. *Vindiciae Gallicæssa* Mackintosh korosti, että ”revolutionin” avulla oli mahdollista onnistua parantamaan asioiden tilaa, jos se tapahtui kansan kuohunnan kanssa yhtäaikaisesti, sillä silloin voitiin tehdä tarpeeksi laajoja muutoksia, jotka muussa tapauksessa vesittyisivät korruption päästessä jälleen vaikuttamaan valtionhallinnossa. *A Letterissä* muutos, eli ”reform”, tuli puolestaan tapahtua rauhaisana aikana, jotta ei ajauduttaisi väkivaltaisuuksiin. *A Discoursessa* puolestaan ”revolutionilla” ei ollut sijaa onnistuneessa muutoksessa laisinkaan. Parlamenttipuheissaan ja 1820–30-lukujen artikkeleissa puolestaan Mackintosh korosti ”revolutionin” saattavan onnistua luomaan paremman yhteiskunnan vain, mikäli kansa näyttelisi mahdollisimman pientä poliittista

roolia siinä, kuten mainiossa vallankumouksessa, Yhdysvaltojen vallankumouksessa ja Puolan vallankumouksessa. Näissä teksteissä onnistunut ”revolution” oli eräänlainen eliitin *coup d'état*. Oleellista oli myös se, että nämä onnistuneet ”revolutionit” oltiin tehty Mackintoshin mukaan aina aiempia instituutioita ja traditioita kunnioittaen, eivätkä ne siten sisältäneet sellaisia suuria innovatiivisia muutoksia, kuin mitä Ranskan vallankumouksessa oli hänen mukaansa ollut. Väkivalta, jota saattoi ilmetä ”revolutionin” yhteydessä, oli läsnä termin käytössä kokoajan. Tällaisen väkivallan oikeutus väheni heti *Vindiciæ Gallicæ* jälkeen, jossa Mackintosh oli ajatellut väkivallan olleen perusteltua ”revolutionin” yhteydessä. Yhdeksännentoista vuosisadan teksteissään Mackintosh lisäksi korosti, että onnistuneet ja hyvät ”revolutionit” olivat aina olleet verettömiä. Myös hänen näkemyksensä ”revolutionin” hallittavuudesta muuttui *Vindiciæ Gallicæ* jälkeen siten, että tuon teoksen jälkeen hän näki sen olevan useimmiten inhimillisen kontrollin ulkopuolella.

Yksi merkittävä muutos Mackintoshin ”revolution”-termin käytössä Ranskan vallankumouksen jälkeen kuitenkin tapahtui. Ennen Ranskan vallankumousta Mackintosh käytti ”revolution”-termiä tarkoittamaan lähinnä itse muutosta. Vaikka ”revolutionin” toteuttamista voitiinkin Mackintoshin mukaan suunnitella tulevaisuuteen, tarkoitti termi varsinaisesti sitä tilannetta, jolloin jokin muuttui joksikin toiseksi jollain merkittävällä tavalla. ”Revolution” ei siis ollut eletyssä ajassa avautuva poliittinen tapahtumasarja tai akti, vaan se oli jotain, joka tapahtui vasta tällaisten tekojen seurauksena. Hyvä esimerkki tästä on ”revolution”-termin käyttäminen perustuslain muuttumisesta, mutta ei itse lainsäädäntöprosessista tai kansan liikehdinnästä joka edelsi tätä varsinaista perustuslain muutosta. Epäselvään aikaan, jonka aikana varsinainen ”revolution” tapahtui, Mackintosh sovelsi termejä kuten ”confusion”, ”convulsion” ja ”tumult”. Viimeistään 1820-luvun teksteissä muutos ”revolutionin” potentiaalisessa merkityksessä eletyssä ajassa avautuvana poliittisena aktina oli kuitenkin tapahtunut, vaikka joitain yksittäisiä viitteitä tällaisesta ”revolution”-termin merkityksestä ajallisesti jatkuvana tapahtumana on löydettävissä muutamasta hänen aiemmasta teoksestaan. Yhdeksännentoista vuosisadan alussa ”revolution” saattoi tarkoittaa edellä mainitunlaisen muutoksen lisäksi myös masatoimintaa, eräänlaista ”rebellionia”, jossa tavoitteena oli saada aikaan jokin muutos esimerkiksi juuri valtion perustuslaissa. Bakerin mukaan juuri Ranskan vallankumous

vaikutti ”revolution”-termin tällaisen merkityksen syntyyn, sillä se ei ollut ottanut loppuakseen, jolloin ”revolution”-termin merkitys laajeni myös tarkoittamaan tällaista poliittista aktia. Tämä Mackintoshin ”revolution”-termin käytön muutos on todennäköisesti selitettävissä Napoleonin sotien loppumisella vuonna 1815. Yli kaksikymmentä vuotta kestäneiden vihollisuuksien päätyttyä Mackintosh pystyi jälleen olemaan kontaktissa Euroopan mantereella asuviin ystäviinsä, jolloin Bakerin kuvailema Ranskassa syntynyt ”révolution”-termin käyttö todennäköisesti tarttui myös Mackintoshin englanninkielisen ”revolution”-termin käyttöön.

Koko Mackintoshin kirjallisen tuotannon läpikäynti myös osoittaa, että hän ei omaksunut vallankumouksellisista toimijoista termiä ”revolutionaries”, joka oli syntynyt Bakerin mukaan Ranskan vallankumouksen yhteydessä. Vallankumouksellisista toimijoista hän käytti vanhahtavaa ”revolutionists”-termiä, jota oli käytetty 1600–1700-luvuilla mainion vallankumouksen periaatteiden kannattajista. Toisaalta samassa yhteydessä poliittisissa yhteyksissä yleistynyttä ”revolutionary”-termiä adjektiivina Mackintosh alkoi käyttämään viimeistään Intian komennuksensa aikana.

Varsinkin ”revolution”-termin muuttuminen faktasta aktiksi kaipaisi Ison-Britannian osalta lisätutkimusta. Yksin Mackintoshin tekstien tutkimisesta ei voi vetää sitä johtopäätöstä, että Napoleonin sotien loppuminen ja kontaktien avautuminen briteille olisi ollut keskeinen syy tämän uuden ”revolution”-termin merkityksen kannalta, koska termin käyttämättä jättäminen joissain yhteydessä ei ole vielä riittävä todiste sen puolesta, etteikö termillä olisi voinut olla myös tällaista merkitystä aiemminkin. Vaikka Mackintosh ei ilmeisesti käyttänytkaan tätä termiä tällaisessa uudessa merkityksessä ainakaan erityisen säännönmukaisesti ennen Napoleonin sotien loppumista, kaipaisi tämä hypoteesi tuekseen vertailevaa tutkimusta myös muiden brittiläisten kirjailijoiden teksteistä.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Sanoma- ja aikakauslehtilähteet

The Times 1789.

The Oracle 1789.

Edinburgh Review 1814–1827.

The Monthly Review 1796–1797.

II Painetut lähteet

Anonymus 1792: *An Historical Scetch of the French Revolution from its Commencement to the Year 1792*. J. Debrett, London.

Burke, Edmund 1790: *Reflections on the Revolution in France, and on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to That Event. In a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris*. J. Dodsley, London.

de Staël, Madame 1841. *De L'Allemagne*. Nouvelle Édition. Charpentier, Libraire-Éditeur, Paris.

Staël Holstein, Baroness 1813. *Germany*. Translated from French. Vol. III. John Murray, London.

Mackintosh, James 1788: *Arguments Concerning the Constitutional Right of Parliament to Appoint a Regency*. J. Debrett, London.

Mackintosh, James 1791a. *Vindiciæ Gallicæ, Defence of the French Revolution and its English Admirers Against the Accusations of the Right Hon. Edmund Burke; Including Some Strictures on the Late Production of Mons. De Calonne*. G. G. J. and J. Robinson, London.

Mackintosh, James 1791b. *Vindiciæ Gallicæ, Defence of the French Revolution and its English Admirers Against the Accusations of the Right Hon. Edmund Burke; Including Some Strictures on the Late Production of Mons. De Calonne*. The Third Edition, with Additions. G. G. J. and J. Robinson, London.

Mackintosh, James 1792: *A Letter to the Right Honourable William Pitt, on His Apostacy From the Cause of Parliamentary Reform*. H. D. Symonds, London.

Mackintosh, James 1799: *A Discourse on the Study of the Law of Nature and Nations; Introductory to a Course of Lectures on that Science, to be Commenced in Lincoln's Inn Hall, on Wednesday, Feb. 13, 1799, in Pursuance of an Order of the Honourable Society of Lincoln's Inn*. T. Cadell, Jun. and W. Davies, London.

Mackintosh, James 1818: "Preface". s, v-xvi. *The Edinburgh Review for the Year 1755*. The Second Edition, With a Preface and Explanatory Notes. Longman, Hurst, Rees, Orme, and Brown, London.

- Mackintosh, James 1830: *The Cabinet Cyclopædia, History of Enngland*. Vol. I. Longman, Rees, Orme, Brown, and Green, London.
- Mackintosh, James 1831: *The Cabinet Cyclopædia, History of Enngland*. Vol. II. Longman, Rees, Orme, Brown, Green and John Taylor, London.
- Mackintosh, James 1832: *The Cabinet Cyclopædia, History of Enngland*. Vol. III. Longman, Rees, Orme, Brown, Green, & Longman, and John Taylor, London.
- Mackintosh, James 1835a: *History of the Revolution in England in 1688, Comprising A View of the Reign of James II. From His Accession, to the Enterprize of the Prince of Orange*. Carey, Lea & Blanchard, Philadelphia.
- Mackintosh, Robert 1835b: *Memoirs of the life of the Right Honourable sir James Mackintosh*. Edited by Robert James Mackintosh, ESQ. Volume 1. Edward Moxon, London.
- Mackintosh, Robert 1835c: *Memoirs of the life of the Right Honourable sir James Mackintosh*. Edited by Robert James Mackintosh, ESQ. Volume 2. Edward Moxon, London.
- Mackintosh, James 1837: *Dissertation on the Progress of Ethical Philosophy, Chiefly During the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. With a Preface by the Rev. William Whewell, M.A. Second Edition. Adam and Charles Black, Edinburgh.
- Mackintosh, Robert 1846a: *The Miscellaneous Works of the Right Honourable Sir James Mackintosh*. Vol. I. Longman, Brown, Green, and Longmans, London.
- Mackintosh, Robert 1846b: *The Miscellaneous Works of the Right Honourable Sir James Mackintosh*. Vol. II. Longman, Brown, Green, and Longmans, London.
- Mackintosh, Robert 1846c: *The Miscellaneous Works of the Right Honourable Sir James Mackintosh*. Vol. III. Longman, Brown, Green, and Longmans, London.
- Price, Richard 1789: *A Discourse on the Love of Our Country, Delivered on Nov. 4. 1789, at the Meeting-House in the Old Jewry, to the Society for Commemorating the Revolution in Great Britain. With an Appedix, Containing the Report of the Committee of the Society, an Account of the Population of France, and the Declaration of Rights by the National Assembly of France*. George Stafford, London.
- Young, Arthur 1792: *Travels, During The Years 1787, 1788, and 1789. Undertaken more particularly with a View of ascertaining the Cultivation, Wealth, Resources, and National Prosperity, of the Kingdom of France*. W. Richardson, Royal-Exchange, London.
- Vasari, Giorgio 1855: *Lives of the Most Eminent Painters, Sculptors and Architects*: Translated from the Italian of Giorgio Vasari with notes and illustrations, chiefly selected from various commentators by Mrs. Jonathan Foster. Vol I. Henry G. Bohn, London.

III Tutkimuskirjallisuus

- Alapuro, Risto 2003: ”Vallankumous”. *Käsitteet Liikkeessä, Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*. s. 519-568. Toimittaneet Matti Hyvärinen, Jussi Kurunmäki, Kari Palonen, Tuija Pulkkinen & Henrik Stenius. Vastapaino, Tampere.
- Anderson, James M. 2000: *The History of Portugal*. Greenwood Press, Westport.

- Arendt, Hannah 2006: *On Revolution*. This edition with an introduction by Jonathan Schell published 2006. Penguin Books, New York.
- Armitage, David 2015: "Every Great Revolution Is a Civil War". *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 57-68. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Ashburn Miller, Mary 2011: *A Natural History of Revolution, Violence and Nature in the French Revolutionary Imagination, 1789-1794*. Cornell University Press, Ithaca.
- Baker, Keith Michael 1990: *Inventing the French Revolution*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Baker, Keith Michael 2015: "Revolutionizing Revolution". *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 71-102. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Baker, Keith Michael and Edelstein, Dan 2015: "Introduction". *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 1-21. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Barazzone, Esther Lynn 1982: *The Politic Philosopher: Sir James Mackintosh (1765-1832) and Scottish Enlightenment*. Ph.D. Columbia University, New York.
- Blakemore, Steven 1984. "Burke and the Fall of Language: The French Revolution as Linguistic Event". *Eighteenth-Century Studies*. Vol. 17, No. 3 (Spring 1984), s. 284-307.
- Breisach, Ernst 2007: *Historiography: Ancient, Medieval & Modern*. Third Edition. The University of Chicago Press, Chicago.
- Bromwich, David 2011: "Burke, Reflections on the Revolution in France". *The Cambridge Companion to British Literature of the French Revolution in the 1790s*. s. 16-30. Edited by Pamela Clemit. Cambridge University Press, Cambridge.
- Butterfield, Herbert 1965: *The Whig Interpretation of History*. W.W. Norton & Company, New York.
- Bödeker, Hans Erich 1998: "Concept – Meaning – Discourse. *Begriffsgeschichte Reconsidered*". *History of Concepts: Comparative Perspectives*. s. 51-64. Edited by Iain Hampshire-Monk, Karin Tilmans and Frank van Vree. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Christian, William 1974. "James Mackintosh, Burke and the Cause of Reform". *Eighteenth-Century Studies*, Vol. 7, No. 2 (Winter 1973-1974), s.193-206.
- Como, David R. 2015: "God's Revolutions: England, Europe, and the Concept of Revolution in the Mid-seventeenth Century". *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 41-56. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Deane, Seamus 1988: *The French Revolution and Enlightenment in England 1789-1832*. Harvard University Press, Cambridge.

- Dickinson, H.T. 2006: "The British Constitution". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 3-18. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Dickinson, H.T. 2006: "Popular Politics and Radical Ideas". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 97-111. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Dickinson, H.T. 2011: "The political context". *The Cambridge Companion to British Literature of the French Revolution in the 1790s*. s. 1-15. Edited by Pamela Clemit. Cambridge University Press, Cambridge.
- Doyle, William 2002: *The Oxford History of the French Revolution*. Second Edition. Oxford University Press, Oxford.
- Drummond, Mary M. 1964: "FLOOD, Henry (1783-91), of Farmley, co. Kilkenny." *The History of Parliament*. Published in *The History of Parliament: the House of Commons 1754-1790*. Ed. L. Namier, J. Brooke., 1964. <http://www.historyofparliamentonline.org>. (luettu 15.3.2016).
- Duff, David 2011: "Burke and Paine: contrasts". *The Cambridge Companion to British Literature of the French Revolution in the 1790s*. s. 47-70. Edited by Pamela Clemit. Cambridge University Press, Cambridge.
- Edelstein, Dan 2015: "From Constitutional to Permanent Revolution: 1649 and 1793" *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 118-130. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Edwards, Pamela. 2006: "Political Ideas from Locke to Paine". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 294-310. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Emerson, Roger 2003: "The context of the Scottish Enlightenment". *The Cambridge Companion to the Scottish Enlightenment*. s. 9-31. Edited by Alexander Broadie. Cambridge University Press, Cambridge.
- Encyclopædia Britannica 2016: "Edgar The Atheling". *Britannica Academic*. <http://academic.eb.com.pc124152.oulu.fi:8080/levels/collegiate/article/31991#> (Luettu 28.8.2016)
- Farr, James 1982: "Historical Concepts in Political Science: The Case of "Revolution"". *American Journal of Political Science*. Vol. 26, No. 4 (Nov., 1982), s. 688-708. Midwest Political Science Association, Bloomington.
- Fontana, Biancamaria 1985: *Rethinking the Politics of Commercial Society: The Edinburgh Review 1802–1832*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Garratt, Edmund 2008: "Editor's Introduction". *Vindiciæ Gallicæ, Defence of the French Revolution, A Critical Edition*. s. xiv-li. Edited by Edmund Garratt. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

- Gemie, Sharif 2006: "Revolutions and Revolutionaries: Histories, Concepts and Myths". *A Companion to Nineteenth-Century Europe*. s. 125-136. Edited by Stefan Berger. Blackwell Publishing, Malden.
- Gilbert, Felix 1974: "Revolution". *Dictionary of the History of Ideas, Studies of Selected Pivotal Ideas*. Volume IV. s. 153-167. Editor, Wiener, Philip P. Electronic Edition; based on the 1974 print edition. Charles Scribner's Sons, New York. <http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupid?key=olbp31715> (luettu 10.12.2015)
- Goodall, Andrew Thomas 2008: *Politics and History in England 1793-1832: Sir James Mackintosh and his critics*. University of Sussex, Falmer.
- Gust, Anna Louise 2011. *Empire, Exile, Identity: Locating Sir James Mackintosh's histories of England*. UCL, London.
- Haikala, Sisko 2006: "Vallankumousten Aikakausi" *Maailmanhistorian Pikkujättiläinen*. s. 638-702. Päätoimittaja Seppo Zetterberg. WSOY, Helsinki.
- Hampshire-Monk, Tilmans & van Vree 1998: "A Comparative Perspective on Conceptual History – An Introduction". *History of Concepts: Comparative Perspectives*. s. 1-10. Edited by Iain Hampshire-Monk, Karin Tilmans and Frank van Vree. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Harris, Bob 2006: "Print Culture". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 283-293. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Harris, Tim 2015: "Did the English Have a Script for Revolution in the Seventeenth Century?" *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 25-40. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Hatto, Arthur 1949: ""Revolution": An Enquiry Into the Usefulness of an Historical Term". *Mind*. Vol. 58, No. 232 (Oct., 1949), s. 495-517.
- Hill, Brian 2006: "Parliament, Parties and Elections (1688–1760)". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 55-68. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Hovi, Kalervo 2006: "Wienin kongressista ensimmäiseen maailmansotaan" *Maailmanhistorian Pikkujättiläinen*. s. 703-788. Päätoimittaja Seppo Zetterberg. WSOY, Helsinki.
- Hyrkkänen, Markku 2002: *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere.
- Israel, Jonathan 2010: *A Revolution of the Mind, Radical Enlightenment and the Intellectual Origins of Modern Democracy*. Princeton University Press, Princeton.
- Israel, Jonathan 2012: *Democratic Enlightenment, Philosophy, Revolution, and Human Rights 1750–1790*. Oxford University Press, Oxford.
- Israel, Jonathan 2013: *Enlightenment Contested, Philosophy, Modernity, and the Emancipation of Man 1670–1752*. Reprinted 2013. Oxford University Press, Oxford.

- Jenkins, Simon 2011: *A Short History of England*. Profile Books, London.
- Kliger, Samuel 1952: *The Goths in England, A Study in Seventeenth and Eighteenth Century Thought*. Harvard University Press, Cambridge.
- Koselleck, Reinhart 2004: *Futures Past, On the Semantics of Historical Time*. Translated with an Introduction by Keith Tribe. Columbia University Press, New York.
- Kuiri, Kaija 2012: *Johdatus Semantiikkaan*. Finn Lectura, Helsinki.
- Kuukkanen, Jouni-Matti 2006: ”Minkä historiaa käsitehistoria on?”. *Ennen & Nyt*. Numero 1/2006. http://www.ennenjanyt.net/2006_1/referee/kuukkanen.html (luettu 2.3.2016)
- Kuukkanen, Jouni-Matti 2008: ”Making Sense of Conceptual Change”. *History and Theory Studies in the Philosophy of History*. Vol. 47, No. 3 (2008). s. 351-372.
- Laaksonen, Hannu 2006: ”Myöhäiskeskiaika ja Renessanssi” *Maaailmanhistorian Pikkujättiläinen*. s. 337-399. Päätoimittaja Seppo Zetterberg. WSOY, Helsinki.
- Lee, Stephen M 2006: ”Parliament, Parties and Elections (1760–1815)”. *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 69-80. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Lenman, Bruce P. 2006: ”Britain and India”. *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 460-472. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Lobban, Michael 2005: ”Custom, nature and authority: the roots of English legal positivism”. *The British and Their Laws in the Eighteenth Century*. s. 27-58. The Boydell Press, Woodbridge.
- Macleod, Emma Vincent 2006: ”The Crisis of the French Revolution” *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 112-124. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- Mazeau, Guillaume 2015: ”Scripting the French Revolution, Inventing the Terror” *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 131-147. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- McArthur, Neil 2013: ”Reform and Revolution”. *The Oxford Handbook of British Philosophy in the Eighteenth Century*. s. 555-574. Edited by James A. Harris. Oxford University Press, Oxford.
- McKenzie, Linel A. 1981: ”The French Revolution and English Parliamentary Reform: James Mackintosh and the *Vindiciae Gallicæ*”. *Eighteenth-Century Studies*, Vol. 14., No. 3 (Spring, 1981), s. 264-282. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- O’Gorman 2016: *The Long Eighteenth-Century, British Political and Social History 1688–1832*. Second Edition. Bloomsbury, London.
- Palmer, Alan 2005: *Northern Shores, A History of the Baltic and its People*. John Murray, London.

- Philip, Mark 2011: "Paine, *Rights of Man*". *The Cambridge Companion to British Literature of the French Revolution in the 1790s*. s. 31-46. Edited by Pamela Clemit. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pittock, Murray G.H. 2003: "Historiography". *The Cambridge Companion to the Scottish Enlightenment*. s. 258-279. Edited by Alexander Broadie. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pocock, J.G.A. 1965: "Machiavelli, Harrington and Political Ideologies in the Eighteenth Century". *The William and Mary Quarterly*. Vol. 22, No. 4 (Oct., 1965), s. 549-583.
- Pocock, J.G.A 2002: *Virtue, Commerce and History, Essays on Political Thought and History, Chiefly in the Eighteenth Century*. First published 1985. Transferred to digital printing 2002. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pocock, J.G.A. 2003: *The Machiavellian Moment, Florentine Political Thought and the Atlantic Republican Tradition, With a New Afterword by the Author*. Second paperback edition, with a new afterword 2003. Princeton University Press, Princeton.
- Pocock, J.G.A. 2004: *The Ancient Constitution and the Feudal Law, A Study of English Historical Thought in the Seventeenth Century, A Reissue With a Retrospect*. First published 1987. Transferred to digital printing 2004. Cambridge University Press, Cambridge.
- Prickett, Stephen 1989: *England and the French Revolution*. Macmillan Education Ltd, Basingstoke.
- Rachum, Ilan 1995a: "The Meaning of "Revolution" in the English Revolution (1648-1660)". *Journal of the History of Ideas*. Vol. 56, No. 2 (Apr., 1995), s. 195-215.
- Rachum, Ilan 1995b: "Italian Historians and the Emergence of the Term "Revolution", 1644-1659". *History*. Vol. 80, No. 259 (June 1995), s. 191-206.
- Rachum, Ilan 1999: *"Revolution" The Entrance of a New Word Into Western Political Discourse*. University Press of America, Lanham.
- Rakove, Jack 2015: "Constitutionalism: The Happiest Revolutionary Script" *Scripting Revolution, A Historical Approach to the Comparative Study of Revolutions*. s. 103-117. Edited by Keith Michael Baker and Dan Edelstein. Stanford University Press, Stanford.
- Rendall, Jane 1972. *The Political Ideas and Activities of Sir James Mackintosh (1765–1832): A Study in Whiggism Between 1789 and 1832*. University of London, London.
- Robbins, Caroline 2004: *The Eighteenth-Century Commonwealthman*. Reprinted from the 1968 Atheneum edition by arrangement with Harvard University Press. Liberty Fund, Indianapolis.
- Saastamoinen, Kari 2008: "Yhteiskuntasopimusteoriast". *Filosofian Historian Kehityslinjoja*. s. 265-288. Toimittaneet Petter Korkman & Mikko Yrjönsuuri. Gaudeamus, Helsinki.
- Skinner, Quentin 2002: *Visions of Politics, Volume 1: Regarding Method*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Smith, Craig 2013: "Forms of Government". *The Oxford Handbook of British Philosophy in the Eighteenth Century*. s. 530-554. Edited by James A. Harris. Oxford University Press, Oxford.
- Smith, Michael S. 2004: "Parliamentary Reform and the Electorate". *A Companion to Nineteenth-Century Britain*. s. 159-173. Edited by Chris Williams. Blackwell Publishing, Malden.
- Somerset Fry, Peter & Fiona 1982: *The History of Scotland*. Routledge, London.
- Stokes, Winifred & Thorne R.G 1986. "MACKINTOSH, Sir James (1765-1832), of Weedon Lodge, nr. Aylesbury, Bucks." *The History of Parliament*. Published in *The History of Parliament: the House of Commons 1790-1820*. Ed. R. Thorne, 1986 www.historyofparliamentonline.org. (luettu 19.1.2015).
- Stourzh, Gerald 1988: "Constitution: Changing Meanings of the Term from the Early Seventeenth to the late Eighteenth Century". *Conceptual Change and the Constitution*. s. 35-54. Edited by Terence Ball and J.G.A. Pocock. University Press of Kansas, Lawrence.
- Sutherland, John 1991: "Politics and Reviewers: The Edinburgh and the Quarterly in the Early Victorian Age by Joanne Shattock; Sir James Mackintosh: The Whig Cicero by Patrick O'Leary". *The Review of English Studies*. Vol. 42, No. 166 (May, 1991), s. 276-278.
- Szechi, Daniel. 2006: "The Jacobite Movement". *A Companion to Eighteenth-Century Britain*. s. 81-96. Edited by H.T. Dickinson. First published in paperback 2006. Blackwell Publishing, Malden.
- The Asiatic Society of Mumbai 2016: "Brief History". <http://asiaticsociety.org.in/index.php/history> (luettu 8.9.2016)
- Tombs, Robert 2014: *The English and Their History*. Penguin Books, London.
- Valtonen, Pekka 2001: *Latinalaisen Amerikan Historia*. Gaudeamus, Helsinki.
- Wittgenstein, Ludwig 1986, *Philosophical Investigations*. Third edition of English and German text with index 1967. Reprint of English text with index 1986. Translated by G.E.M. Anscombe. Basil Blackwell, Oxford.
- Woodcock, George 1989: "The Meaning of Revolution in Britain, 1770–1800". *The French Revolution and British Culture*. s. 1-30. Edited by Ceri Crossley and Ian Small. Oxford University Press, Oxford.